

MİMOZA 08

OCAK 2024

İTÜ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ

1773-2023 | İTÜ MİMOZA 250. YIL HATIRA SAYISI

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

İTÜ

250 YIL
1773-2023

BİLİM MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE
KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

ISSN 3023-6258

Ön kapak görseli İTÜ Taşkışla Yerleşkesi Venüs koridorudur. Fotoğraf: Hatice Tuğba KARAYAMA, Ocak, 2024
Arka kapak görseli İstanbul Teknik Üniversitesi 250. yıl logo tasarım yarışması 1.si tasarımıdır. Onur YILMAZ, 2023

MIMOZA 08 | OCAK 2024

İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. İsmail KOYUNCU

Kıymetli Mimoza okuyucuları,

İki buçuk asırlık büyük bir geleneğin mirasını her gün yeni öğrencilerine ve akademisyenlerine aktaran İstanbul Teknik Üniversitesi, ülkemizdeki birçok yeniliğin de mimarı konumundadır. İTÜ'nün Ar-Ge ve teknolojiye öncülüğü, uluslararası düzeydeki başarıları, paydaşlarıyla geliştirdiği aktif iş birliği modelleri ve güçlü mezun ağı her zaman onu birkaç adım öne çıkarmıştır.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin 250. yılı olan ve içinde bulunduğumuz 2023 senesi, Cumhuriyetimizin de 100. yılı aynı zamanda... Bizler de buna sıklıkla vurgu yapmaya gayret ediyor; Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan önemli bir eğitim kurumu olarak ülkemizin öncü okullarından biri olmayı sürdürüyoruz.

İstanbul Teknik Üniversitesi olarak, 250. yılımızı 2023 yılı boyunca kutlarken, aynı zamanda kalıcı eserler bırakmaya ve çok kapsamlı çalışmalar yapmaya özen gösterdik. Konferanslar, seminerlere, bilim tarihi müzesinden 250. Yıl Belgeselleri ve 250. Yıl Külliyyatına kadar birçok detaylı çalışma yaptık. 250. Yıl Etkinliklerimizin özünde vurgulamak istediğimiz en temel mesajımız ise; iki buçuk asırlık mirasa sahip olan bir eğitim kurumunun köklü geleneğini mezunlarımıza ve akademisyenlerimize anlatırken, geleceğe dönük yüzünü de öğrencilerimize verebilmektir. Kısacası, 250. Yıl coşkusunu tüm İTÜ'lülere yaşatmak istedik.

Ülkemizin ilklerine ve enlerine imza atan, katma değerine değer katan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin geleneğini ve marka değerini ortaya çıkaran en önemli özelliklerinden biri de bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat dallarında kadın-erkek fırsat eşitliğini sağlamaktır. Nitekim Cumhuriyetimizin imar ve inşasında öncü rol oynayan İTÜ'lü kadın mühendisler; fen, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında yaptıkları çalışmalar İTÜ Ailesi'nin gurur kaynağıdır. Altan Edige ve Sabiha Gürayman gibi ilk kadın mühendisler İTÜ'den mezun olarak memleket hizmetinde yer almışlardı. Aynı zamanda özellikle teknik alanda İTÜ mezunu ülkemizin ilk kadın profesörleri birçok alanda yaptıkları akademik çalışmalarla öncü rol üstlenmişlerdir.

İTÜ'nün bu konudaki öncülüğü bugün de devam ediyor: Mühendislik alanında dünyanın birçok teknik üniversitesinde olmayan yüksek oran bugün İTÜ'de bulunuyor. İstanbul Teknik Üniversitesi, akademisyenlerinin % 46'sının kadın olmasıyla gurur duyan bir üniversitedir. Akademisyen ve idari personel sayılarında kadın-erkek oranlarıyla İTÜ, dünyadaki teknik üniversiteler arasında lider üniversiteler arasında da yerini almaktadır. Özellikle son zamanlarda İTÜ'deki genç kadın akademisyen sayılarındaki önemli yükseliş ise toplumsal cinsiyet çalışmalarının niteliğinin en net göstergesidir.

Bizler, dünyanın en güçlü araştırma üniversitelerinden biri olan İTÜ'nün tarihsel misyonunun ve sorumluluğunun farkındayız. Dolayısıyla, Teknik Üniversite'nin her alanda yol gösterici, dönüştürücü ve lider konumunu sürdürmesi adına önümüzdeki on yılı, yirmi yılı şimdiden planlayıp buna uygun adımlar atma gayreti içerisindeyiz.

Bilim ve teknoloji alanında toplumsal cinsiyet üzerine yaptıkları araştırmalar ve çalışmalarla kadınların toplumsal/ akademik yaşama katkısının görünürlüğünün artırılmasını hedefleyen İTÜ-BMT-KAUM'a ayrıca teşekkür ediyorum. Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezimizin çıkardığı Mimoza dergisinin 250. Yıl Hatıra Sayısı'nın okuyucularına keyifli okumalar diliyorum.

İTÜ BMT Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkez Müdürü
Prof. Dr. Hatice AYATAÇ
SUNUŞ

İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (İTÜ BTM-KAUM), toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadınların bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat alanlarındaki katılımını artırmak amacıyla 2009 yılında Prof. Dr. Gülsün SAĞLAMER öncülüğünde kurulmuştur.

Merkezimiz kadın-erkek fırsat eşitliğini desteklemek, toplumsal bilinci artırmak, özellikle toplumsal cinsiyet temelli veri tabanı ve göstergeleri geliştirmek, kadın çalışmalarının görünürlüğünü artırmak ve toplumsal/akademik yaşama katkıda bulunmak gibi öncelikli hedefleriyle faaliyet göstermektedir. Üniversitedeki lisans ve lisansüstü programlarda toplumsal cinsiyet duyarlılığını

artırmak adına da önemli bir role sahiptir. Akademide kadın akademisyenlerin artan sayısı ile birlikte üniversite yaşamına daha etkin katılımını sağlamak için çeşitli programlar ve ulusal ve uluslararası araştırmalar yürütmekte ve yayın üretmektedir. Bu yayınlardan birisi de MİMOZA dergisidir.

Mimoza dergisi, Merkezimizin Aralık 2014 tarihinden itibaren yılda iki sayı olarak yayınlanan sürekli yayınıdır. Bugüne kadar 7 sayısı ile okurlara erişen derginin Ocak 2024 tarihli 8. Sayısının 250. Yıl Hatıra Sayısı olarak İTÜ Yayınevi bünyesinde e-dergi ve basılı olarak yayınlanmasına karar verilmiştir.

Derginin bu özel sayısı, Türkiye Cumhuriyetimizin 100., Üniversitemizin 250. Yılında geliştirilen etkinlik ve yayın külliyatına kadın araştırmalarını önceleyen içeriği ile katkı vermeyi amaçlamaktadır. Derginin bu özel sayısında 250 yıllık bir eğitim çınarı olan üniversitemizin özellikle 1773-2023 yılları arasındaki serüvenini öne çıkartan uluslararası ve ulusal motivasyonu belgeleyen basılı ve görsel envantere dayalı kitaplar, belgeseller ve etkinlikleri İTÜ İletişim Direktörü Adem DÖNMEZ tarafından özetlenmiştir. Üniversitemizin sürdürülebilirlik çalışmaları ve derecelendirme süreçlerindeki başarısı İTÜ Sürdürülebilirlik Ofisi Koordinatörü Doç.Dr. Börte KÖSE MUTLU tarafından aktarılmıştır.

Rektör Yardımcımız Prof.Dr. Lütfiye DURAK ATA, kadınların akademideki potansiyeli güncel veriler ile aktarmıştır. Eşitlik, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık temel değerlerini merkeze alan EELISA Avrupa Üniversitesi projesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği stratejisini EELISA INNACORE proje koordinatörü Prof.Dr. Bersam BOLAT ve Doç. Dr. Emine GÖRGÜL Avrupa Birliği perspektifinde ve İTÜ Vizyonunda sunmuşlardır.

Üniversitenin 250.Yıl yayın külliyyatında yer alan eserlerden birisi olan ve İTÜ Mimarlık Fakültesi ve Taşkılla yerleşkesinin tarihsel sürecini aktaran Prof.Dr. Aygül AĞIR'ın araştırma temelli yazısı ile kurumsal tarih belgelenmiştir.

Avrupa Birliği proje sürecinde önemli bir zorunluluk olan, Araştırma ve İnovasyonun geleceğini şekillendiren ve üniversitemiz için 2022- 2026 yılları arasındaki Cinsiyet Eşitliğine dair taahhütleri somut adımlara dönüştürecek eylemleri açıklayan Cinsiyet Eşitliği Planı, Doç.Dr. Göksenin İNALHAN tarafından özetlenmiştir.

Yine merkezimizin temel faaliyet alanlarından birisi olan ve Cinsel Taciz ve Ayrımcılık Yönetmeliği kapsamındaki süreci özetleyen bilgilendirici metin Doç.Dr. Ulaş BAYSAL ve Dr. Öğrt.Üyesi Çiçek ERSOY tarafından yazılmıştır.

Sadece bu sayıya özel olarak Mimoza dergilerinden seçilen ve okuyuculara zamansız bir bilgi

belge niteliği taşıyan makaleleri tekrar okuyucuya sunulmuştur. Yüksek Mühendis Mektepli ilk Kadın Mühendisler TÜBİTAK 2214-A doktora bursuyla desteklenen araştırmacı Gül AYDIN tarafından özetlenen makale bir belge niteliğindedir.

Etkinlikler başlığında Merkezimizin 7 Mart 2023'te düzenlediği Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi başlıklı panel Prof.Dr. İpek İLKKARACAN moderasyonunda aktarılmıştır. Yanısıra merkez yönetim kurulu üyelerinin Uluslararası ve ulusal etkinliklerdeki katkısı İTÜ haber bültenleri kapsamında aktarılmıştır.

İTÜ'lü olmak belgeselleri ve İTÜ Basın haberlerinden Kadın üyelerimizin öne çıktığı başarı öyküleri 2023 yılı özelinde sunulmaktadır. Cumhuriyetimizin 100. Yılında Kadın, Sanat ve Kültür etkinlikleri Doç.Dr. Göksenin İNALHAN tarafından okuyuculara sunulmuştur.

Merkez Yönetim Kurulu üyeleri olarak biz (Prof. Dr. Hatice AYATAÇ (Müdür), Doç. Dr. Emine GÖRGÜL (Müdür Yrd.), Prof. Dr. Esra ALVEROĞLU DURUCU, Doç. Dr. Ayşe Aylın BAYAR, Doç. Dr. Göksenin İNALHAN) katkı veren tüm yazarlarımıza teşekkürlerimizi sunuyor, iyi okumalar diliyoruz.

Zeynep KALAYCIOĞLU

İTÜ Yayınevi

İTÜ'nün 250. ve Cumhuriyetimizin 100. yılını yaşadığımız 2023'de öncü kadınlarımızı anmamak olur mu?

Kundaktaki bebeğini Allah'a emanet bırakıp vatan savunması için cepheye koşan Nene Hatun, cepheye kağı ile mermi taşırken çocuğunun üzerindeki örtüyü zorlu kış şartlarında ıslanmaması için merminin üstüne örten, bu uğurda donarak can veren Şerife Bacılardan, 1923'den sonra da ülkemizin kalkınmasına katkıda bulunan İTÜ'lü kadınlarımız da vatanımıza değer kazandırmıştır.

Yüksek eğitim kalitesi ile ülkemizin refahına ve gelişmesine katkı sunan binlerce bilim insanı İTÜ'de eğitim görmüştür. Ülkemizin ilk kadın kimyageri İTÜ'lü Remziye HİSAR, ilk kadın mimar İTÜ'lü Leman CEVAT TOMSU, ilk kadın makina mühendisi İTÜ'lü Altan EDİGE, ilk kadın inşaat mühendisi İTÜ'lü Sabiha RIFAT GÜREYMAN... Yine ülkemize değer katan kadınlarımız; ilk kadın pilot Bedriye TAHİR GÖKMEN, ilk kadın öğretmen Fatma Refet ANGIN, ilk kadın emniyet müdürü Feriha SANERK, ilk kadın vali Lale AYTAMAN, ilk kadın bakan ve rektör Türkan AKYOL sadece çok küçük örneklerimizdir.

Günümüzde, ülkemize ve dünya bilimine katkı sunan bilim kadınlarımızdan; ABD Ulusal Bilimler Akademisi'ne seçilen ilk

Türk kadını Prof. Dr. İvet BAHAR, Prof. Dr. Gülay BULUT, Prof. Dr. Tuğba ÖLMEZ HANCI, Prof. Dr. İdil ARSLAN ALATON, Prof. Dr. Esra ÇAPANOĞLU GÜVEN ve Prof. Dr. Fatma Bedia ERİM en etkili İTÜ'lü bilim insanları listesindedir.

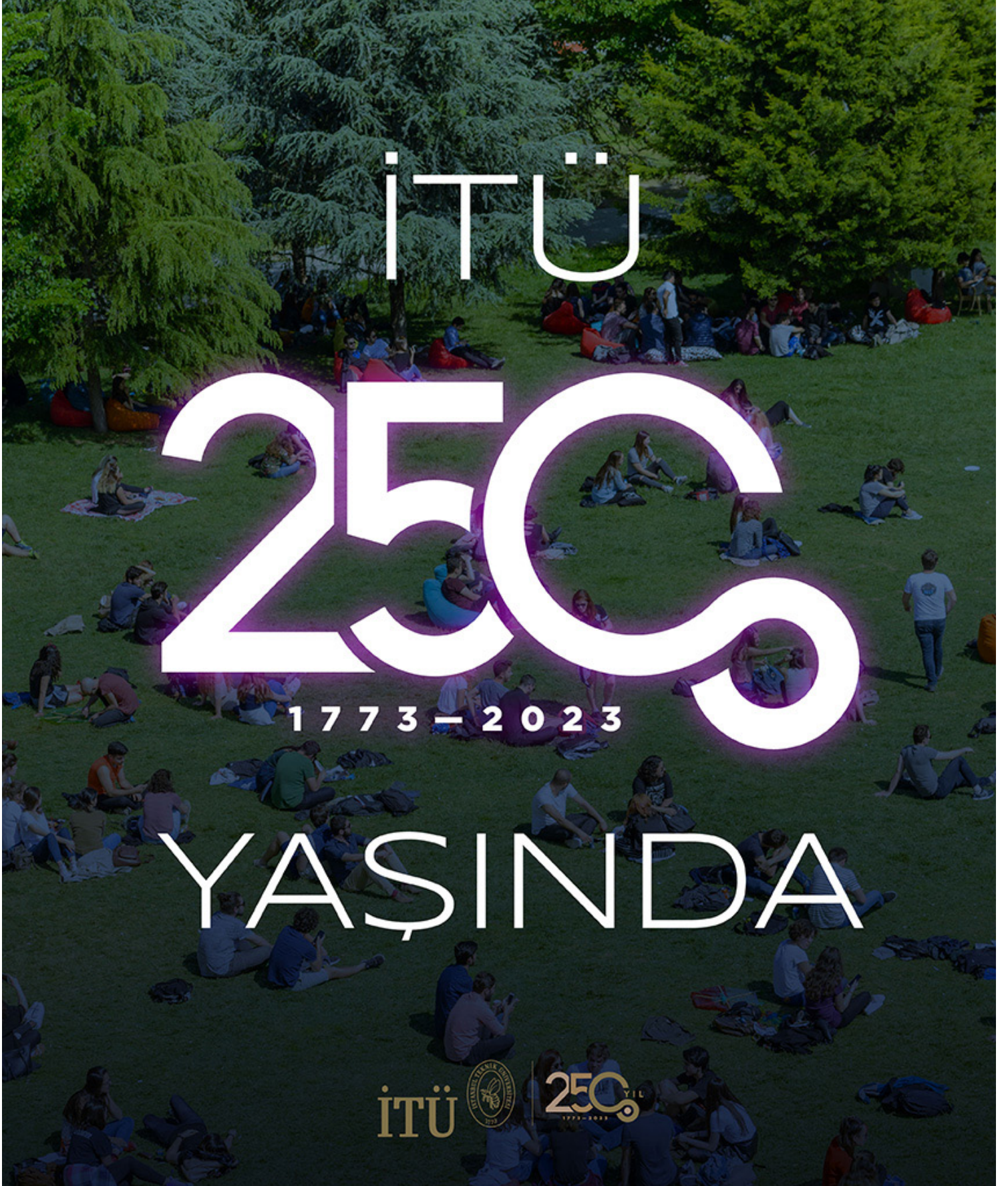
Vatanımızın kurtuluşunda, kuruluşunda, kalkınmasında, halkımızın daha müreffeh bir ülkede yaşamasına katkıda bulunan değerli kadınlarımızdan ebediyete intikal etmiş olanlara Allah'tan rahmet, hayatta olanlara sağlıklı ve uzun ömürler diliyoruz. Hepsini minnetle anıyoruz.

Bugün; tarlada, fabrikada, eğitimde, kültür ve sanatta, bilimde, sporda ve vatan savunmasında kadınlarımız erkeklerle omuz omuza ülkemiz için üretiyor ve çalışıyor. Adını andığımız ve anamadığımız onbinlerce kadın kahramanlarımız; sizleri andıkça "Biz vatanımız için ne yaptık, ne yapmalıyız?" diye kendimize soruyor ve daha çok çalışıyoruz.

250. yılını kutladığımız İstanbul Teknik Üniversitesi, ülkemizin en başarılı öğrencilerinin tercih ettiği, lisans, lisansüstü ve doktora alanında dünyanın bir çok ülkesinden öğrencilerin okuduğu, ülkemizin gururu olan bir üniversitedir.

Üniversitemizin BMT-Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin bu dergisini keyifle okumanızı dilerim.

Leman TOMSU

Leman TOMSU

Münevver BELEN

250. Yıl'da İTÜ

- 8** 250 Yıllık Bir Eğitim Çınarı
Adem DÖNMEZ
- 16** 250. Yıl Külliyyatı
İTÜ 250. Yıl Külliyyat Komisyonu
- 18** İTÜ'de Sürdürülebilirlik Çalışmaları
Börte KÖSE MUTLU
- 20** 250. Yılında İTÜ'de Kadın İstatistikleri
Lütfiye DURAK ATA
- 22** EELİSA Avrupa Üniversitesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
Hür Bersam SİDAL
Emine GÖRGÜL
- 28** İTÜ Mimarlık Fakültesi ve Taşkılla
Aygül AĞIR

32

Cinsiyet Eşitliği Planları Araştırma ve İnovasyonun Geleceğini Şekillendiriyor
Göksekin İNALHAN

36

İTÜ'de Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önlemede Hukuki Süreç
Ulaş BAYSAL
Çiçek ERSOY

MİMOZA'dan

40

Türkiye'nin İlk Kadın Mimarları
Nevin ÇEKİRGE

46

Kimyabilimci Remziye HİSAR

49

Matematikte Bir Öncü: Sema SOYSAL

50

Gökbilimci ve Akademisyen Hatice Nüzhet GÖKDOĞAN

İTÜ BMT-KAUM DERGİSİ

MİMOZA

ISSN: 3023-6258

YIL: 2024

SAYI: 08

SAHİBİ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
İTÜ BMT-KAUM ADINA
Prof. Dr. Hatice AYATAÇ

EDİTÖR
Öğr. Gör. Dr. Zeynep
KALAYCIOĞLU

BU SAYIDA KATKIDA BULUNANLAR

Prof. Dr. Hatice AYATAÇ
İletişim Direktörü Adem DÖNMEZ
Doç. Dr. Börte KÖSE MUTLU
Prof. Dr. Lütfiye DURAK ATA
Prof. Dr. Hür Bersam SİDAL
Doç. Dr. Emine GÖRGÜL
Prof. Dr. Aygül AĞIR
Doç. Dr. Göksenin İNALHAN
Doç. Dr. Ulaş BAYSAL
Dr. Öğr. Üyesi Çiçek ERSOY
Gül AYDIN
Prof. Dr. İpek İLKKARACAN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Hatice AYATAÇ
Doç. Dr. Göksenin İNALHAN
Öğr. Gör. Dr. Zeynep
KALAYCIOĞLU
Arş. Gör. Hatice Tuğba KARAYAMA

YAYIN ASİSTANLARI

Doğa Sevgi ÖZEN
Esmâ Büşra ELİTOK

GRAFİK TASARIM

Arş. Gör. Hatice Tuğba KARAYAMA

ADRES

İTÜ Maden Fakültesi, A Girişi,
Ayazağa Kampüsü, 34469, Maslak,
Sarıyer, İstanbul.
Telefon: 0 (212) 285 71 24
E-posta: kaum@itu.edu.tr
Web: www.kaum.itu.edu.tr
X: @bmtkaum
LinkedIn: @ITU Women Studies
Center- Kadın Araştırmaları Merkezi

İTÜ BMT-KAUM Dergisi MIMOZA, Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları Merkezi'nin bir yayınıdır.

İTÜ BMT-KAUM Dergisi MIMOZA'da yayınlanan tüm yazı, fotoğraf ve içeriklerin her hakkı saklıdır, izinsiz alıntı yapılamaz.

İTÜ BMT-KAUM Dergisi MIMOZA İTÜ İ Yayınevi tarafından basılmıştır.

BASIMEVİ ADRESİ:

İTÜ Ayazağa Kampüsü,
Mustafa İnan Kütüphanesi Giriş Katı
Maslak/Sarıyer, İSTANBUL

Araştırma

52

Yüksek Mühendis Mektepli İlk Kadın Mühendisler
Gül AYDIN

250. Yılda KAUM Etkinlikleri

58

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi İTÜ BMT KAUM Dünya Kadınlar Günü Paneli
İpek İLKKARACAN

64

Uluslararası Bilimde Kız ve Kadınlar Günü Etkinliği
EELISA Cinsiyet Eşitliği Birimi

65

Her Çocuğa Eğitim Vakfı'nın Çocuk Festivali
HERÇEV

65

İTÜ'den Afete Karşı Yaratıcı Çözümler
GINOVA

66

SENECTUS Tanıtım Toplantısı

68

1. Pediatrik Tıbbi Rehabilitasyon Kongresi
Ayşe Resa AYDIN

İTÜ'den Haberler 2023

70

İTÜ Haberler 250. Yılı Seçkisi
Zeynep KALAYCIOĞLU

Kültür & Sanat

76

Kitap Tanıtımları
Göksenin İNALHAN

80

Cumhuriyet Yüzyılında Öncü Bir Kadın Mimar: Leman Tomsu Sempozyumu
Hatice Tuğba KARAYAMA

250 Yıllık Bir Eğitim Çınarı

Adem DÖNMEZ

İTÜ İletişim Direktörü

İTÜ İletişim Direktörü Adem DÖNMEZ, 1773'ten bugüne İstanbul Teknik Üniversitesi'nin iki buçuk asırlık kurumsal hafızası, kültürü ve tarihini yeni nesillere aktarmak adına "250. Yıl Etkinlikleri" kapsamında yapılan çalışmalardan bahsetti.

250 yıllık geçmişiyle İTÜ; Cumhuriyetimizin 100. yılında bilim ve teknolojiyi merkeze alan uluslararası eğitim ve öğretim sistemiyle, kurumsal ilişkileriyle, inovatif çalışmaları ve toplum nezdindeki itibarıyla bugün ülkemizin en saygın ve köklü eğitim kurumlarından birisidir.

İletişim Direktörlüğü olarak, özellikle son iki yıl boyunca yaptığımız çalışmalarda İTÜ'nün köklü geleneğine vurgu yaparken, bir yandan da üniversitemizin gelişmesinde büyük katkıları olan çok değerli hocalarımızın adlarını yaşatmak ve onları yeni kuşaklara mümkün olduğunca anlatmak gayesindeydik. İTÜ'nün iki buçuk asırlık serüvenini ve sahip olduğu tüm değerleri, içinde bulunduğumuz 2023 yılında tüm İTÜ Ailesi'ne hissettirmek adına, "250. Yıl Etkinlikleri" kapsamında birçok ayrı başlıkta projeler gerçekleştirdik. Çalışmalarımızın başlangıcında Rektörümüz Prof. Dr. İsmail KOYUNCU öncülüğünde bir komisyon oluşturuldu ve bu komisyonda yapılacak tüm çalışmalar ele alındı ve süreç yürütüldü. Ortaya çıkan her konu başlığı ve nasıl yapılacağına dair bir yol haritası belirlendi. Nitekim bu çalışmalar sırasında üniversitemizin tüm

paydaşlarıyla toplantılar yaptık. Akademisyenlerimizin ve öğrencilerimizin görüşlerine başvurduk. Mezunumuz olsun veya olmasın, alanında duayen birçok uzmanla toplantılar gerçekleştirdik, onların ilgili konuda önerilerini dikkatle dinledik. Hem yurtdışındaki benzer örnekleri ele aldık hem de ülkemizdeki daha önce yapılanları inceledik.

Bu çalışmalar sonucunda; sempozyumdan spor ve sanat etkinliklerine, İTÜ Ödülleri'nden 250. Yıl kitap çalışmalarına kadar tüm projelerimizde Teknik Üniversite'nin tarihsel misyonuna ve geleceğe odaklanan vizyonuna vurgu yapan işlere imza attık.

250. Yıl etkinliklerinin, İTÜ'ye yakışır şekilde çok farklı alanlara yayılan bir yapıya sahip olmasının yanında, önceliğimiz bu döneme dair kalıcı ve nitelikli eserler bırakmak oldu. Bu amaçla İTÜ Müzesi, 250. Yıl Külliyyatı ve 250. Yıl Belgeseller Serisi gibi kalıcı projelerimize daha fazla mesai harcadığımız söylenebilir.

İTÜ 250. Yıl Külliyyatı

İTÜ'nün 250 yıllık tarihini ele alan ve belli başlı yol haritalarını ortaya koyan yayınlardan oluşan 250. Yıl Kitapları, aynı zamanda İTÜ'nün akademik yolculuğuna da değinmektedir. Toplam 24 kitaptan oluşan 250. Yıl Külliyyatı, 2023 yılının sonunda tamamlanmıştır.

İTÜ Müzesi

İTÜ Müzesi'nde, ülkemizin modern anlamda mühendislik ve mimarlıkta katettiği mesafenin son iki buçuk asırlık dönemini ele almaya çalıştık. İTÜ'nün tarihsel birikimini belli başlı köşe taşlarına, değişim ve dönüşümlerine vurgu yaparak adeta bir hikâye kurgusu içinde anlattığımız bir müze inşa ettik.

Müzemizde; Sultan III. Selim tarafından Mühendishane'ye hediye edilen 800 yıllık usturlap, İTÜ'de bir ekol oluşmasını sağlayan sembol isimlerden Prof. Dr. Mustafa İNAN'ın kişisel eşyaları ve serüveni, Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN önderliğinde ortaya çıkan ülkemizin yerli üretim ilk dizel motoru, İTÜ mezunu

olan Cumhurbaşkanlarımız Süleyman DEMİREL ve Turgut ÖZAL'ın İTÜ'deki yolculukları, ilk kadın mühendislerimizin hikâyeleri, yerbilimleri alanında benzersiz çalışmalara imza atan Prof. Dr. İhsan KETİN'in bilimsel çalışmaları ve Türkiye'de ilk TV yayınının gerçekleşmesini sağlayan İTÜ TV koleksiyonu gibi İTÜ'nün 250 yıllık bilim ve teknik yolculuğunu anlatan ve meraklıların ilgisini çekecek birçok kıymetli eşya yer almaktadır.

250. Yıl Belgeselleri

"250. Yıl Belgeselleri" toplam 14 bölümden oluşan çok kapsamlı bir belgeseller serisidir. Yapılan röportajlar ve istişareler sonucunda İTÜ'nün kurumsal hafızasını, kültürünü, vizyonunu ve tarihini tek bir belgesel üzerinden anlatmanın pek de kolay olmadığını fark ettik ve böylece "Arıların 250. Yıllık Hikâyesi" adlı belgeselimiz ile birlikte, tematik 13 tane daha ayrı belgesel film ortaya çıkardık. Bunların her biri İTÜ'nün bir başka önemli özelliğine dikkat çeken filmler oldu.

“Arıların 250 Yıllık Hikâyesi” adlı belgeselimizle birlikte diğer 13 ayrı belgeselde çok büyük bir emek ve çaba bulunmaktadır. Neredeyse bir buçuk yıla yayılan bir süre boyunca toplam 1000 saate yaklaşan çekimlerde, 500’ün üzerinde söyleşi gerçekleştirdik. Hem hocalarımızla ve öğrencilerimizle hem de iş insanlarıyla ve mezunlarımızla çok kapsamlı röportajlar yaptık.

Belgesellerimiz 1773itu YouTube kanalımızda yayınlandı. Seyretmenizi tavsiye ederim. Belgesellerimizden kısaca bahsedecek olursak;

Arıların 250 Yıllık Hikâyesi

Osmanlı’dan devraldığı birikimi ve deneyimi genç Cumhuriyet’in imar ve inşasında kullanan İstanbul Teknik Üniversitesi’nin iki buçuk asırlık köklü birikiminden yola çıkan ve ilham verici vizyonerliğini ele alan “Arıların 250 Yıllık Hikâyesi” adlı belgeselimiz, İTÜ’lü olmanın önemini, İTÜ ailesinin ne demek olduğunu, kısacası İTÜ ruhunu yansıtmayı amaçlıyor. Çünkü biliyoruz ki, İTÜ’nün tarihi sadece bir bilim ve eğitim kurumunun tarihi değildir. Aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin bilimsel gelişmeleri takip ettiği bir çağdaşlaşma hareketinin de tarihidir.

Mühendisliğin Kökleri

Bu belgeselimizde mühendisliğin ilk tanımlarından

başlayarak Sanayi Devrimi’nin etkilerinden ve 1773’ten bugüne mühendisliğin gelişim sürecinden bahsettik. Cumhuriyetimizin imar, inşa ve gelişiminde İTÜ’nün üstlendiği görevlere ve geleceğimizi dönüştürecek projelere değindik.

Mimarlığın Temelleri

“Mimarlığın Temelleri” adlı belgeselimizde Marcus Vitruvius’dan Mimar Sinan’a; Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet mimarisinden Birinci ve İkinci Ulusal Mimari akımlarına kadar birçok konuya değindik. Bugün İTÜ Ekolü olarak anılan ekolün oluşum sürecini anlatırken yine İTÜ Ekolü’nün öncülerinden ve eserlerinden de söz etmeyi ihmal etmedik.

İTÜ’de Yaşam

“İTÜ’de Yaşam” adlı belgeselimizde kampüs yaşamımıza dair verilere ve İTÜ’deki gündelik hayata odaklanarak yemekhane, doğal yaşam alanları, kulüpler, spor faaliyetlerinin yanında, ar-ge ve sürdürülebilirlik çalışmaları, engelsiz yaşam, güvenlik, kütüphaneler de dahil olmak üzere, kampüslerimizi bir yaşam alanına dönüştüren tüm faaliyetleri röportajlarla ele aldık.

İTÜ’lü Olmak

“İTÜ’lü öğrencilerin bir günü nasıl geçer?” sorusuna odaklanarak bir proje üzerinde çalışan; Tuzla, Maçka, Gümüşsuyu, Taşkışla ve

Ayazağa kampüslerimizde eğitim hayatını sürdüren ve farklı bölümlerden öğrencilerimizin İTÜ’deki bir gününü anlattık.

İTÜ’nün Katkılarıyla

İTÜ’lü mimar ve mühendislerin projelerinin ve çalışmalarının Türkiye için önemine odaklanarak; Anıtkabir, Keban Barajı, TUSAŞ, Pancar Motor, Kuzey Anadolu Fay Hattı, Gölcük Akaryakıt Gemisi, Araştırma Reaktörü ve Avrasya Tüneli gibi İTÜ mezunlarının katkılarda bulunduğu ve başrolü üstlendiği büyük projelerden bahsettik.

İTÜ’yü İTÜ Yapanlar

1773’ten bugüne başhocalarımızın, rektörlerimizin yanında Ord. Prof. Ata NUTKU, Prof. Dr. Mustafa İNAN, Prof. Dr. İhsan KETİN ve Prof. Dr. Emin ONAT gibi kıymetli hocalarımızın “İTÜ Ekolü”nün oluşmasında büyük katkıları olmuştur. Bizler bu belgeselde iki buçuk asırdır İTÜ’yü İTÜ yapan akademisyenlerimiz, rektörlerimiz ve başhocalarımızın hikâyelerini ve eserlerini anlattık.

İTÜ’de Kültür ve Sanat

Müzik ve sahne sanatları alanında bilim ve sanat uzmanlığı ve yaratıcılığı esas alan İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı ekolünü, tarihçesini ve ruhunu, yaptığımız röportajlarla ve konser çekimleriyle göstermeye gayret ettik.

İTÜ Mezunları

“İTÜ Mezunları” adlı belgeselimizde, yaptıkları çalışmalarla günümüzde İTÜ’yü temsil etmeye devam eden, bilim ve insanlığa hizmet eden mezunlarımızla röportajlar gerçekleştirdik. Proje çalışmalarında ve başarılarında İTÜ’de aldıkları eğitimin etkisini ve İTÜ’lü olmanın hayat boyu sağladığı özgüven üzerine söyleşiler yaptık.

Bir Araştırma Üniversitesi: İTÜ

“Bir Araştırma Üniversitesi: İTÜ” adlı belgeselimizde öncelikli olarak “bir ar-ge üniversitesinin nitelikleri nelerdir?”, “ülke ve toplum için önemi nedir?” gibi sorulara cevap aradık. İTÜ’deki ar-ge çalışmalarının Türkiye’de ve dünyadaki etkileri üzerine röportajlar gerçekleştirdik.

İTÜ’nün İlkleri ve Enleri

“İTÜ’nün İlkleri ve Enleri” belgeselimizde İTÜ’nün ve Türkiye’nin ilkleri ve enlerinin önemine dair röportajlar gerçekleştirdik. Bu röportajlarda, İTÜ’nün hem ulusal hem de uluslararası düzeyde öncü ve yol açıcı yönüne vurgu yapmaya çalıştık.

Uluslararası İTÜ

“Uluslararası İTÜ” belgeselimizde iş birliklerimizden, EELISA’dan, uluslararası eğitim çalışmalarımızdan, derecelendirme üzerine yaptığımız çalışmalardan ve uluslararası hedeflerimizden bahsettik.

Gelecek Vizyonu

“Gelecek Vizyonu” adlı belgesel filmimizde Aktif Öğrenme, Etki Odaklı Araştırma ve Teknolojik/ Dijital Dönüşüm modellerini odağa alarak İTÜ’nün “Geleceği Dönüştüren” eğitim modeline ve vizyoner yönüne vurgu yapmayı hedefledik.

İTÜ Proje Takımları

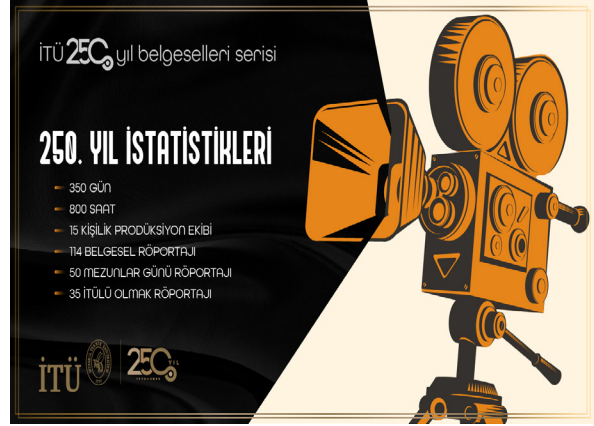
Bu belgeselimizde, “Proje takımlarımız hangi süreçlerden geçmektedir? Proje planı yapılırken ve kurumsal iş birlikleri sırasında nelere dikkat edilmelidir?” gibi soruları cevaplandırırken yaptığımız röportajlarla proje takımlarına katılan öğrencilerimizin gelişimlerini ön plana çıkardık.

Bu belgesellerin hazırlanmasında emeği geçen, söyleşileriyle katkı veren tüm İTÜ ailesine

çok teşekkür ediyoruz. Bizler, dünyanın en güçlü araştırma üniversitelerinden biri olan İTÜ’nün tarihsel misyonunun ve sorumluluğunun farkındayız. Dolayısıyla Teknik Üniversite’nin yol gösterici, dönüştürücü ve lider konumunu sürdürmesi adına her zamanki gibi çalışmaya devam ediyoruz.

İTÜ 250. YIL BELGESELLERİ

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

3

İTÜ'DE YAŞAM

İTÜ 250. YIL

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

4

İTÜ'LÜ OLMAK

İTÜ 250. YIL

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

7

İTÜ'DE KÜLTÜR VE SANAT

İTÜ 250. YIL

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

8

İTÜ MEZUNLARI

İTÜ 250. YIL

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

11

İTÜ'NÜN İLKLERİ VE ENLERİ

İTÜ 250. YIL

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

12

ULUSLARARASI İTÜ

İTÜ 250. YIL

İTÜ 250. yıl belgeselleri serisi

ARILARIN 250 YILLIK HİKÂYESİ

İTÜ 250. YIL

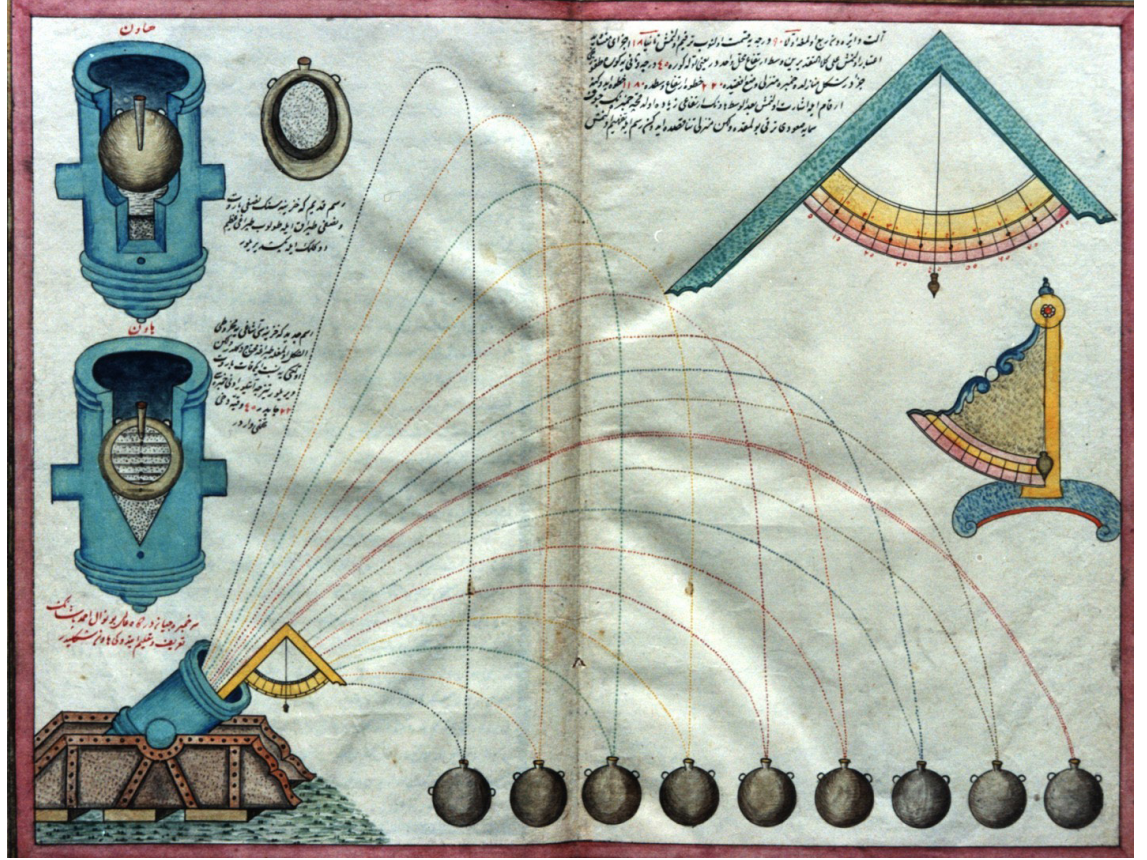
İTÜ Belgesellerini QR kodu okutarak izleyebilirsiniz.

İTÜ 250. YIL KÜLLİYATI

İTÜ 250. Yıl Külliyyat Komisyonu

Humbaracı Ocağı'nda Okutulan Fünunu'l - Harp Adlı Kitaptan Bir Sayfa

İTÜ Rektörü Sn. Prof. Dr. İsmail KOYUNCU ve değerli İTÜ yönetiminin vizyonu ışığında, Prof. Dr. Mustafa KAÇAR, Doç. Dr. Eminalp MALKOÇ, Dr. Öğr. Üyesi Burak BARUTÇU ve Öğr. Gör. Dr. U. Duygu AYSAI CİN başta olmak üzere tüm kıymetli yazarların çaba ve özverisi ile kaleme alınarak, İTÜ 250 Yıl Koordinatörlüğü ve Doç. Dr. Yavuz Selim GÜÇLÜ koordinasyonunda toparlanan, Y. Müh. Aslı ÖZABALI SABUNCUGİL tarafından editörlüğü tamamlanan, İTÜ Kurumsal İletişim Direktörlüğü desteğiyle İTÜ Yayınevi tarafından basılacak olan İTÜ 250. Yıl Külliyyatı, İTÜ'nün köklü tarihini yeni nesillere aktarabilme çabasının ve geçmiş nesillere duyulan minneti bir nebze de olsa gösterebilmenin ürünü olup külliyyattaki değerli eserler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. 1773'ten 2023'e İTÜ Tarihi

- Cilt 1: 1773-1909 Dönemi Mühendislik ve Mimarlığın GELİŞİMİ
- Cilt 2: 1909-1944 Dönemi Mühendislik ve Mimarlığın DEĞİŞİMİ
- Cilt 3: 1944-2023 Dönemi Fakülteler, Enstitüler ve Yüksekokullar ile İTÜ'nün DÖNÜŞÜMÜ

2. İTÜ'nün GELİŞİM Dönemi Seçkin Eserleri

- Usûlü'l-Maârif Fî Tertîbi'l-Ordu ve Tahsînihî Muvakkaten
- Fransız Deniz Subayı Laurent Jean François Truguet ve 'Usûl Ü'l-Ma'Ârif' Adlı Eserinin Transkripsiyonu ve İncelenmesi
- Usûlü's-Siyâğa
- Memoire Sur Un Nouveau Systeme De Confection Des Fusees De Guerre
- An Introduction to The Calculus Variations with a Theoretical View of Maxima and Minima

3. Bilime Yön Veren İTÜ'lüler

- Mühendishane Kökenli İki Başmimar: Büyük ve Küçük Abdülhalim Efendiler
- Mehmet Refik FENMEN
- Burhanettin Ferit SEZERAR
- Kısa Monografiler Kitabı
  - Humbaracı Ahmed Paşa
  - François DUSCIO
  - Mustafa İNAN
  - İhsan KETİN

4. Mühendishaneden İTÜ'ye HATIRALAR

- Andre-Joseph de Lafitte-Clavé'nin Hayatı (1740-1794) ve İstanbul Hatıraları (1784-1788)
- Mühendishanenin Kuruluşuna Giden Yolda Yabancı Uzmanlar: Baron François De Tott (Tott Beyzâde)
- Mühendishane-i Berri Hümayun Nazırı Ahmed Sırrı Paşa
- Osmanlı Devleti'nde Bilim ve Eğitim Hayatındaki Değişimler ile Mühendishanelerin Kuruluşu
- İlk Osmanlı Mühendislerinden Mehmed Said Efendi ve İcat Ettiği Müselleşiye Aletine Dair Eseri
- Silistre Muhasarası

5. Mühendishaneden İTÜ'ye HAFIZA

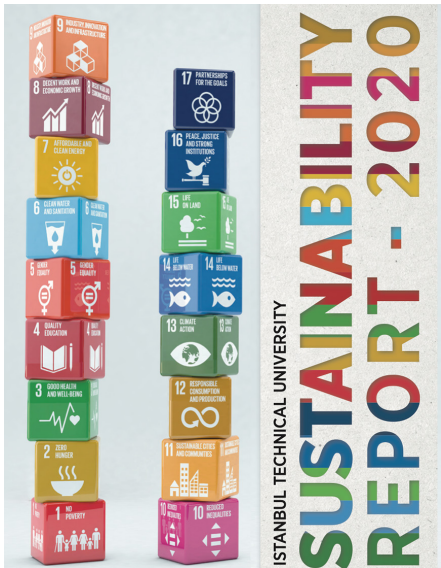
- Belge ve Görsellerle İstanbul Teknik Üniversitesi tarihçesi
- Mühendishâne'lerden Yüksek Mühendis Mektebi'ne Okul Yönetimi: Başhocalar ve Müdürler
- İTÜ Rektörleri
- İTÜ'lü İz Bırakanlar
- İTÜ'nün Ülkemize ve Dünyaya Katkıları

6. Sempozyum Kitabı - Türkiye'de Mühendislik ve Mimarlığın 250 Yılı - Sempozyum Kitabı

7. İTÜ Nadir Eserler Koleksiyonundan Seçmeler "Nafia ve İmar Projeleri"

Resim 1: İTÜ Rektörü Prof. Dr. İsmail KOYUNCU, İTÜ adına Ortadoğu'nun En Sürdürülebilir Kampüsü Ödülünü alırken, 05.12.2023

İTÜ'DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇALIŞMALARI

Börte KÖSE MUTLU

Doç. Dr., İTÜ Sürdürülebilirlik Ofisi Koordinatörü

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin yeşil yolları arasında, kampüsün kalbinde atan bir ofis: Sürdürülebilirlik Ofisi. İki yıl önce öncü bir fikir ile filizlenen İTÜ Sürdürülebilirlik Ofisi, bünyesinde barındırdığı kadın akademisyenlerin emeğiyle geleceği şekillendiriyor. İTÜ'nün köklü geçmişinin hissedildiği ve öğrencilerin geleceğe dokunduğu mekanlarımızda, çekirdek bir yönetim ekibi ve konusunda uzman tematik akademisyen çalışma gruplarına uzanan dallarıyla büyük bir değişimi yönlendiriyor. Birleşmiş Milletler'in 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA), İTÜ Sürdürülebilirlik Ofisi'nin merkezine yerleşmiş durumda. Bu ofiste, sürdürülebilirlik kavramının tüm kurumda benimsenmesi adına çalışmalar yürütülmekte. Ofis, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik çalışmalarını bir çatı altında topluyor. Ofis, sürdürülebilirlik temelli derecelendirme çalışmalarını da yürütüyor. Ofisin kurulması ile birlikte sürdürülebilirlik temelli derecelendirme sistemlerindeki başarılarla bir atak yaşadığını söyleyebiliriz.

İTÜ, 250 yıllık bir mirası sürdürülebilirlikle birleştirmenin haklı gururunu yaşıyor. Üniversitemiz 250. yılında UI Greenmetric sonuçlarına göre "Ortadoğu'nun En Sürdürülebilir Kampüsü" olarak ödül aldı (Resim 1). UI Greenmetric ve Times Higher Education (THE) Impact (Etki) derecelendirme sistemlerinde dünya çapında sırası ile ilk 50 ve ilk 100 de yer almaktayız ve her ikisinde de bu derecelere sahip ilk ve tek Türk üniversitesi olmakla gurur

duyuyoruz. THE tarafından gerçekleştirilen 2023 Etki Sıralaması, İTÜ'nün dünya genelinde etkileyici bir çıkışı yakaladığını gösteriyor. "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme" kategorisinde geçen yıl 73. sırada yer alan İTÜ, bu yıl dünya genelinde 9. sıraya yükselerek büyük bir başarı elde etti. "Nitelikli Eğitim" kategorisinde ise geçen yılki sıralamasını 8 basamak yükselterek dünya genelinde 10. sıraya yerleşti. Bunda, yeni açılan öncü yüksek lisans programımızın da payı var. Disiplinler arası %100 İngilizce "Sürdürülebilirlik Yüksek Lisans Programı" tüm bölümlerden öğrencilerden başvuru alıyor. İTÜ aynı zamanda, "Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı" kategorisinde dünya genelinde 23. sırada yer aldı. "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" başlığında geçen yıl 101-200 arasında yer alan İTÜ, bu yıl 40. sıraya yükselerek dikkat çeken bir atılım gerçekleştirdi. "Temiz Su ve Sanitasyon" kategorisinde ise 2022'deki 99. sıradan, 2023'te 32. sıraya yükselerek büyük bir ilerleme kaydetti. THE 2023 Etki Sıralaması'nda genel sıralamada 58. sıraya yerleşerek dünyanın en prestijli üniversiteleri arasında yer alıyor. UI GreenMetric sıralamasına göre ise, İTÜ dünyanın en yeşil 46. üniversitesi olarak öne çıkıyor ve Avrupa üniversiteleri arasında 26. sırada yer alıyor. Aynı zamanda, Türkiye'nin de yedi yıl üstüste en yeşil üniversitesi sıfatını da korumuş oluyor.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin sürdürülebilirlik çabaları, dünyanın saygın kuruluşları tarafından elde edilen başka başarılarla da taçlanıyor. Quacquarelli Symonds (QS) tarafından yapılan 2024 Sürdürülebilirlik Sıralaması sonuçlarına göre, İTÜ, dünya genelinde 1403 yükseköğretim kurumu arasında 221. sırada yer aldı. Bu başarı, Türkiye'deki üniversiteler arasında öne çıkarak 11'den 24'e yükselen bir sıralama elde etti. QS 2024 Sürdürülebilirlik genel sıralamasına göre, İTÜ "Çevresel Etki" kategorisinde dünya genelinde 148. sırada yer alarak Türkiye'nin lider üniversitesi olma ünvanını sürdürdü. Ayrıca, "Yönetişim" kategorisinde 153. sıraya, "Sosyal Etki" kategorisinde ise 400. sıraya yerleşti. Üniversitemiz, geçen yıla kıyasla değerlendirilen üniversitelerin sayısının iki katına çıkmasına rağmen, yüzdelik dilimlerdeki başarısını sürdürmeyi başardı.

İTÜ Sürdürülebilirlik Ofisi, analitik zekâ, pratiklik, problem çözme ve sürekli iyileştirmeye odaklanarak, ülkemizde bu konuda bir öncü olarak yer alıyor. Fedakârca iş takibi ve yönetimiyle, ofis sadece kurumun "İklim Eylem Planı" ve "Sürdürülebilirlik Raporu'nu" yayınlamakla kalmamış; aynı zamanda "Cinsiyet Eşitliği Planı'nın" da öncüsü olmuştur. Kadınların liderliğinde ofis, cinsiyet eşitliği konusunda yeni bir rehber çizmiş ve bu alanda önemli

adımlar atılmasına öncülük etmiştir. Kurumumuzun güçlü tarihinden güç alan, eğitilmiş kadınlar olarak üniversitemizin tüm akademisyenleri ile beraber daha iyiye ulaşmak için çalışmalarına devam ediyor olacağız. İTÜ, sadece akademik değil, aynı zamanda çevresel, sosyal ve ekonomik alanlarda da sürdürülebilirlik ilkesini benimseyerek, bir yeşil dönüşümün de öncüsü olma misyonunu sürdürüyor olacak. İstanbul Teknik Üniversitesi, sürdürülebilir bir dünya için hep birlikte çalışmanın, bilimin ve öğrenmenin gücüne inanarak, gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakma sorumluluğunu taşıyor. Bu çerçevede, İTÜ'nün elde ettiği başarılar, sadece üniversite camiasını değil, tüm toplumu daha yaşanabilir bir geleceğe doğru ilerletme adına güçlendiriyor.

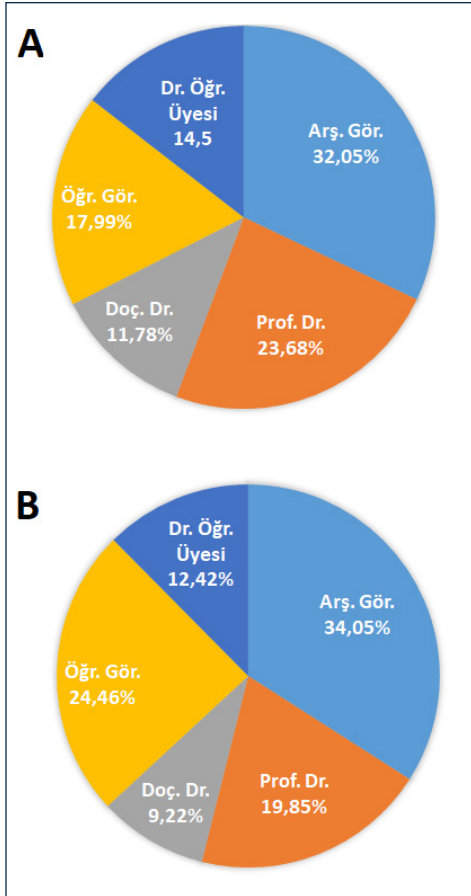
250. Yılında İTÜ'de Kadın İstatistikleri

Lütfiye DURAK ATA

Prof. Dr., İTÜ Rektör Yardımcısı

Kuruluşumuzdan bugüne İTÜ'lü kadın-erkek tüm öğrencilerimiz, akademisyenlerimiz ve idari personelimiz, yükseköğretim alanında gerçekleştirilen tüm eğitim, bilimsel araştırma, uluslararasılaşma ve toplumsal katkı faaliyetleriyle ülkemize ve dünyaya önemli katma değerler üretmişlerdir. Mühendisliğin çok farklı ve kapsayıcı branşlarındaki araştırma kadrolarını bünyesinde barındıran İTÜ; lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri verdiği mühendislik branşlarının yanısıra Mimarlık Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İşletme Fakültesi ve Konservatuvarı ile bilimin ve sanatın sınırlarını genişletme görevini 250 yıldır başarıyla yerine getirmektedir. Üniversitemizin gelecek vizyonu ise disiplinlerarası araştırmaya daha çok imkân sağlama, proje ve araştırma tabanlı aktif öğrenmeye teşvik etme, hayat boyu öğrenmeyi, girişimciliği ve yenilikçiliği önceleme, tüm ekosistemi içinde kadın-erkek eşitliği bakımından da güçlü bir kurum olarak varlığını sürdürmektir.

İTÜ olarak 250. Yılımıza girdiğimiz bu dönemde, sırasıyla üniversitemizdeki öğrenci, akademisyen ve idari personelimiz bazında kadın-erkek oranlarına baktığımızda; erkek öğrencilerimizin %63,12 ile kadın öğrencilerimizden (%36,88) daha fazla olduğu görülmektedir. Kadın öğrenci sayısında İTÜ

Şekil 1. İTÜ'deki (a) tüm akademisyenlerin ve (b) kadın akademisyenlerin ünvan bazında dağılımları

genel ortalamasının üzerinde olan ilk üç birim sırasıyla Mimarlık Fakültesi (%69,02), Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesi (%65,44) ve Kimya ve Metalurji Fakültesi (%51,30) iken, son üç birim ise Elektrik-Elektronik Fakültesi (%15,53), Makina Fakültesi (%12,59) ve Denizcilik Fakültesi (%11,14) olarak sıralanmaktadır.

Tüm ünvanlarda görev yapan öğretim üyesi ve öğretim elemanı sayısı 2547 olup bunların 1063'ü kadındır. Buna göre, kadın akademisyenlerin toplam akademisyen sayısının %45,86'sıdır. Kadın-erkek akademisyen sayısının neredeyse eşit olmasıyla İTÜ, dünyadaki teknik üniversiteler arasında lider konumdadır.

Üniversitemizde mevcut idari personelimizde kadın-erkek dağılımları ise %37,91-%62,09 olarak ortaya çıkmaktadır.

Akademisyenlerin tamamı ünvan bazında yüzdelik dağılımlarına göre değerlendirildiğinde, genel toplamda %32,05 ile en yüksek yoğunluğun araştırma görevlilerinde olduğu, bunu %23,68 ile profesör, %17,99 ile öğretim görevlisi, %14,5 ile doktor öğretim üyelerinin takip ettiği görülmektedir (Şekil 1-a). İTÜ'de görev yapan 1063 kadın akademisyen özelinde ünvan dağılımına bakıldığında, genç akademisyenler lehine oransal bir artışın söz konusu olduğu (kadın araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi

oranı sırasıyla %34,05 ve %24,46), öte yandan doktor öğretim üyesi, doçent ve profesör oranlarında ise bir azalış olduğu gözlenmektedir (Şekil 1-b). Bu durum yaş ortalamasına da yansımakta ve İTÜ'lü erkek akademisyenlerin yaş ortalaması 44,93 iken, kadın akademisyenlerin yaş ortalamasının 42,24 olduğu ortaya çıkmaktadır.

Fakülteler ve enstitüler bazında akademisyenlerde kadın-erkek oranları incelendiğinde, İTÜ genel ortalamasının üstünde olan birimler arasında %81,82 kadın akademisyen oranıyla Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesi; %67,69 kadın akademisyen oranıyla Mimarlık Fakültesi; %61,83 kadın akademisyen oranıyla Kimya ve Metalurji Fakültesi; %49,30 kadın akademisyen oranıyla Fen ve Edebiyat Fakültesi; %47,83 kadın akademisyen oranıyla Enerji Enstitüsü görülmektedir. Bu sayıları, %40,98 oranıyla İşletme Fakültesi, %38,52 oranıyla İnşaat Fakültesi, %35,80 oranıyla Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi takip etmektedir. Diğer Enstitü ve Fakültelerimiz de farklı dağılımlardaki kadın ve erkek akademisyenleriyle akademik faaliyetlerini yürütülmekte olup birimlere ait diğer pek çok istatistik gibi, bu oranlar da yakından takip edilmektedir.

Kadın-erkek akademisyen sayılarında eşitliğe yakın bir dengenin sürdürülmesi,

kurumsal gücümüz bakımından son derece önemli ve kayda değer bir durumdur. Özellikle genç akademisyenlerde kadın sayısında önemli bir yükseliş söz konusudur. Hali hazırda doçent ve profesör istatistiklerinde şu an için tersi bir durum gözlenmekte olsa da, önümüzdeki yıllarda genç akademisyenlerin ünvan yükselmeleri sayesinde bu konuda da olumlu bir ilerleme kaydedileceği beklenmektedir. Kadın idari personel sayısının ülkemizdeki kadın istihdamının işgücüne katılma oranı arttıkça bu konuda da ilerleme kaydedileceği açıktır. Öğrenci sayıları bakımından istatistikler değerlendirildiğinde, okul öncesinden başlayarak, ilköğretim ve ortaöğretim boyunca bilim, teknik, mühendislik, sanat ve matematik ağırlıklı çalışmalara kız öğrencilerin katılımının artırılmasının, kadın-erkek öğrenci sayımızdaki oranları eşitliğe yaklaştırmada önemli katkılar sağlayacağı beklenmektedir.

Teşekkür

Makalede sunulan veriler "BeeHub Bütünleşik Büyük Veri Platformu" üzerinden alınan anlık ve canlı veriler (Aralık, 2023) olup platformun geliştirmesinde emeği olan tüm yazılım ve İTÜ Büyük Veri Koordinatörlüğü ekibine teşekkür ederim.

EELISA Avrupa Üniversitesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Hür Bersam SİDAL

Prof. Dr., İTÜ Rektör Danışmanı

Emine GÖRGÜL

Doç. Dr., İTÜ BMT-KAUM Merkez Müdür Yardımcısı

AB Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Protokollerinin Gelişim İzleği

EELISA Avrupa Üniversitesi ittifakının başlangıcı ve gelişimi sürecinde EDI-Equality, Diversity and Inclusiveness değerleri, yani eşitlik, çeşitlilik ve kapsayıcılık temel değerlerden biri olarak benimsenmiştir. Kuşkusuz bu yaklaşımın en temel bileşeni, 2012/C 326/02 sayılı ve 26.10.2012 tarihli “Charter of Fundamental Rights of The European Union” başlıklı yasal dökümanın 3. Bölümü’ndeki Eşitlik olgusuna dair temel tartışma olup, uzantısında özellikle de 20., 21. ve 23. maddelerinde sırayla belirtilen, Kanun Önünde Eşitlik, Ayrımcılık Yasağı, Kadın Erkek Eşitliği gibi tanımlar olarak değerlendirilir ¹.

5 Mart 2020 tarihli “2020-2025 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi” başlıklı doküman², Avrupa Birliği’nin “Eşitlik Birliği” yaklaşımının³ ilk strateji belgesi olarak karşımıza çıkar. Kadınların ve erkeklerin tüm farklılıklarıyla eşitliğe, yaşamda seçtikleri yolu özgürce takip etmelerine ve toplumda ve ekonomide gelişmelerine odaklanan bu strateji belgesi; aynı

¹ İlgili çerçeve için lütfen <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT> bağlantısını ziyaret ediniz.

² 5 Mart 2020 tarihli “Gender Equality Strategy 2020-2025” belgesini incelemek için https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en bağlantısını ziyaret ediniz.

³ EELISA European University, Innocore Gender Equality Plan, Deliverable 1.2, 30 November, 2021.

zamanda toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına meydan okuyarak, karar alma süreçleri ile siyasette, toplumsal cinsiyet dengesini sağlamaya yönelik birçok temel alanı kapsar⁴.

Yönetişim perspektifindeki temsil ve karar almada eşitliğin sağlanmasına yönelik bu ana adımları, çalışma alanındaki eşitlik ile, yüksek öğretim, bilim, araştırma ve yenilik alanındaki gelişmeler takip eder. Bu bağlamda, Horizon Avrupa programlarındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bazı özel taahhütlerin ve ilgili çerçeve belgelerinin oluşturularak yaygınlaşmasının sağlandığı diğer adımlar izler. Bu kapsamda öncelikli olarak AB nezdinde 2020 yılında Çeşitlilik ve Katılım Ofisi (Diversity and Inclusion Office-DIO) kurulduğu izlenir⁵.

Bu gelişmelerin akabinde, Avrupa Birliği genelinde, eşitlik çoğulculuk ve kapsayıcılık ilkelerine yönelik kararların, en temelde yurttaş hakları çerçevesinde oluşturduğu gözlenir. Bu kapsamda, 17 Haziran 2020 tarihinde AB Parlamentosundaki ırkçılık karşıtı tartışmaları⁶, 7 Ekim 2020 tarihinde yürürlüğe giren eşitlik, kapsayıcılık ve katılıma yönelik, “İrkçılığa Karşı

AB Eylem Planı 2020-2025” bir diğer adıyla “AB Roma Stratejik Çerçevesi”⁷ takip eder. COM(2020) 698 sayı ve 12.11.2020 tarihli, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik “Eşitlik Birliği: LGBTQ+ Eşitlik Stratejisi 2020-2025” başlıklı strateji belgesi, EDI izleğinin gelişimindeki bir diğer önemli adım olarak değerlendirmek mümkündür⁸. 3 Mart 2021’de AB komisyonunca kabul edilen “2021-30 İçin Engelli Hakları Stratejisi” başlıklı strateji belgesi, yine kapsayıcılık bakımından bir diğer önemli ilerlemeyi tanımlar⁹.

Öte yandan, çalışma alanındaki eşitlik çoğulculuk ve kapsayıcılık ilkelerine yönelik protokollerin geliştirilmesinde, 2021 yılında AB Parlamentosu özelinde başladığı bilinen araştırmaların, daha sonrasında evrilerek 5 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe giren “Eylem Planı 2023-2024 - İşyerinde Çeşitlilik ve Katılıma İlişkin Bilgi Notu” çerçeve dokümanına dönüştüğü bilinir.¹⁰

¹¹ Aslında, 2019-2024 tarihli komisyon yönergesinde, tüm yönetim seviyelerinde

cinsiyet eşitliğinin sağlanması, öncelikli politikalarından biri olarak tanımlanmıştır¹². Lâkin uygulamaya geçecek bir eylem planına dönüşmesi belirtilen 2023 tarihli dokümanla gerçekleşir.

AB komisyonu; yüksek öğretimde bilimsel kariyerde cinsiyet eşitliği amacı ile toplumsal cinsiyet boyutunun araştırma ve yenilik içeriğine entegrasyonunu hedefler¹³. Öte yandan, gerek ERA İlerleme raporlarında¹⁴, gerekse She Figures verilerinde¹⁵, hâlâ bu yöndeki eksikliklerin vurgulandığı gözlenir (Şekil 1)¹⁶. Bu kapsamda AB genelindeki uygulamaların eşitsiz olduğu, araştırmalarda cinsiyet eşitliğinin önündeki yapısal engellerin varlığını sürdürdüğü değerlendirilir¹⁷. Bir diğer ifadeyle, kadınların üst düzey akademik pozisyonların yalnızca %24’ünü işgal edebildiği, STEM alanlarında hâlâ yeterince temsil edilmediği, patent sahipliğinde %10’un altında bir temsillerinin olduğu değerlendirilir.¹⁸

4 a.g.k.

5 https://commission.europa.eu/about-european-commission/organisational-structure/people-first-modernising-european-commission/people-first-diversity-and-inclusion_en

6 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

7 Söz konusu strateji belgesi için https://commission.europa.eu/publications/new-eu-roma-strategic-framework-equality-inclusion-and-participation-full-package_en bağlantısını ziyaret ediniz.

8 https://commission.europa.eu/system/files/2020-11/lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf

9 https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12603-Disability-rights-strategy-for-2021-30_en

10 https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/fact-sheet-diversity-inclusion-in-workplace-action-plan-2023-2024_en_0.pdf

11 https://commission.europa.eu/about-european-commission/organisational-structure/people-first-modernising-european-commission/people-first-diversity-and-inclusion_en

12 a.g.k.

13 EELISA European University, Innocore Gender Equality Plan, Deliverable 1.2, 30 November, 2021.

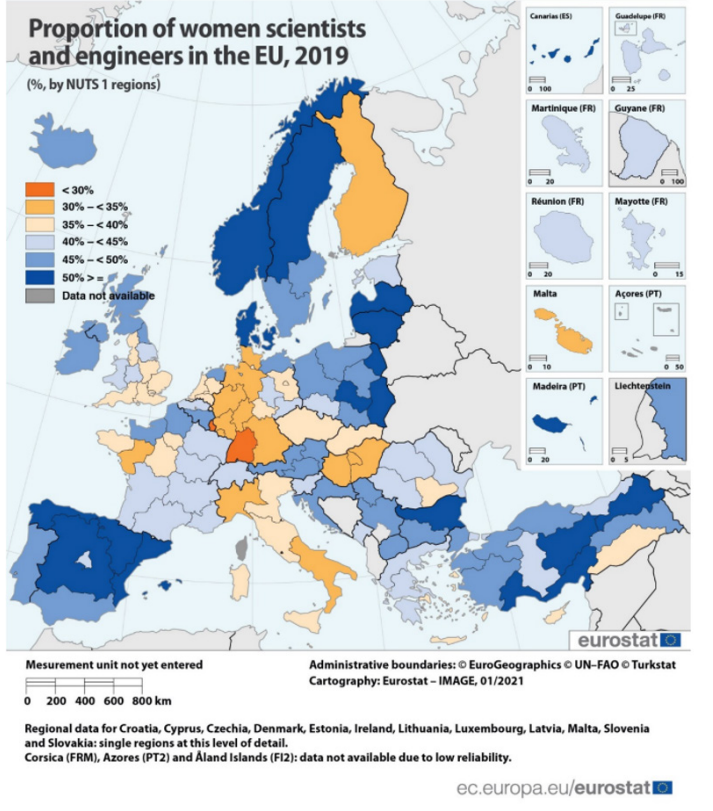
14 https://ec.europa.eu/info/publications/era-progress-report-2018_en

15 https://ec.europa.eu/info/publications/she-figures-2018_en

16 Kaynakça olarak Eurostat ‘Women in science and engineering’ kullanılmıştır. Araştırmanın detayları için <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210210-1> bağlantısı ziyaret edilebilir.

17 EELISA European University, Innocore Gender Equality Plan, Deliverable 1.2, 30 November, 2021.

18 a.g.k.

Şekil 1: Avrupa Birliği ve genişleme alanında, bilim ve mühendislikteki kadınların genel sayılara oranını gösteren haritalama.

Kuşkusuz, bu eksikliklerin gözlenmesi, uygulamadaki aksaklıklar giderilmesi, kurumların toplumsal eşitlik ekseninde, çeşitli indeksler ve metrikler bağlamında kapsayıcılığı arttırması bakımından, 2020 sonrası dönemde, Avrupa Birliği akademik kurumları ekseninde, kurum bazlı dönemlik GEP- Gender Equality Plan- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planlarının yapıldığı izlenir.

EELISA Avrupa Üniversitesi ve Mühendislik Eğitiminde Cinsiyet Eşitliği Perspektifi

EELISA (Avrupa Mühendislik Öğrenimi ve Yenilikçilik Bilim Birliği); kurucu ortakları arasında İTÜ'nün de yer aldığı

sekiz farklı ülkeden on prestijli üniversitenin ¹⁹ oluşturduğu bir Avrupa Üniversitesi inisiyatifi olup ²⁰; güncel toplumsal sorunlara akıllı ve sürdürülebilir mühendislik çözümleri üreten ortak bir mühendislik modelini geliştirmeyi hedefleyen bir proje olarak 01.11.2020 tarihi itibarıyla başlamıştır. EELISA; yaklaşık 194.000 öğrenciyi, 18.500 öğretim üyesini, 12.000 idari personeli ve her yıl 50.000 mezunu temsil eden büyük bir

19 BME-Budapesti Muszaki Es Gazdasagtudományi Egyetem, ENPC-Ecole Nationale Des Ponts Et Chaussées, FAU- Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, İTÜ-Istanbul Teknik Üniversitesi, SNS-Scuola Normale Superiore, SSSA-Scuola Superiore Di Studi Universitari E Di Perfezionamento S. Anna, UNSTPB- Universitatea Politehnica Din Bucuresti, UPM-Universidad Politécnic de Madrid, ZHAW- Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften.

20 EELISA Avrupa Üniversitesi ortak kurumları için lütfen <https://eelisa.eu/partners/> bağlantısını ziyaret ediniz.

ittifaktır. ²¹

Avrupa Birliği'nin Erasmus+ programı kapsamında desteklenmiş EELISA projesinin ilk aşaması olan EELISA 1.0 projesinin toplam süresi 36 ay sürmüştü ve 31 Ekim 2023 itibarıyla başarıyla tamamlanmıştır. EELISA 1.0 projesinin devamı niteliğinde 48 ay sürecek olan EELISA 2.0 projesi ise 1 Kasım 2023 tarihi itibarıyla başlatılmıştır. Öğrencilere ortak Avrupa Üniversitesi diploması verilmesinin sağlanması, disiplinlerarası mühendislik eğitiminin ve Avrupa Üniversiteleri arasında bilgi, beceri ve teknoloji transferinin teşvik edilmesinin yanı sıra önemli amaçlardan bir diğeri kapsayıcılık ve cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmaktır.

Tüm temel unsurlarını "EELISA" isminde somutlaştıran ittifak; bu ismini çok kültürlü bir geçmişli olan, toplumsal sorunlara duyarlı, yenilikçi yöntemleriyle mühendislik alanına büyük katkılar sağlamış ve dünyadaki ilk kadın mühendislerden biri olan Elisa Leonida Zamfirescu (1887-1973)'dan almaktadır.

EELISA dahil Avrupa Üniversite Birlikleri, pilot projeler olarak örnek oluşturmakta ve beşeri sermayenin güçlendirilmesi, dengeli beyin sirkülasyonu ve cinsiyet dengesinin sağlanması" da dahil olmak

21 EELISA Avrupa Üniversitesi için lütfen <https://eelisa.eu/> bağlantısını ziyaret ediniz.

üzere kurumsal dönüşümlerin önünü açmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, bireysel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine kendini adayan EELISA ortakları, toplumsal cinsiyet eşitliğini de İttifak'ın çalışmalarının merkezine yerleştirmiştir. EELISA inisiyatifi; 21 Nisan 2022 tarihinde EELISA Yönetim Kurulunda imzalanan “Cinsiyet Bildirgesi” ile birlikte yeni Avrupa Eğitim ve Araştırma alanının inşası için adil, açık, kapsayıcı ve cinsiyet eşitliğine dayalı ücret ve kariyer yollarının sağlanması ihtiyacını tam olarak desteklemektedir.²² Mevcut eşitsizlikleri gidermek ve düzeltmek için EELISA ve ortak kurumları, düzeltici önlemleri uygulamayı, farkındalığı artırmayı ve karşılıklı öğrenmeyi teşvik etmeyi taahhüt etmektedir. EELISA ortakları özellikle Cinsiyet Eşitliği Planlarının bu konuyu ele alma ve izleme aracı olarak önemini farkındadır. Bu amaçla EELISA ve EELISA InnoCORE projeleri kapsamında cinsiyet eşitliğine yönelik faaliyetleri koordine etmek için, “Cinsiyet Eşitliği ve Çeşitlilik Çalışma Grubu” kurulmuştur.²³ 2022 Nisan ayı itibarıyla, İTÜ dâhil olmak üzere neredeyse tüm EELISA ortaklarının bir “Cinsiyet Eşitliği Planı” bulunmaktadır.

EELISA Innocore Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışmaları

Avrupa Üniversiteleri, Horizon 2020 çalışma programı 2020 – SwafS bölümü, eylem 31 ve 32’de belirtilen araştırma ve inovasyon kurumsal dönüşüm modüllerini, diğerlerini de dışlamadan, kademeli olarak uygulamaya davet edilmektedir.²⁴ “Ar-Ge alanında beşeri sermayenin güçlendirilmesi; dengeli beyin dolaşımı ve cinsiyet dengesinin sağlanması için stratejiler geliştirmek ve uygulamak” bu kurumsal dönüşüm modüllerinden birisidir.

EELISA Avrupa Üniversitesi inisiyatifinin araştırma ve inovasyon kanadını güçlendirmek üzere Mayıs 2021 tarihinde “Ufuk Avrupa 2020 Araştırma & İnovasyon” programı çerçevesinde desteklenen “EELISA InnoCORE” projesi kapsamında ortak bir cinsiyet eşitliği göstergeleri seti içeren bir “EELISA Cinsiyet Eşitliği Planı” üzerinde çalışılır.²⁵ EELISA partnerleri olarak yer alan yükseköğretim kurumlarında geleneksel olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla mevcut olduğu mühendislik disiplinlerine odaklanması nedeniyle, EELISA Innocore projesi cinsiyet eşitliği konusu ile yüksek bir hassasiyetle

ilgilenir. Ortak cinsiyet eşitliği planı oluşturulması ve cinsiyet eşitliği temalı etkinliklerin düzenlenmesi ile yukarıda belirtilen “Ar-Ge alanında beşeri sermayenin güçlendirilmesi; dengeli beyin dolaşımı ve cinsiyet dengesinin sağlanması için stratejiler geliştirmek ve uygulamak” dönüşüm modülünün desteklenmesi amaçlanır. Bu bağlamda, eğitim, araştırma ve yenilik alanlarında mevcut cinsiyet dengesizlikleri hakkında yeni rol modellerin teşvik edilmesi ve farkındalığın artırılması amacıyla, EELISA ve EELISA Innocore projeleri kapsamında çeşitli etkinlikler ve toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantıların öne çıkanlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- 5 Ekim 2022, Araştırmada Cinsiyet Boyutu EELISA Çalıştayı (Workshop on Gender Dimension in Research-EELISA)²⁶
- 6 Ekim 2022, EELISA Kapsayıcılık Forum Oturumu (The EELISA Inclusiveness Forum)²⁷
- 11 Aralık 2022, EELISA Bilimi Yapan Kadınlar Yuvarlak Masa Toplantısı (An EELISA Roundtable: Women Who Make Science Happen) (2)²⁸
- 10 Şubat 2023, “Çocuk Yetiştirmek, Bilimden Vazgeçmek Mi?” 21. Yüzyılda

22 <https://eelisa.eu/an-alliance-committed-to-close-gender-gaps-in-higher-education/>

23 <https://eelisa.eu/gender-equality-and-diversity/>

24 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/guides_for_applicants/other-doc_h2020-iba-swafs-support-1-2020_h2020-iba-swafs-support-2-2020_en.pdf

25 <https://eelisa.eu/eelisa-innocore/>

26 <https://eelisa.eu/events/workshop-on-gender-dimension-research/>

27 <https://eelisa.eu/events/eelisa-inclusiveness-forum/>

28 <https://eelisa.eu/events/women-who-make-science-happen-an-eelisa-roundtable/>

Ebeveynlik ve STEM konulu EELISA Yuvarlak Masa Toplantısı (Raising children, giving up science?-EELISA Roundtable on Parenting and STEM in the 21st Century)²⁹ Kuşkusuz bu etkinliklerin temelde bilimsel çalışma ortamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi yönünde, gerek farkındalığın

²⁹ <https://eelisa.eu/events/raising-children-giving-up-science-sign-up-for-the-ii-eelisa-roundtable-on-parenting-and-stem-in-the-21st-century/>

arttırılması, gerek ortaklar arasında eşgüdümün sağlanması, gerekse iyi örneklerden öğrenilmesi temel hedefler olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda, yine EELISA ittifakı olan ortak kurumlar nezdinde güncel veriler incelendiğinde, kadın ve erkek oranlarının yine kadınlar aleyhine gerçekleştiği gözlenir. Bu kapsamda, EELISA ittifakı genelinde yapılan istatistiklerde, doktora

öğrencilerinin kurumlar bazında cinsiyete göre dağılımı istatistiği Tablo1'deki gibi izlenir.³⁰

Yine kurumlar bazında yapılan incelemede, araştırmacı sayılarının cinsiyete bağlı dağılımını, Tablo 2'deki gibi görmek mümkündür.³¹

³⁰ <https://eelisa.eu/gender-equality-and-diversity/>

³¹ a.g.k.

Tablo 1: EELISA ortakları arasında doktora öğrencilerinin kurumlar bazında cinsiyete göre dağılım oranı.

	UPM	ENPC	FAU*	İTÜ	SNS	SSSA	UPB	BME	PSL
Kadın (n)	683	51	360	1565	113	97	NP	230	NP
Erkek (n)	1,405	127	406	1949	193	156	NP	499	NP
Toplam (n)	2,088	178	766	3514	306	253	NP	729	NP
Kadın (%)	33	29	47	45	37	38	NP	32	NP
Erkek (%)	67	71	53	65	63	62	NP	68	NP

*FAU: Bahsi geçen öğrenciler doktora çalışmalarını 2020'de bitirdiler.

Tablo 2: EELISA ortakları arasında araştırmacı sayılarının kurumlar bazında cinsiyete göre dağılım oranı.

	UPM ¹	ENPC ²	FAU ³	İTÜ ⁴	SNS ⁵	SSSA ⁶	UPB ⁷	BME ⁸	PSL
Kadın (n)	764	54	130	1122	58	42	504	214	NP
Erkek (n)	2,110	170	473	1099	17	113	646	1113	NP
Toplam (n)	2,840	224	603	2221	75	155	1,150	1,327	NP
Kadın (%)	27	24	21.6	50.2	22.3	27	44	16.1	NP
Erkek (%)	73	76	78.4	49.8	77.3	73	56	83.9	NP

Tablo 3: EELISA ortakları arasında akademisyen sayılarının kurumlar bazında cinsiyete göre dağılım oranı.

	UPM ¹	ENPC	FAU ²²	İTÜ	SNS	SSSA	UPB	BME	PSL
Kadın (n)	54	NP	59	215	NP	9	NP	7	NP
Erkek (n)	286	NP	269	327	NP	43	NP	116	NP
Toplam (n)	340	NP	328	542	NP	52	NP	123	NP
Kadın (%)	16	NP	18	40	NP	17	NP	6	NP
Erkek (%)	84	NP	82	60	NP	83	NP	94	NP

Son olarak, yine EELISA ortakları bazında akademisyen sayılarının cinsiyete bağlı dağılımını Tablo 3'te belirtildiği gibi incelemek mümkündür.³²

Tüm veriler incelendiğinde, değerler arasındaki makasın yüksek olduğu, cinsiyet eşitliğinin erken kariyer döneminde doktora öğrencileri düzeyinde 1/3 oranında başlayıp, araştırmacı düzeyinde 1/4 oranına gerilediği, ileri akademik kariyer evresinde ise 2/10 yahut 1/10 düzeyine kadar gerilediği gözlenir. Öte yandan, bu oranlar karşısında, Üniversitemizin cinsiyet eşitliği yönünde yine de nispeten olumlu bir grafik ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç Yerine

20. yüzyıldan başlayan ve 21.yüzyıldaki dijitalleşme, malzeme bilimlerindeki değişim ve dönüşüm ile, biyo-teknolojilerdeki ilerlemelerin ışığında yeni bir seviyeye taşınan bilim, mühendislik ve teknoloji disiplini ile bu yöndeki eğitim ve akademik gelişmeler, bilimde fırsat eşitliğinin sağlanmasını, açıkça ilerlemenin temel yapı taşı olarak tanımlar. Bu çerçevede eşitlik, kapsayıcılık ve çoğulculuğun, gerek yukarıdan-aşağıya politikalar ve eylem planları ile kurumlar nezdinde tesisi ve izlenmesi, gerekse aşağıda-yukarıya bireysel düzeyde farkındalığın sağlanarak bireylerin güçlendirilerek söz

konusu süreçlere etki vermesini sağlayacak tüm süreç ve yöntemlerin oluşturulması kaçınılmazdır.

Aynı zamanda eşitlik, kapsayıcılık ve çoğulculuk ilkelerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve ırkçılık tehdidinin giderilmesinden öte; toplumun tüm bireylerinin maddi, fizyolojik yahut bilişsel vb kısıtların tanımlayıcılığıyla sınırlandırılmadan, bunları uzaklaştırılacak şekilde en geniş kapsayıcılık paydasında birleştirecek şekilde tanımlanmalı ve uygulamaya geçirilmelidir.

Kurumların bu amaçlara ilerlemesinde, GEP-Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Planlarının tanımlanması, öngörülen aralıklarda etkin bir şekilde izlenmesi, katmanlı veri toplanmasının sağlanması, ölçülebilir hale getirilmesi, değerlendirme indeks ve metriklerinin oluşturulması, iyi örneklerin kurumlar nezdinde geliştirilmesinin teşvik edildiği politikaların uygulanması, ve bunların kurumlar arası düzeyde tartışılması, geleceğe yönelik adımlarda fayda sağlayacaktır.

³² a.g.k.

Resim 1: Hasköy, Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümâyûn, Mahmud Raif Efendi (1760-1807), Tableau des nouveaux règlements de l'Empire ottoman, composé par Mahmoud Rayf Efendi, (Constantinople), 1798.

Resim 2: Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümâyûn kitabesi, Taşkişla, Fotoğraf Aygül Ağır.

Resim 3: Taşkişla, Fotoğraf Aygül Ağır.

Resim 4: Taşkişla giriş cephesinden ayrıntı, Fotoğraf Aygül Ağır.

İstanbul Teknik Üniversitesi

Mimarlık Fakültesi ve Taşkişla

Aygül AĞIR

Prof. Dr. İTÜ Mimarlık Fakültesi Öğr. Üyesi

Sadık Erdem'in Kazım Çeçen'in sunuş yazısı ile yayına hazırladığı Kolağası Mehmed Es'ad'ın 1896 tarihli Mir'ât-ı Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümâyûn başlıklı kitabı İstanbul Teknik Üniversitesi'nin ve bünyesindeki Mimarlık eğitiminin tarihi açısından çok değerli bir kaynaktır (Mehmed Es'ad, 1986); 101 yıllık zaman dilimini kapsamaktadır (1795-1896).

Mehmed Es'ad'ın kitabında kapsamlı olarak anlatıldığı gibi Mühendishane'nin kökeninin 1735 yılında Üsküdar Toptaşı'nda kurulan Humbaracı Ocağı'na kadar geri gittiği söylenebilir. Ocağın ıslah edilmesinde ateşli silahlar uzmanı Humbaracı Ahmed Paşa'nın (Claude Alexandre Comte de Bonneval, 1675-1747) rolü büyük olmuştur. Humbaracı Ocağı'nın nizamnamesinde "hoca-i mühendis" kadrosunun bulunması (Kaçar, 1995, s. 217) Fransa'da olduğu gibi "mühendis-asker" yetiştirilmesine yönelik bir eğitim programının tasarlandığını göstermektedir. Nitekim, Mehmed Es'ad da "1147 (1735) tarihinde Üsküdar'da Toptaşı'nda Humbara-hâne ve Mühendis-hâne namıyla mekteb ihdas olundu" cümlesi ile ilk Mühendishane Mektebi'nin Humbarahane bünyesinde açıldığını aktarmaktadır (Mehmed Es'ad, 1986, s.4). Yeniçerilerin muhalefeti nedeniyle kapatılan Humbarahane, 1759 yılında Haliç'te tekrar açılmış olsa da III. Selim dönemine kadar etkili olamamıştır (Çeçen, 1986, s. 1). Bununla birlikte, Humbaracı Ahmed Paşa'nın kurduğu

Humbara-hâne ve Mühendis-hâne mektebinin III. Mustafa ve III. Selim dönemlerinde açılan mühendishanelerin temelini hazırladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

İlk olarak Mühendishane-i Bahri-î Hümâyûn'un kurulması Rus donanmasının 1770 yılında Çeşme önünde Osmanlı donanmasını yakması olayı ile bağlantılı bulunur (Çeçen, 1986, s. I). Bu olay Osmanlılara öncelikle askeri olmak üzere teknik alanda ilerlemeye yönelik sistemli eğitim veren kurumların ortaya çıkmasının artık zorunlu olduğunu göstermiştir. 1773 yılında Mühendishane-i Bahri-î Hümâyûn'un açılışı, temeli 1735 yılında hazırlanan bir sürecin sonucu olarak III. Mustafa döneminin en önemli projelerinden biridir ve İstanbul Teknik Üniversitesi'ne kadar uzanan programlı ve sürekli mühendislik eğitiminin başlangıcı kabul edilmektedir.

Sistemli mimarlık eğitiminin başlangıcı açısından da Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn'un açılmasını beklemek gerekmiştir. Mehmed Es'ad'ın kitabından okulun müfredatında mi'mar yetiştirmeye de yönelik bir kurgu olduğu anlaşılmaktadır. Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn öğrencilerinden bazılarının kitaptaki ifade ile mi'mar ağalığı ve nam-ı ahar ile ebniye-i hassa müdirliği emrinde çalıştıkları yazılıdır (Mehmed Es'ad, 1986, s. 41).

Mi'mar ağalarının Mühendishane'de muallimlik yaptıkları bilgisinin bulunması (Mehmed Es'ad, 1986, s. 41) değerlidir. Ayrıca, "baş muallim" İshak Efendi'nin "hudûd-ı hâkânideki istihkâm vesâirenin inşâ ve ta'mîrine me'mur..." edilmesi de bu görüşü destekler niteliktedir (Mehmed Es'ad, 1986, s. 28). Mehmed Es'ad, Mi'mâr Sınıfı derslerini "San'at-ı mi'mâriyye, topografya, kimyâ, cerr-i eşkâlin mi'mârîliğe tatbîki, resm-i mi'mârî, Fransızca'dan mi'mârîliğe dair mevâd" olarak açıklayarak eğitim programı hakkında da bilgi vermektedir (Mehmed Es'ad, 1986, s. 80).

III. Selim döneminde 1795 yılında Hasköy'de açılan Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn'un Şeyh Galib tarafından yazılan ve bugün Taşkışla girişinde bulunan kitabesinde Öklid'den Platon'dan, Aristo'dan bahsedilmesi temel bilimler eğitimine göndermeler olarak yorumlanabilir (Resim 1). Mimarlık eğitiminin de başlangıcını oluşturan Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn kitabesinin mimarlık eğitiminin verildiği Taşkışla'da bulunması aynı zamanda eğitimin sürekliliğini göstermesi açısından da değerlidir.

Mühendislik eğitiminin sivil bir statü kazanması ancak 1883 yılında "Hendese-i Mülkiye Mektebi'nin kurulması ile mümkün olmuştur. Bu okulun ünlü mezunlarından Kemalettin

ve Ali Talat Beyler, mimarlık uygulamalarının dışında "muallimlik" görevinde de bulunarak mimarlık eğitiminin kurumsallaşmasında öncülük rol üstlenmişlerdir. 1909 yılında "Mühendis Mektebi-Âlisi" adını alarak dönemin Bayındırlık Bakanlığı olan Nafia Nezareti'ne bağlanan okul, 1928 yılında "Yüksek Mühendis Mektebi'ne dönüşmüştür. Bu değişiklik 1928 yılı Harf Devrimi'nin heyecanı ile ilgili bulunabilir. Yüksek Mühendis Mektebi, Tophane'deki Akseki Sanayi binasında eğitim vermiş, 1913 yılında Fındıklı'ya, I. Dünya Savaşı sırasında yabancı okullar kapatıldığı için Yüksek Mühendis Mektebi'ne tahsis edilen Notre Dame De Sion Okulu'na taşınmıştır. İşgal döneminde bu Fransız okulundan da taşınmak zorunda kalan "Mekteb" Hasköy Halıcioğlu'ndaki eski binasına geri dönmüştür. İngilizlerin bu binayı da ele geçirmeleri üzerine Gümüşsuyu Kışlası'na geçmiş, ancak Gümüşsuyu Kışlası da işgal edilince Çeçen'in aktarımıyla Şevket Paşa Konağı'na taşınmış, işgal döneminin sonunda Gümüşsuyu Kışlası'na tekrar yerleşebilmiş ve Taşkışla'ya taşınıncaya kadar Gümüşsuyu binasında kalmıştır (Çeçen, 1986, s. IV, V). 1929 yılında yayınlanan Yüksek Mühendis Mektebi Nizamnamesi'ne göre genç Cumhuriyet'in ihtiyaçları doğrultusunda "Yol ve demir yol mühendisliği şubesi", "Su işleri mühendisliği şubesi" ve "Mimarî

ve inşaat şubesi (mebani ve şehircilik) olarak eğitim verilmiştir (Resmi Gazete, 1929). 1941 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak Yüksek Mühendis Okulu adını alan kurum, 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nin kurulmasıyla Mimarlık Fakültesi olmuştur.

Mimarlık Fakültesi'nin kuruluşunda başta Emin Onat olmak üzere, Clemens Holzmeister, Paul Bonatz, Gustav Oelsner, Mukbil Gökdoğan, Sait Kuran, Hamit Dilgan, Orhan Safa öncü isimler olarak anılırlar. 1952 yılında Paolo Verzzone de kadroya katılan isimler arasındadır. Mimarlık Fakültesi'nde, ilk dönem çalışmalarında sadece yeni yapılar için mimar kadrosu yetiştirmeye yönelik bir çaba olmamış aynı zamanda Anadolu'nun mimarlık kültürünün keşfine yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Bu bağlamda özellikle kadın akademisyenlerin mimarlık kültürünün keşfine katkılarından söz etmek gerekir. Leman Tomsu'nun Bursa Evleri; Celile Berk'in Konya Evleri; Necibe Çakıroğlu'nun Kayseri Evleri bugün de kullanılan çok değerli çalışmalardır. Leman Tomsu'nun 1941'de doçentlik tezi olarak yazdığı ancak 1950'de yayınlanabilen 'Bursa Evleri' kitabı, tanıtımında belirtildiği üzere 'Türk sivil mimarisinin eski hususiyetlerini ve sanat noktasından çok yüksek olan önemini tebarüz ettirmek gayesiyle'

hazırlanmıştır. Celile Berk'in 1951 yılında kabul edilen doçentlik tezinde ise "Konya Evlerinin muhtelif hususiyetleri" aktarılmıştır. Necibe Çakıroğlu'nun 1951 yılında kabul edilen doçentlik tezi 'Kayseri Evleri' adıyla aynı yıl yayınlanmıştır (Akalp, 1970, s. 18, 24, 29). Sadece Kayseri kent merkezi değil, ilçelerindeki, kırsal alanlarındaki konut dokusu da çalışılmıştır. Anadolu konut mimarisini konu alan bu çalışmalar "keşif dönemi"nin ürünleri olarak kabul edilebilir ve genç Cumhuriyet'te kadınların bilime katkılarını geleneksel mimarlık ürünleri açısından temsil etmektedir. Yakın geçmişte olduğu gibi bugün de çok sayıda kadın akademisyenin görev yaptığı İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi çok sayıda mimar yetiştirmiş, ülkenin imarında önemli bir rol üstlenmiştir.

Mimarlık Fakültesi'nin kurum tarihi kadar eğitim mekânı Taşkışla da araştırma konusudur (TÜBİTAK SOBAG Proje no: 109K099, Ağır vd., 2015, s. 93-101). Tarihi yapı ayrıca İstanbul Teknik Üniversitesi'nin simge yapısı olması ile de özeldir. İngiliz Mimar William James Smith'in büyük ölçekli ilk işi olan Taşkışla (Resim 2), sadece kendi yapım tarihi açısından değil, Osmanlı İmparatorluğu ve İstanbul tarihi açısından da önemli bir yapıdır. Afife Batur'un da değindiği gibi

Taşkışla, Sultan Abdülmecid'in isteği üzerine 1846 yılında Tıp Okulu (Mekteb-i Fünun-u Tıbbiye) olarak tasarlanmıştır. Üç yüz öğrenciye eğitim verebilecek bir okul ile iki yüz hasta kapasiteli bir eğitim kliniği, eczane, fizik, kimya ve botanik laboratuvarları, morg, cami, saat kulesi, iki havuz ve bir Daire-i Hümâyûn yapım programını oluşturmuştur. Hafriyata 15 Ocak 1847'de başlanmış, ilk taşı koyma töreni ise 24 Şubat 1847'de Sultan Abdülmecid'in katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar İstefan Kalfa yönetiminde hızla sürdürülmüş ve yapı büyük ölçüde bitirilmişken 5 Ekim 1848'de olasılıkla Dolmabahçe Sarayı'nın inşası ile bağlantılı olarak kışlaya dönüştürülmesi kararı alınmıştır (Batur, 2016). Taşkışla'nın hastaneden kışlaya dönüştürülmesi meselesi, dönemin siyasi olayları ile yakından ilişkili olarak değerlendirilebilir. Taşkışla'nın inşaa süreci, verilen önemi ve özeni yansıtacak şekilde 1853 tarihli İnşaat Keşif Defteri'ne kaydedilmiştir ve ayrıntılı bilgiler içermektedir (Topçubaşı, 2013). Taşkışla, William James Smith'in Osmanlı İmparatorluğu için yaptığı tasarımların içinde Neo-Rönesans üslubunu en belirgin şekilde yansıtan yapıdır (Resim 3) (Ağır, 2016).

Mecidiye Kışlası olarak belirlenen ve planında bazı değişiklikler yapılan yapının 1854 yılında bitirildiği kabul edilmektedir. Kırım Savaşı sırasında 1855-56'da Fransız

askerlerine hastane olarak tahsis edilen Taşkışla, bu işlevi sırasında yıpranmış olmalıdır. Sultan Abdülmecid'in vefatı (26 Haziran 1861) üzerine yerine geçen Sultan Abdülaziz tarafından başlatılan onarım aynı yıl tamamlanmış, yapı, 20 Şubat 1862 günü Sultan'ın da katıldığı bir törenle yeniden kullanıma açılmıştır (Batur, 2016).

Afife Batur'un yaptığı araştırmalara göre, Taşkışla, 10 Temmuz 1894 depreminde hasar görmüş ve dönemin ünlü mimarları Raimondo D'Aronco ve Alexandre Vallauray tarafından onarılmıştır. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra bir süre kapalı ve terk edilmiş olarak duran Taşkışla, 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'ne tahsis edilmiş; mimarlar Prof. P. Bonatz (Resim 5) ve Ord. Prof.Dr. Emin Onat tarafından Mimarlık, İnşaat Fakülteleri ve Rektörlük Merkez Binası olarak kullanılmak üzere yeniden düzenlenmiştir (Batur, 2016). Yapının bu ikinci büyük radikal dönüşümü, Paul Bonatz tarafından bir yayın ile de duyurulmuştur (Bonatz, 1950; Can, 2021). Başlangıçta tıp bilim dalı için bir eğitim yapısı olarak düşünülen yapı, bugün ilk tasarım amacına geri dönerek –ancak bu kez mimarlık disiplini için eğitim yapısı olma işlevini sürdürmektedir. Yapı, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne tahsis edilmesinin ardından da değişiklikler yaşamaya devam etmiştir.

Taşkışla'ya ait mutfak ve hamam gibi ekler 1956 yılı sonrasında yıkılmıştır. Prof. Nezh Eldem'in 60'lı yılların sonunda ve 70'li yılların başında eğitim niteliğinin artırılmasına yönelik müdahaleleri, Taşkışla'nın modern mimarlık tarihi açısından da değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Taşkışla (Resim 4), İstanbul 1 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 01.11.1995 gün / 7212 sayılı kararı ile 1. Grup Taşınmaz Kültür Varlığı olarak kayıt altına alınmıştır (TÜBİTAK SOBAG Proje no: 109K099; Kulaksızoğlu, 2010).

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Üniversitenin 250. kuruluş yılı sebebiyle kurum tarihi ve eğitim mekânı açısından çeşitli etkinliklerde konu edilmiştir (Ağır, 2023). 2024 yılında, Fakültenin 80. kuruluş yılı kapsamında bir kitap hazırlığı içinde bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Ağır, A. (2023). "Tarihi Belge Olarak Mimarlık: Taşkışla", İTÜ 250. Yıl Sempozyumu Bildiriler Kitabı (Yayın Aşamasında).
- Ağır, A. (2016). "William James Smith'in Mimarlığı Üzerine Bir Üslupsal Analiz", Sultan Abdülmecid'in bir mimarı: William James Smith / Architect of Sultan Abdülmecid: William James Smith, ed. İ. Baytar, J. Beşkonaklı, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ, 214-223.
- Ağır, A., Batur, A., Cephaneçigil, G., Kula Say, S., Topçubaşı Çilingiroğlu, M., Uğurlu, A. H. (2015). "An English architect in the 19th century İstanbul: William James Smith and Taşkışla", AIZ ITU Journal of the Faculty of Architecture, 12/2, 93-101.
- Akalp, K. (1970). Mimarlık Fakültesi Yayınları 1944-1970, İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası.
- Batur, A. (2016). "Mecidiye Kışla-i Hümayûnu / Taşkışla", Sultan Abdülmecid'in bir mimarı:

William James Smith / Architect of Sultan Abdülmecid: William James Smith, ed. İ. Baytar, J. Beşkonaklı, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ, 130-136.

Bonatz, P. (1950). "Eine Glückliche Architekten-Fakultät", Der Baumeister, 8, 481-488.

Can, A. (2021). Paul Bonatz'ın Türkiye Yılları, İstanbul, Nobel Bilimsel Eserler.

Çeçen, K. (1986). "Sunuş", Mehmed Es'ad (1986), Mir'ât-ı Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümayûn : (İstanbul Teknik Üniversitesi tarihçesi), haz. S. Erdem, İstanbul : İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Tarihi Araştırma Merkezi, 1986, I-VI.

Kaçar, M. (1995). "Osmanlı İmparatorluğunda Askeri Sahada Yenileşme Döneminin Başlangıcı", Osmanlı Bilimi Araştırmaları, 1, 209-225.

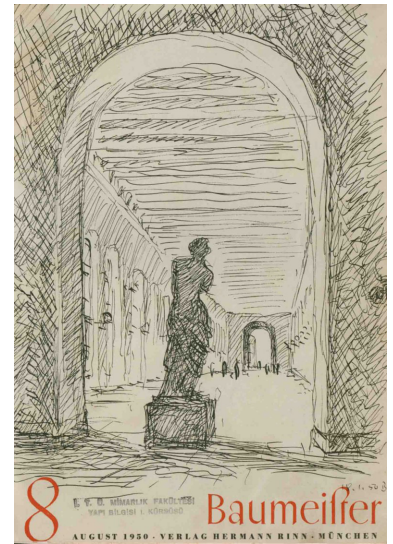
Kulaksızoğlu, E. (2010). Dünü Bilmek, Yarınları Aydınlatmak. Ülkemizin tarihsel gidişi ve Üniversiteleşme süreci içinde bir kesit olarak, İTÜ Yönetimi ile İTÜ Mimarlık Fakültesinin dünü ve yarınlarına anılar, belgeler ışığında toplu bir bakış, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.

Mehmed Es'ad (1986), Mir'ât-ı Mühendis-hâne-i Berrî-i Hümayûn : (İstanbul Teknik Üniversitesi tarihçesi), haz. S. Erdem, İstanbul : İstanbul Teknik Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Tarihi Araştırma Merkezi.

Resmi Gazete (1929), "Yüksek Mühendis Mektebi Nizamnamesi", 15 Ağustos 1929, s. 8096.

Topçubaşı, M. (2013). "İstanbul'daki Taşkışla Binasının 1853 Tarihli Keşif Defteri / A British architect's work in progress: 1853 account book of Taşkışla in İstanbul", 14th international congress of Turkish Art, Proceedings, ed. F. Hitzel, College de France, Paris, 783-791.

TÜBİTAK-SOBAG Proje no:109K099 (Proje Bitiş Tarihi, 30.09.2011; Yürütücü A. Ağır; A. Batur, G. Cephaneçigil, M. Topçubaşı Çilingiroğlu, S. Kula Say, A.H. Uğurlu)

Resim 5: Taşkışla, Venüs heykeli ve koridor, Paul Bonatz, "Eine glückliche Architekturfakultät", Baumeister, Sayı 8, 1950, s. 488.

İTÜ Cinsiyet Eşitlik Planına (2022-2026) QR kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

Cinsiyet Eşitliği Planları Araştırma ve İnovasyonun Geleceğini Şekillendiriyor

Göksenin İNALHAN

Doç. Dr., İTÜ BMT-KAUM Yönetim Kurulu Üyesi

Cinsiyet Eşitliği Planı (CEP), bir kuruluş içinde cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi hedefleyen önemli bir politika aracı olarak öne çıkıyor. Bu yapısal değişim süreci, kurumsal süreçleri, kültürleri ve yapıları dönüştürerek cinsiyet dengesizlikleri ve eşitsizlikleri azaltmak amacıyla taahhütler ve eylemler içeren bir set sunmaktadır.

CEP'ler, genellikle araştırma ve inovasyon alanında uygulanmakta olup, cinsiyet eşitliği konularını kapsamlı bir şekilde ele alır. Bu kapsamda, cinsiyet eşitliği konularını kapsamlı ve bütüncül bir şekilde ele alırken, tüm ilgili paydaşları, kadınları ve erkekleri tüm çeşitlilikleriyle hedefler. Bu planlar, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yolunda adımlar atan kuruluşlar için stratejik bir rehberlik sunar.

CEP'ler, kuruluşların sadece taahhütlerde bulunmakla kalmayıp aynı zamanda somut eylemler gerçekleştirerek cinsiyet dengesizlikleri ile mücadele etmelerini sağlar. Bu süreç, kurum içinde gerçekleşen değişimle birlikte daha adil ve eşitlikçi bir ortamın oluşturulmasına katkıda bulunur.

Sonuç olarak, Cinsiyet Eşitliği Planları, kuruluşların cinsiyet eşitliği konusundaki taahhütlerini somut adımlara dönüştürerek, daha kapsayıcı ve adil bir gelecek için önemli bir rol oynamaktadır. Bu planlar, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bir adım atmak ve sürdürülebilir bir değişim başlatmak isteyen tüm kuruluşlar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Avrupa genelinde önemli bir dönüşüm aracı olarak öne çıkan Cinsiyet Eşitliği Planları (CEP), Ufuk Avrupa gibi araştırma çerçeve programlarına katılım için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Horizon Avrupa, Avrupa Komisyonu'nun öncü araştırma ve inovasyon finansman programı olup, CEP sahibi olmak, tüm kamu kurumları, yükseköğretim kurumları ve AB üye devletleri ile ilişkili ülkelerden araştırma kuruluşları için bir uygunluk kriteridir.

CEP'ler, kuruluşa ve bağlama bağlı olarak belirli eylem ve bileşenleri içerebilir. Ancak, genelde ortak unsurları arasında cinsiyet eğilimlerini belirlemek için etki değerlendirmeleri veya denetimler yapmak, cinsiyet dengesizliklerini ele almak için önlemler uygulamak, kariyer fırsatlarına ve kaynaklara eşit erişimi teşvik etmek, kapsayıcılık ve çeşitlilik kültürünü geliştirmek bulunur. Cinsiyet Eşitliği Planları,

kuruluşların stratejik bir çerçeve kullanarak cinsiyet eşitliğini teşvik etmeleri ve daha kapsayıcı, adil bir ortam oluşturmaları için önemli bir araç olarak öne çıkıyor. Cinsiyet dengesizliklerini ve eşitsizliklerini ele alarak, CEP'ler daha adil bir toplum oluşumuna katkıda bulunur ve bireylerin potansiyellerini, cinsiyetlerinden bağımsız olarak en üst düzeye çıkarmasına yardımcı olur. Bu stratejik yaklaşım, toplumsal cinsiyet eşitliği vizyonunu gerçekleştirmek adına önemli bir adım olarak öne çıkıyor.

Ufuk Avrupa'da Cinsiyet Eşitliği: Önemli Duyuru ve Kriterler

1 Ocak 2022 itibariyle kapanacak olan tüm Ufuk Avrupa çağrıları için geçerli olan Cinsiyet Eşitliği kriterleri, AB Üye ve Bağlantılı Ülkelerinde kurulu tüm kamu kurumları, araştırma kurumları ve yüksek öğretim kurumlarını yakından ilgilendiriyor. Bu kriterler, çağrılara başvuran kurumların Cinsiyet Eşitliği Planı'na (CEP) sahip olma zorunluluğunu içeriyor.

Uygunluk Kriterleri:

- AB Üye ve Bağlantılı Ülkelerinde yer alan tüm kamu kurumları, araştırma kurumları ve yüksek öğretim kurumları bu kriterlere tâbidir.
- CEP'lerin içermesi gereken zorunlu öğeler arasında planın kamuya açık olması,

kaynak ayrılması, veri toplanması ve takibi, eğitim ve kapasite geliştirme faaliyetlerinin bulunması yer almaktadır.

- Proje sözleşmesi imzalanana kadar CEP'lerin hazır olması önemlidir. Aksi takdirde, kurumun projeden fon alamamasına veya tüm projenin fonlanmamasına sebep olabilir. Proje başladıktan sonra denetimlerin yapılması planlanmaktadır.

Sıralama Kriteri:

- Aynı puanı alan projeler arasında araştırma ekibinde cinsiyet dengesi bulunması, sıralama kriteri olarak öne çıkıyor.

Değerlendirme Kriteri:

- Araştırma ve yenilik içeriğine cinsiyet boyutunun entegre edilmesi, projelerin değerlendirilmesinde önemli bir kriter olarak belirlenmiştir.

Bu kriterler, Ufuk Avrupa'nın cinsiyet eşitliği odaklı çağrılarına katılacak kurumlar için önemli bir rehberlik sunmaktadır. Tüm başvuranların belirtilen tarih itibariyle uygunluk kriterlerini sağlaması ve CEP'lerini proje başvurusundan önce hazır hale getirmeleri gerekmektedir.

İTÜ, Cinsiyet Eşitliği Planı ile Adımlarını Güçlendiriyor
İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), Cinsiyet Eşitliği Planı (CEP) hedeflerini

başarılı bir şekilde izlemek, değerlendirmek ve karşılaştırmak amacıyla Bilim, Mühendislik ve Teknoloji Kadın Çalışmaları Merkezi'nde (KAUM) Cinsiyet Eşitliği Birimi kurma kararı aldı. Bu adım, üniversitenin cinsiyet eşitliği konusundaki taahhütlerini somut eylemlere dönüştürme çabalarının bir parçasıdır.

Cinsiyet Eşitliği Birimi:

- Eşitlik durumunu izlemek üzere fakültelerde ve bölümlerde kullanılabilen izleme yöntemleri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

İTÜ-KAUM Hedefleri:

- Bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat alanlarında cinsiyet eşitliğini desteklemeyi ve güçlendirmeyi hedefler.
- Kadın istatistiklerinin hesaplanabilirliğini artırmak ve faaliyetleri genişletmek, kadınların sosyal ve akademik yaşamdaki görünürlüğünü ve katkısını iyileştirmek, ilgili belgeleri toplamak ve güncellemek Merkezin başlıca amaçları arasında yer alır.
- Üniversitenin lisans ve lisansüstü eğitiminin cinsiyetin ana akıma entegre edilmesinde etki yaratmayı hedefler.

Veri Toplama ve Paylaşım:

- İTÜ, yıllık raporlar ve <https://sayilarla.itu.edu.tr> adresi üzerinden akademik, sosyal ve fiziksel verileri toplamaya ve kamuya açık hale getirmeye kararlıdır.

- Raportajlar, akademik fakültelerin ve kurumların cinsiyete dayalı istatistiklerini içermektedir.
- Öğrenci İdaresi, fakülte ve yönetim, İnsan Kaynakları gibi konularda detaylar mevcut değildir, ancak akademik terfiler, kurum temelli araştırma faaliyetleri gibi konularda detaylar mevcuttur.

Uluslararası İşbirliği:

- İTÜ KAUM, cinsiyet konularında ulusal ve uluslararası üniversite işbirliğine katılmaktadır.
- İTÜ'nün EELISA ve InnoCore projelerindeki cinsiyetle ilgili çalışmalar, web sitesinde (<https://kaum.itu.edu.tr/arastirmalar--projeler>) mevcuttur.

Gelecek Adımlar ve Eşitlik Planı:

- Eşitlik Planı, her stratejik dönemde gözden geçirilecek ve geliştirilecektir.
- Cinsiyete dayalı istatistikler, üniversite ve fakültelerinin yıllık raporlarında incelenecek ve performans müzakereleri sırasında tartışılacaktır.
- İstatistik ve iletişim oluştururken veri koruma konuları dikkate alınacaktır.

İTÜ, bu önemli adımları atarak cinsiyet eşitliği konusunda somut ve sürdürülebilir bir değişim için çaba sarf etmeye devam ediyor.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Cinsiyet Eşitliği Stratejisi: Yeni Adımlar ve Taahhütler (İTÜ Cinsiyet Eşitliği Planı)

HEDEF 1: İstihdam, Seçme ve Kariyer Gelişimi Desteği

1.1. Cinsiyet Duyarlı Kariyer Gelişimi - Kariyer gelişimi süreçlerinde cinsiyet duyarlılığını artırmak amacıyla yeni politikalar ve destek mekanizmaları oluşturulacaktır.

1.2. Cinsiyet Önyargısız Kariyer Gelişimi Prosedürlerini Kurmak İçin İlerleme Kriterlerinde Değişiklik - Kariyer ilerlemesi için belirlenen kriterlerde cinsiyet önyargısızlığına odaklanacak değişiklikler yapılacaktır.

1.3. Fakülteler Düzeyinde Temsil Edilmeyen Cinsiyete Yönelik Destek Tedbirleri ve Mekanizmalar - Fakülteler düzeyinde cinsiyet temsiline eşitsizliği ele almak için destek tedbirleri ve mekanizmalar geliştirilecektir.

HEDEF 2: Cinsel Taciz ve Ayrımcılıkla Mücadele

2.1. Cinsel Taciz ve Ayrımcılık Durumunda Başvuru ve İlerleme İzleme Mekanizmalarında Değişiklik - Cinsel taciz ve ayrımcılık durumunda başvuru ve ilerleme izleme mekanizmalarında daha etkin ve duyarlı değişiklikler yapılacaktır.

2.2. Üniversitedeki Tüm Taraflar İçin Cinsel Taciz ve Ayrımcılık Konusunda Zorunlu Çevrimiçi Eğitim - Üniversitedeki tüm paydaşlar için cinsel taciz ve ayrımcılık konularında zorunlu çevrimiçi eğitim programları başlatılacaktır.

HEDEF 3: Araştırma ve Öğretim İçeriklerine Cinsiyet Boyutunun Entegrasyonu

3.1. Cinsiyet Konularını İçeren İçsel Araştırma Finansman Mekanizmasına Entegrasyon İçin Çerçeve Geliştirme - Cinsiyet konularını içeren araştırmalara destek vermek amacıyla içsel bir araştırma finansman mekanizması oluşturulacaktır.

3.2. Araştırmacılara Cinsiyet Duyarlı Araştırma Metodolojisi ve Cinsiyet Ana Akıma Entegrasyonu Eğitimi - Araştırmacılara cinsiyet duyarlı araştırma metodolojisi ve cinsiyet ana akıma entegrasyonu eğitimleri sağlanacaktır.

3.3. Cinsiyet Boyutunun Müfredat ve Öğretim İçeriklerine Entegrasyonu İçin Kılavuzlar Geliştirme - Cinsiyet boyutunun müfredat ve öğretim içeriklerine entegrasyonunu desteklemek amacıyla kılavuzlar geliştirilecektir.

HEDEF 4: Kurumsal Kültür ve İş-Özel Hayat Dengesi

4.1. Uzaktan Çalışma İçin Karşılaştırma ve Kılavuzlar

Geliştirme - Uzaktan çalışma için karşılaştırma ve kılavuzlar geliştirilerek, uzaktan çalışmanın etkin bir şekilde yönetilmesi desteklenecektir.

4.2. Ev Bakım İzni Sonrası Dönenlere Destek ve Finansman Fırsatları Sağlama Mekanizmalarını Kurma - Ev bakım izni sonrasında işe dönenlere destek ve finansman fırsatları sağlamak amacıyla mekanizmalar oluşturulacaktır.

HEDEF 5: Eşitlikte Kurumsal Yönetişim

5.1. Cinsiyet Eşitliği Birimi - Cinsiyet eşitliği birimi kurularak,

cinsiyet eşitliği alanında etkin bir yönetim sağlanacaktır.

5.2. Cinsiyet Eşitliğini İzleme ve Değerlendirme - Cinsiyet eşitliğini etkin bir şekilde izlemek ve değerlendirmek üzere mekanizmalar geliştirilecektir.

İstanbul Teknik Üniversitesi, bu stratejik adımlarla cinsiyet eşitliği konusundaki taahhütlerini daha da güçlendirmeye devam ediyor. Bu strateji, üniversitenin daha adil, eşitlik temelli bir çevre oluşturma çabalarının bir yansımasıdır.

İTÜ'DE CİNSEL TACİZ VE AYRIMCILIĞI ÖNLEMEDE HUKUKİ SÜREÇ

Ulaş BAYSAL

Doç. Dr., İTÜ İşletme Fakültesi İşletme Mühendisliği Öğretim Üyesi
Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Kurulu Hukukçu Üyesi

Çiçek ERSOY

Dr. Öğr. Üyesi İTÜ İşletme Fakültesi İşletme Mühendisliği Öğretim
Üyesi

Cinsel tacize uğrayan İTÜ mensupları (akademik, idari ve destek personeli ile öğrenciler) öncelikle nereye başvurabilir?

Cinsel tacize uğrayan İTÜ mensuplarının ilk başvurmaları gereken yer, İTÜ CTÖK (Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Kurulu)'dur. Kişiler bu kurula şahsen veya dilekçe ile başvuru yapabilirler. Mağdur şikâyette bulunup bulunmamak konusunda kararsız ise hiçbir resmi kayıt olmaksızın süreçle ilgili kuruldandan sadece bilgi alabilir.

CTÖK'nun çalışmasında 'gizlilik' esastır. Kurul şikâyetlerin kendisine ulaşması aşamasından soruşturma bitene kadarki tüm süreçte olayı, başvuru sahibini ve şikâyet edilen kişileri gizli tutmakla yükümlüdür. Olaydan haberdar olan yöneticiler de aynı ilkeye uyarlar.

CTÖK kimlerden oluşur?

CTÖK beş üyeden oluşur ve erkek üye sayısı kadın üye sayısından fazla olamaz. Kurul üyelerinden en az ikisi toplumsal cinsiyet alanında çalışmış kişilerden atanır. Mevcut kurulda, mağdurlara psikolojik destek sağlanabilmesi amacıyla bir psikolog üye ve hukuki süreçler konusunda doğru yönlendirme yapması için bir hukukçu üye bulunmaktadır.

Cinsel taciz hukuken nasıl tanımlanır? Hangi tür davranışlar cinsel taciz olarak değerlendirilir?

İTÜ cinsel taciz ve ayrımcılığı önleme yönergesine göre cinsel taciz fiilleri, cinsel taciz ve cinsel saldırı olmak üzere ikiye ayrılır. Cinsel taciz, rızaya dayalı olmayan, kişiyle vücut teması bulunmadan yapılan ve cinsel içerikli veya amaçlı her tür söz, tavır veya davranış biçimlerini içerir. Cinsel taciz, taciz niteliğindeki hareketlerin niteliğine ve ağırlığına göre; basit taciz, süregelen basit taciz ve ağır taciz olmak üzere üçe ayrılır. Bir fiilin hangi kategoriye girdiğinin tespiti, hangi cezanın verileceğinin belirlenmesi açısından önem taşır. Zira fiilin sınıflandırmasına göre ceza ağırlaştırılabilir. Cinsel saldırı ise rızaya dayalı olmayan cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesidir. Cinsel taciz ve cinsel saldırı ayrımında kriter, kişinin vücut bütünlüğüne bir müdahale olup olmamasıdır. Olayın

cinsel taciz veya cinsel saldırı niteliğinde olması, sadece fiilin sonucunda yaptırım açısından önem taşır. Mağdur her durumda CTÖK'na başvurma, bilgi alma ve hukuki süreci başlatma hakkına sahiptir.

Cinsel tacizle ilgili başvuru yapıldıktan sonra hukuki süreç nasıl işler?

1. CTÖK başvuruyu alır almaz hemen toplanır ve şikâyetle bulunan kişiyi dinler.
2. CTÖK gerekli görüldüğü takdirde konuyla ilgili bilgisi olan kişileri ve tanıkları da dinleyebilir. Mağdur kendisi de görüşülmesini istediği kişileri CTÖK'e bildirebilir.
3. CTÖK bu süreçte mağdurun korunması ile ilgili önlemleri almak (failin kampüse giriş çıkışının önlenmesi) yönünde girişimlerde bulunabilir.
4. CTÖK şikâyetle ilgili kişiler dinlendikten ve tüm bilgiler toplanıp gerekli araştırma yapıldıktan sonra bir rapor hazırlar. Bu rapor gizlidir ve üniversitenin diğer birimleriyle paylaşılmaz.
5. Cinsel tacizde bulunan kişinin hukuki statüsü sürecin geri kalanını belirler. CTÖK, cinsel tacizde bulunan kişi öğrenci ise hakkında öğrenci disiplin yönetmeliği, akademik veya idari personel ise öğretim elemanı ve memurları disiplin yönetmeliği uygulanarak soruşturma açılması için üniversitenin ilgili birimlerine bilgi verir. CTÖK'nun kendisinin disiplin soruşturması yapma ve

ceza verme yetkisi yoktur. CTÖK, sadece olayla ilgili mağdura destek verir, bilgilendirir, mağdurun korunması için gerekli önlemlerin alınmasını sağlar ve olayı araştırıp raporunu soruşturma yapmaya yetkili birimlere ulaştırır. CTÖK'nun raporu ileride açılacak soruşturmalarda destekleyici bilgi niteliği taşıyabilir. CTÖK ayrıca soruşturma sonuçlanana kadar süreci takip eder.

6. Söz konusu başvuru ile ilgili disiplin soruşturması açılmasına karar verildiği takdirde disiplin soruşturmasını yürütecek ve uygulamada genelde üç kişiden oluşan bir disiplin soruşturma kurulu oluşturulur. Disiplin soruşturma kurulu, mağduru dinledikten sonra hakkında soruşturma açılan kişiye sözlü veya yazılı savunma hakkı vermek zorundadır. Kişiye savunma hakkı verilmeden karar verilemez. Disiplin kurulu mağdur ve fail dışında gerekli gördüğü tüm tanıkları ve ilgili kişileri dinleyebilir ve konuyla ilgili bilgi toplayabilir. Disiplin kurulu öneri niteliğindeki raporunu fakülte yönetim kuruluna yönlendirir ve nihai kararı fakülte yönetim kurulu verir.

Cinsel taciz aynı cinsteki kişiler arasında da söz konusu olabilir mi?

Kişiye cinsel yönelimi nedeniyle yöneltelen kişilik haklarını ihlal

edici veya ayrımcılık oluşturan davranışlara cinsel yönelime dayalı taciz adı verilir ve bunlar söz konusu olduğunda da aynı diğer taciz türlerindeki gibi işlem yapılır.

Mağdur, cinsel tacize uğradığını nasıl ispatlayabilir?

Cinsel taciz doğası gereği tanıkla ispatlanması çok zor bir fiildir. Bu nedenle CTÖK ve disiplin soruşturma kurulları hukuki süreçte, birtakım ispat kolaylıkları kabul ederler. CTÖK bir başvuruya ilişkin yaptığı araştırmada mağdurun beyanının yanında diğer kriterleri de göz önüne alır.

Mağdurun cinsel tacizi daha sonra yakınındaki kişilere anlatmış olması halinde bu kişilerin tanıklığı, olaya destekleyici delil oluşturabilir. Bunun dışında mağdurla fail arasındaki hiyerarşik ilişki (hoca-öğrenci ilişkisi veya ast-üst ilişkisi) olup olmadığı, mağdur ve fail arasında çıkar çatışmasına neden olacak bir ilişki olup olmadığı, mağdurun beyanlarının tanık beyanlarıyla tutarlı olup olmadığı gibi konular da göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılır.

Cinsel saldırı söz konusuysa mağdurun saldırıya uğradığına ilişkin doktor raporu alması ispat açısından kolaylık sağlayacaktır. Failin onayı olmadan alınan ses ve görüntü kayıtları CTÖK'nun yaptığı araştırma açısından olayın vuku bulduğuna ilişkin

delil olarak göz önüne alınabilir ancak bunlar daha sonraki aşamada disiplin kurulunun vereceği ceza kararına doğrudan dayanak yapılamaz.

Cinsel taciz fiilleri sonucunda ne tür cezalar verilebilir?

Failin öğretim üyesi veya üniversite idari personeli olması halinde, yapılacak soruşturma sonucunda; a) basit taciz halinde kınama cezası, b) süregelen basit taciz halinde aylıktan kesme cezası, c) ağır taciz halinde kademe ilerlemesinin durdurulması cezası, d) cinsel saldırı veya cinsel istismar halinde kamu görevinden çıkarma cezası verilir. Failin öğrenci olması halinde ise yapılacak soruşturmada cinsel taciz fiili için iki yarıyıl uzaklaştırma, cinsel saldırı fiili için ise yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası verilir.

Cinsel taciz veya saldırı nedeniyle üniversitedeki birimlere başvurmak dışında ne gibi hukuki yollara gidilebilir?

Mağdur, CTÖK'na başvurusu dışında savcılığa da cinsel tacizle ilgili suç duyurusunda bulunup yasal süreci başlatabilir. Bunun dışında cinsel taciz nedeniyle zarar gören mağdurun faile tazminat davası açma hakkı vardır. Tüm bu hukuki imkanlar beraber yürütülebilir. Birine başvurulmaması diğer yola başvuruya engel değildir.

CTÖK, mağdurun talebi doğrultusunda tüm bu konularda mağduru aydınlatmakla yükümlüdür.

İTÜ Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi'ne QR kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

İTÜ

**CİNSEL TACİZ
VE AYRIMCILIĞI
ÖNLEME YÖNERGESİ İLE
UYGULAMA ESASLARI**

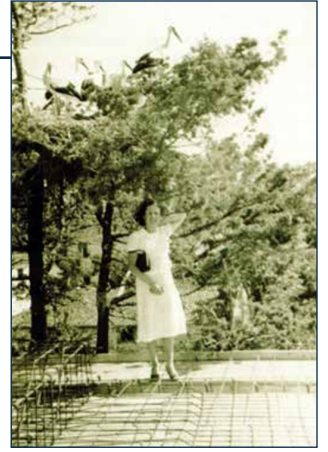

Leman Tomsu, Erenköy Kız Lisesi

Münevver Belen, Erenköy Kız Lisesi

Münevver Belen, Nafia Müdürlüğü Görevinde Bir Saha Denetiminde

TÜRKİYE'NİN İLK KADIN MİMARLARI*

Nevin ÇEKİRGE

Prof. Dr.

*Haziran 2015'te yayımlanan Mimoza Dergisi 2. sayısından alınmıştır.

Türkiye'de mimarlık eğitimine 1883 yılında "Mekteb'i Sanayi-i Nefise-i Şahane" adlı Güzel Sanatlar Okulunda başlanmıştır. İlk kadın mimarlarımız ise, Türkiye'de mimarlık eğitimine başlanmasından ancak 51 yıl sonra, 1934 yılında mimarlık okullarından mezun olmuşlardır. Avrupa'da kadınların mimarlık eğitimlerine başlamaları 19. yüzyılın sonlarındadır; bu nedenle batıdaki meslektaşlarından 44 yıl sonra Türkiye'de kadınlar mimar olabilmişlerdir. Ancak Türk kadın mimarlar, diplomalı mimar olma hakkına batıdaki kadın mimarlardan daha önce sahip olmuşlardır. İlk kadın mimarlarımız Güzel Sanatlar Akademisi'nden 1934 yılında mezun olan Leman Tomsu ve Münevver Belen'dir. İTÜ Mimarlık Fakültesinin ilk kadın mezunları ise 1941 yılında Füzuran Gamsız ve 1942 yılında Celile Berk Butka'dır (1).

Leman Tomsu ve Münevver Belen ortaokul ve lise öğrenimlerini Erenköy Kız Lisesi'nde tamamlamışlardır. Böylece ilk tanışmaları ortaokulda olmuştur. "Erenköy Kız lisesi Atatürk'ün vizyonu çerçevesinde, Türk kadınının erkeklerle eşit bir şekilde sosyal hayatta yer almasında önemli rol oynayan kurumlardan biridir" (2). 1929 yılında liseden mezun olan Leman Tomsu ve Münevver Belen, mimarlık eğitimlerine başlama konusunda ortak karar vererek Güzel Sanatlar Akademisi'ne kayıt olmuşlar ve buradan 1934 yılında mezun olmuşlardır.

1933-1934 Öğretim Yılında Güzel Sanatlar Akademisi Öğrencileri ve Öğretim Üyeleri

Leman Tomsu 1913 yılında doğmuş ve 1934 yılında meslek hayatına başlamıştır. 1941 yılında Yüksek Mühendis Mektebine (İTÜ) asistan olarak girerek, I. Bina Kürsüsünde Prof. Emin Onat'ın asistanı olarak göreve başlamıştır. 1942 yılında doçent, 1960 yılında profesör olmuştur. İTÜ Mimarlık Fakültesindeki görevinden 1981 yılında emekli olmuştur.

Leman Tomsu İTÜ'de 40 yıl görev yapmıştır. Bu süreçte, vermiş olduğu derslerin ve akademik çalışmaların yanı sıra, mimarlık yarışmalarına katılarak dereceler almış ve uygulanan çeşitli projeler hazırlamıştır. Bunların yanı sıra, İTÜ'de çeşitli idari görevlerde de bulunmuştur. İTÜ Mimarlık Fakültesinin ilk Dekanı ve daha sonra İTÜ Rektörü olan Prof. Dr. Emin Onat, Leman Tomsu'yu İTÜ'ye davet etmiştir. Böylece yıllar süren dostlukları oluşmuştur. Birlikte çalıştıkları 20 yılda, yarışmalara girmişler ve çeşitli projeler hazırlamışlardır.

İTÜ Mimarlık Fakültesinin ilk kadın öğretim üyesi olan Leman Hocamızı yakından

tanıyan Prof. Hande Suher Hocamız, onu şu sözlerle tanıtmaktadır: “Fevkalade güzel, zarif, medeni, hanımefendi, açık, dürüst, hassas, ölçülü, rabıtalı” (2). Leman Hocamız 1988 yılında aramızdan ayrılmış ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir.

“Tomsu ve Belen'in çalışma hayatına başladığı yıllarda Türkiye'de kadın hakları açısından çeşitli gelişmeler olmuştur. 1935 yılında otuz ülkeden kadın temsilcilerin katıldığı 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi İstanbul'da toplanmış ve kadın hakları ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Aynı yıl Atatürk'ün desteğiyle 18 kadın parlamentoya girmiştir” (3). Leman Tomsu ve Münevver Belen ile başlayan kadın mimarların sayıları ileri yıllarda giderek artmış ve 1980 yılının sonlarına doğru, öğrenim gören ve mezun olan kadın mimarların sayıları % 50 ye ulaşmıştır. “Erkek egemen bir meslekte kadın olmak başlı başına zor bir durum iken, bu alanda ilk olmak daha büyük sorumluluk, cesaret ve özveri ister” (2). Leman Tomsu ve Münevver Belen'in büyük özveri ve

kararlılıkla başlatmış oldukları ilk mücadeleleri, meslektaşlarına ve mimarlık öğrencilerimize örnek olmaya yıllar boyu devam edecektir.

Münevver Belen'in babası Çanakkale Savaşı'nda şehit olmuştur. 1913 yılında doğan Belen, lise öğrenimini parasız yatılı olarak yapmıştır. Meslek hayatını devlet memuru olarak sürdürerek Nafia Müdürlüğünden emekli olmuştur. Kamuda çalıştığı süreçte çok sayıda yapının projesini gerçekleştirmiş ve Leman Tomsu ile ortak projeler yapmıştır. Evli ve 1 kız çocuk annesi olan Münevver Belen 1973 yılında vefat etmiştir.

Kaynaklar

(1) Erkarşlan-Erdoğdu, Ö.,(2002), *Modern Türkiye'nin İnşasında Kadın Mimarlar, Mimarlık ve Kadın Kimliği, Boyut Yayın Grubu*, s.18, 41, 45.

(2) Dostoğlu-Türkün, N., Erkarşlan-Erdoğdu, Ö.,(2013), *Leman Cevat Tomsu, Türk Mimarlığında bir Öncü-1913-1988, TMMOB Mimarlar Odası, Mimarlığa Emek Verenler Dizisi-VI*, s.40, 86, 10.

(3) Türkün Dostoğlu, N.,(2005), *Dünya'da ve Türkiye'de Değişim, Kadın ve Mimarlık, Cumhuriyet Döneminde Kadın ve Mimarlık, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Yalçın Matbaacılık Ltd. Şti. Ankara*, s.38. Katkı ve destekleri için Prof. Dr. Neslihan Türkün Dostoğlu'na teşekkür ederim.

Leman Tomsu Doçentlik Cübbesi ile

LEMAN CEVAT TOMSU

(1913-1988)

Türk Mimarlığında Bir Öncü*

*Haziran 2015'te yayımlanan Mimoza Dergisi 2. sayısından alınmıştır.

25 Mayıs 1329 (7 Haziran 1913) tarihinde dünyaya gelen Lemana Tomsu, ilk, orta ve lise eğitimini Erenköy Kız Lisesinde tamamladıktan sonra, Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimari Şubesinden Türkiye'nin ilk kadın mimarlarından birisi olarak mezun olmuştur. 1935 yılında İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğünde çalışmaya başlayan Tomsu, 1934 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesini bitiren iki kadın mimardan biri olarak 1941 yılında Yüksek Mühendis Mektebine (Yüksek Mühendis Mektebi, Eylül 1941 tarihinde İstanbul Yüksek Mühendis Okuluna, Temmuz 1944 tarihinde de İstanbul Teknik Üniversitesine dönüşmüştür) asistan olarak girmiş ve aynı yıl, Mimarlar Odası kurulmadan önceki mesleki örgütlenme olan Türk Yüksek Mimarlar Birliği üyesi olmuştur.

Leman Tomsu'nun Doçentlik Tezi

Lemana Tomsu, Yüksek Mühendis Mektebinde göreve başladıktan sonra hızla yükselmiştir. 14.11.1941 tarihinde doçentlik sınavına girmiş ve Bursa Evleri başlıklı çalışması kabul edilerek 5.1.1942 tarihinde doçent olmuştur. O dönemde, özellikle mimarlık ortamında kimsenin doktorası bulunmamaktadır. Lemana Hanım da yeterlilik tezi ile doçentlik derecesini almış, Bursa Evleri başlıklı bu çalışması 1950 yılında İstanbul Matbaacılık tarafından kitap olarak basılmıştır. 153 sayfadan oluşan söz konusu kitapta Tomsu, genellikle göz ardı edilen bir konu olarak tanımladığı Türk

Leman Tomsu, 1940'lı Yıllar

sivil mimarisini ele almakta, o günün mimarlarının en büyük görevlerinden birinin, Türk mimarisine, kaybolmuş olan özel karakterini kazandırmak olduğunu belirtmekte ve bu sürece katkıda bulunmak üzere geleneksel Bursa evlerini incelemektedir.

1942 yılında Doçent, 1960 yılında Profesör ünvanını alan Tomsu, 1981 yılında emekli olana kadar İstanbul Teknik Üniversitesi 1. Bina Bilgisi Kürsüsünde çalışmış, pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Tomsu akademik çalışmalarının yanı sıra ulusal mimarlık yarışmalarında oldukça başarılı olmuş, çeşitli ekipler içinde yer alarak bir kısmı birincilik olmak üzere on dört ödül kazanmıştır. Bu yarışmaların ilki hariç, diğerleri İstanbul Teknik Üniversitesinde akademisyen olarak çalıştığı döneme aittir. Yarışmalarda gösterdiği performans, ona duyulan güveni arttırmış ve gerek mimari tasarım stüdyolarında, gerekse idari görevlerde önemli noktalara gelmesini kolaylaştırmıştır.

İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğünde çalıştığı dönemde özellikle halk evleri projeler üzerinde yoğunlaşan Tomsu, İstanbul Teknik Üniversitesinde göreve başladıktan sonra, bir kısmı Ord. Prof. Emin Onat'la birlikte olmak üzere konuttan sanatoryuma, geniş bir yelpazede çeşitli binaların projesini hazırlamıştır.

1988 yılında vefat eden Tomsu, Türkiye'de 1930'lu yıllara kadar kadınların yer almadığı mimarlık ortamına bir Cumhuriyet kadını olarak imzasını atarak, bir rol modeli olmuştur.

Leman Tomsu – Münevver Belen ortak çalışmalarından örnekler:

Türkiye'de Leman Tomsu ve Münevver Belen, İstanbul Erenköy Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra, 1929-1930 eğitim yılında Akademinin mimarlık şubesine kabul edilen ilk kadın öğrenciler olmuşlardır. Türkiye'nin ilk kadın mimarlarının yaşam öykülerini

birbirine yaklaştıran en önemli etken, kuşkusuz, Erenköy Kız Lisesidir. Çünkü Akademiden mezun bu iki kadının dostluğu aslında çok eskilere, henüz ortaokul yıllarını geçirdikleri Erenköy Lisesine dayanmaktadır. 1929'da Erenköy Kız Lisesinden mezun olan Münevver Belen ve Leman Tomsu, mimarlık alanında eğitim görmeye birlikte karar vermiştir. Aynı çatı altında geçen çocukluk ve gençlik yılları bu iki öncü kadını birbirine yaklaştırmıştır. Münevver Belen, Leman Tomsu'nun mesleğe giriş öyküsünde etkin olduğunu düşündüğümüz kilit isimlerden bir tanesidir. Her ikisi de ortak bir hedef yaratmış, birbirlerine destek olmuşlardır. Münevver Hanım ve Leman Hanım 1940'lara kadar mesleki beraberliklerini ve dostluklarını devam ettirmiştir. Beraberce gerçekleştirdikleri projeler ve girdikleri yarışmalar bunun en önemli göstergesidir.

Leman Tomsu, mezuniyetinden hemen sonra eski arkadaşı Münevver Belen ile pek çok

ortak çalışma yapmıştır. Bunlardan ilki Gerede Halkevi Projesidir. Tomsu, İstanbul Belediyesi'nde çalıştığı 1935-1941 döneminde, tek başına ve/veya ekip içinde başka projeler de hazırlamıştır. Örneğin, 1936 yılında yayımlanan Karamürsel Halkevi projesinde Münevver Belen ile ortak çalışmıştır. İki katlı bu kitlede olgun bir geometrik kompozisyon görülür. Ön cepheye eklenen şeffaf, alçak giriş cephesi ile caddeden ana mekana ulaşım sağlanır. Bu geçiş kitlesi, yapıya girişi daha törensel bir harekete çevirerek kaliteli bir mekan hiyerarşisi sağlar. Arkadaki geniş saçaklı masif ana kütle ile daha hafif giriş kitlesi arasında yakalanan bilinçli kontrast ve kesitler de yükseltilmiş toplantı salonu ile

üçüncü boyutta daha zengin çözümlere gidildiği dikkat çeker. Tomsu ve Belen birlikteliği Kayseri Halkevi Binası projesinde de sürmüştür. Bu kez bir kasabada değil, kentte tasarım yapıyor olmalarının etkileri açıkça görülmektedir. Gerçekten de Kayseri Halkevi Binası fonksiyon ve kompozisyon açılarından olgun bir üründür ve kent bağlamında verdiği referanslar ile kamusal/yarı kamusal açık alanlara olanak tanır.

Münevver Belen ile Ankara Etlik'de tasarladığı bir ev projesi, yine 1937 yılına ait Arkitekt Dergisi sayılarından birinde görülmektedir. Bilindiği gibi, aslında 1930'lara kadar Ankara'nın ve tüm önemli kamu kuruluşlarının mimari

tasarımı yabancılar tarafından yürütülmüş, bu nedenle iş bulma sıkıntısı yaşayan Türk mimarlar da konut tasarımları ile ilgilenmek durumunda kalmışlardır. Bu nedenle, Leman Hanım'ın aslında konuttan çok, kamu yapıları üzerine daha fazla çalışması ilginçtir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla mezuniyetinin hemen ardından İstanbul Büyükşehir Belediyesinde işe başlaması ve Wagner ile Onat aracılığıyla iyi bir mesleki ağ kurmuş olması, Tomsu'nun konut dışındaki konularda da iş almasına yardımcı olmuş olmalıdır.

Kaynaklar

(1) Dostoğlu-Türkün,N.,Erkarlan-Erdoğan-du, Ö.,(2013), Leman Cevat Tomsu,TürkMimarlığında bir Öncü-1913-1988, TMMOB Mimarlar Odası, Mimarlığa Emek Verenler Dizisi-u-Türkün,N.,Erkarlan-

Projeleri:

1936, Karamürsel Halkevi

1937, Gerede Halkevi

1938, Şehremini Halkevi 1938, Kayseri Halkevi

1938, Ankara Dikmen'de bir Ev

1939, Tozkoparan'da Gazino

1935-1940, İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğünde Muhtelif Projeler ve Martin Wagner ile Çalışma

1940, Bağdat'ta Arap Kültür Enstitüsü

1941, Cerrahpaşa Hastanesi Poliklinik Binası

1941, Sütlüce'de Et Nakline Mahsus 20 Kamyonluk Garaj ve Garaj Müstahdemine ait Bina

1942, Ev Projeleri (Emin Onat ile birlikte)

1944, Antalya'da Sinema, Kulüp ve Mağaza Projeleri (Emin Onat ile birlikte)

1946-1949, Uludağ Sanatoryumu (Emin Onat ile birlikte)

1953, Kendi Evi

1952-1955, İskenderun Tüccar Kulübü, Ticaret Odası, Borsa Binası

1956, Ankara Çankaya'da Ahmet Karamancı Villası

1959, İskenderun Tüccar Kulübü, Ticaret Odası, Borsa Binası 3. Kat Tadil Projesi

Yarışmalar ve dereceleri:

- 1938, Kadıköy Halkevi Yarışması (üçüncülük)
- 1941, Eskişehir Hamidiye ve Mahmudiye Köy Enstitüleri (birincilik)
- 1942, Trakya Kepirtepe Köy Enstitüsü (birincilik)
- 1943, Çanakkale Halkevi Proje Müsabakası (üçüncülük)
- 1944, Ankara Otomatik Telefon Santrali (mansiyon)
- 1945, Zonguldak Şehir Otel Proje Müsabakası (birincilik)
- 1945, DD Yolları Umum Müdürlük Erzurum İş. Toplantı ve Memur Evleri Mahallesi (mansiyon)
- 1946, Eskişehir Gar Binası (mansiyon)
- 1947, İstanbul Adalet Sarayı (mansiyon)
- 1948, Ankara İller Kooperatifi Tek Katlı Muhtelif Ev Tipleri (birincilik)
- 1949, Ankara Fidanlıklar Umum Müd. Apartmanlar Tipi, Mahallenin Tanzimi (ikincilik)
- 1949, İzmit Belediye ve Otel Binası (mansiyon)
- 1951, Maltepe İşçi Sigortaları Kurumu Sanatoryum (mansiyon)
- 1954, İskenderun Tüccar Kulübü, Ticaret Odası, Borsa Binası (birincilik)

Karamürsel Halkevi, Leman TOMSU ve Münevver BELEN, 1936 (Modelleme: Hamdi Mortan)

Kayseri Halkevi, Leman TOMSU ve Münevver BELEN, 1937

Kadıköy Halkevi Proje Yarışması, Leman TOMSU, Üçüncülük Ödülü, Maket Fotoğrafları, 1938

Remziye Hisar (en solda), 1927 Sorbonne Üniversitesi, Fransa

MARIE CURIE'NİN ÖĞRENCİSİ KİMYABİLİMCİ REMZİYE HİSAR

*Aralık 2015'te yayımlanan Mimoza Dergisi 3. sayısından alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kadın kimyageri ve Fransız Sorbonne Üniversitesi'nden mezun ilk Türk kadın bilimcidir. Remziye Hisar, 1902 yılında Üsküp'te doğdu. Davutpaşa'daki üç yıllık Mekteb-i İptidai'yi, bir yılda henüz dokuz yaşında iken başarıyla tamamladı. Daha sonra, İttihat ve Terakki Mektebi ve Emirgan, İnas Rüştiyesi'ne devam etti; ancak çok sevdiği Türkçe öğretmeninin İstanbul Darülmuallimatı'na tayin olması üzerine, öğrenimini bu okulda sürdürdü.

15 Temmuz 1919 tarihinde bu okulun Darülfünun'a hazırlamak üzere oluşturduğu iki sınıflık bölümünden birincilikle mezun olan Remziye Hisar, küçük sınıflardaki öğrencilere geometri ve matematik dersleri verdi. Mezun olmasının ardından Darülfünun'un Kimya bölümüne kaydını yaptırdı. Kimyayı seçme nedeni- ni bir röportajında *"Fen derslerinde kanunlarda olsun, buluşlarda olsun hep yabancı isimler görmek beni kahrediyordu. Fen alanında bir tek Türk ismi görememenin ezikliğini, bu dalda başarılı olursam giderebilirim sanıyordum"* cümleleriyle açıklamıştır.

Darülfünun'da kız öğrencilerin erkek öğrencilerden ayrı saatlerde ders aldığı bu dönemde, öğretmeni ve okul arkadaşlarıyla birlikte Bakü'ye gitti. Bakü'de, kendisini birden bire bir savaşın tam ortasında buldu. Kafkasya'daki savaşlar ve Bakü'de kendilerine gereksinim olmadığını öğrenmek bile onu yıldırma ve bir erkek öğretmen okulunda öğrencilere ders vermeye başladı. Sovyet Rusya'nın Azerbaycan'ın bağımsızlığına son vermesi ile orada tanışıp evlendiği eşi Doktor Reşit Süreyya Gürsey ile birlikte İstanbul'a döndü. İlk çocuğunu dünyaya getirmesinin ardından, Adana'da Darülmuallîma'ya müdür olarak tayin olan Remziye Hisar, çocuğunu annesine bırakarak Adana'ya gitti. Güç koşullarda çalışmasını sürdürmek zorunda kalan Hisar, eşinin tedavi için Paris'e gitmesinin ardından, bilgisini geliştirmek için Paris'e gitti.

Adını bilim dünyasında duyurmak amacıyla Sorbonne'da kimya bölümünde öğrenim görmeye başladı. Sorbonne'da o yıllarda Langevin ve Madam Curie gibi çok tanınmış isimler ders vermekteydi. Remziye Hisar'a göre onları tanımak ve derslerini izleyebilmek çektiği bütün zahmetleri unutturuyordu. Biyokimya sertifikası alan Hisar, Paris'te Maarif Vekaleti'nin verdiği bursla öğrenim gördü. Doktorasına başlayacağı dönemde bursu kesilen Hisar, yurda dönmek zorunda kaldı ve Erenköy

Lisesi'ne kimya öğretmeni olarak atandı.

"Mütareke yılları, biz kadınların meslek seçiminde fazla şanslı olmadığı yıllardı. Bizim kuşağın okuma tutkusu, tarihimizin bu mücadelecî günleri bilindiğinde anlaşılabilir ancak. Kadınların sadece öğretmenlik yapabildiği gençlik günlerime dönüp baktığımda ne çok yol aldığımızı daha iyi görüyorum. 'Bir Kadın Sesi'ni tarihin içinden duyabilmek için, bu sesi iyi dinlemek gerekiyor. Belki bu ses, başarıya ulaşmak için hâlâ erkeklerden daha fazla çalışması gereken hemcinslerime yol gösterici olur!.."

Remziye Hisar, zorlu bir çaba sonucunda doktorasını yapmak üzere 1930 yılında yeniden Paris'e gitti. Eşinden boşanan ve Paris'e kızı ve kardeşiyle giden Remziye Hisar, kendisini çalışmaya verdi. Doktora tezini tamamlanmasının ardından, Türkiye'ye dönüp, 1933 - 1936 yılları arasında İstanbul Üniversitesi'nde kimya ve fiziko kimya doçenti olarak görev yaptı. 1947 yılında İTÜ Makine ve Kimya doçentliği görevine başlayan Hisar, 1959 yılında profesör olduktan sonra 1973 yılında emekliye ayrıldı.

Tipik bir Cumhuriyet kadını olan Remziye Hisar, dünyaca ünlü fizikçi Feza Gürsey ve Milletlerarası Psikoloji Cemiyeti'nin tek Türk üyesi psikiyatrist Deha Gürsey Hanım'ın annesidir. Oğlu, ünlü fizikçi Feza Gürsey

annesine 1959'da Amerika'dan yazdığı mektupta *"Sen nasıl Sorbonne'da büyük hocalarla temas edince yeni bir âlem keşfeden bir seyyahın heyecanını duymuşsan, ben de hakiki fiziği keşfetme heyecanını bu defa Amerika'da hissettim. İngiltere'de keşfettiğim fizik değil kültür dünyasıydı. Senin gençliğinde Sorbonne, Göttingen, Cambridge ne ise, şimdi de Princeton, Brookhaven, Berkeley öyle oldu. Onun için senin gençlik tecrübeni ben ancak bu yaşta anlıyorum."*

Hangi çocuğa annesiyle bilim tartışmak nasip olmuştur? Remziye Hanım'ın, biraz tarihsel dönem biraz da kadın olmanın engellerine takılarak verdiği mücadelesi onu gerçekten de çok erken yaşlarda olgunlaştırdı.

Uzun yıllar Anadolu Hisarı'ndaki babasından kalma evde yalnız yaşamıştır. Oğlu Feza Gürsey'i 1992 Nisan'ında yitirdi. Onun her bir aşaması emek, direnç ve mücadele ile dokunmuş yaşamı ise aynı yılın Haziran ayında İstanbul'da son buldu.

Bilimsel çalışmaları yanı sıra şiir yazmayı da seven Remziye Hisar 1964 yılında "Bir Kadının Sesi" adlı şiir kitabını da yayınlamıştır. 1956 yılında Fransız Hükümeti tarafından verilen "OMcer de l'Academie" nişanını aldı. 1991 yılında ise Türkiye'de TÜBİTAK Bilim Ödülü'ne layık görüldü.

Hisar'ın eğitime ve bilim insanlığına verdiği önem, yaşamından ve yaptıklarından

açıkça anlaşılacakla birlikte, hakkında söylenenlerle somutlaşmaktadır. Önceleri öğrencisi, sonradan da meslektaşı olan iki değerli hoca-nın onun hakkında hatırladıkları şöyledir:

Prof. Dr. Ayçe AKSOY

İTÜ Kimya Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi

“İstanbul Teknik Üniversitesi, Kimya Mühendisliği Bölümü 1963 yılında kuruldu ve ben bu bölümün 1968 yılında verdiği ilk mezunlardayım. Bölümümüzün kurulduğu tarihte Prof. Dr. Remziye Hisar’la öğrencisi olarak başlayan ilişkim vefatına kadar meslektaşı olarak sürdü. Kendisi yalnızca çok iyi bir öğretim üyesi değil, aynı zamanda mükemmel bir insandı. Okulumuz o zamanlar Gümüşsuyu’ndaki binadaydı ve yakınında Opera Pastanesi vardı. Hocamız bir gün oradan gazoz ve küçük pastalar getirmiş ve sınavımız sırasında moralimizi yükseltmek için hepimize ikram etmişti.

Tam bir İstanbul hanımefendisi idi. Sürmeyi hiç ihmal etmediği kırmızı ruj ve küçük beresiyle zarif görünüşü hala aklımdadır. Giyim kuşamı ve davranışları ile de örnek olan bir hocamızdı. Bizi yakından izler, hatalarımızı tespit eder, neden öyle yapmamamız gerektiğini sabırla açıklardı. Örneğin deney tüpünü çalkalarken taşırmamaya dikkat etmemizi, aksi takdirde yanımızdaki arkadaşımızın yüzüne sıçrayabileceğini

önemle vurgulamıştı. Ben de ondan gördüğüm gibi kendi öğrencilerime aynı uyarıları yapmak konusunda hep dikkatli oldum.

O zamanlar “Teknik Üniversitesi Günü” olarak adlandırılan günlerde hocalarımız 10-15 kişilik gruplar halinde öğrencilerini evlerinde konuk ederdi. Bende bu program çerçevesinde hocamızın Anadolu Hisar’ında kız kardeşleriyle birlikte oturmuş oldukları eve gitmiştim. Kendimi onu tanımaktan ve öğrencisi olmaktan dolayı gerçekten şanslı sayıyorum.”

Prof. Dr. Gülden Üstün

İTÜ Kimya Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi

“Ben İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü’nü 1972 yılında bitirdim. Prof. Dr. Remziye Hisar hocamla öğrenci ve meslektaş olarak ilişkim oldu. Kendisini çalışkan, mesleğini çok seven, çok bilgili ve çok zarif bir hanımefendi olarak anımsıyorum. Laboratuvar uygulamalarımız da mutlaka bizlerin başında olur, ve soruları ile bizim bilgimizi sınardı. Teorik bilgi ile donanmadan uygulamalara gelemeydik. Yürüttüğümüz her deneyde her işlemin neden yapıldığını böylece öğrendik. Kendisi bana kimyayı sevdiren kitap kullanma ve araştırma bilincini aşıl原因an ilk hocalarımdan biridir. 1969 yılında anorganik kalitatif Analize Giriş kitabı çıkmıştı. Başarılı bir öğrencisi olduğum için kitabını imzalayarak bana da vermişti. O

günü hiç unutmam. Hoca kitabı verirken “Bak bu gün çok önemli, çünkü insan bugün Ay’a ayak bastı.” demişti. Bu açıklaması beni çok etkilemiş olmalı ki her önemli günde öğrencilerinin staj defterini imzalarken kendisini hatırlarım ve öğrencilerime günün önemini sorarım, yanıt alamadığımda üzülürüm ve onlara açıklama yaparım. Onun genel kültürümüzün gelişmesine verdiği önemi kavradım ve ben de öğrencilerimi önemli konularda aydınlatarak hocamın yaklaşımını sürdürmeye çalıştım. Bize her konuda iyi bir örnek olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.”

Kaynaklar:

- Remziye Hisar, (Biyografi), Yazan: Günseli Alansoy, Yayıncı Atatürk Kültür Merkezi, 05/2012, ISBN 9789751625014, 80 Sayfa.
- http://tr.wikipedia.org/Remziye_Hisar
- Petrol-İç Kadın Dergisi, Sayı 50, Ocak 2015.
- Füsun Oralalp, Bir “Çalışma” Öyküsü... İlk Kadın Kimyacımız Remziye Hisar, Bilim ve Teknik, Ağustos 1995, sayfa 56-63.

MATEMATİKTE BİR ÖNCÜ

SELMA SOYSAL

*Aralık 2015'te yayımlanan Mimoza Dergisi 3. sayısından alınmıştır.

1924 yılında Zonguldak'ta doğdu. Çocuk yaşta Fransızca ve Rumca öğrendi. İlköğrenimini Zonguldak'ta, orta öğrenimini Çapa Kız Öğretmen okulunda parasız yatılı olarak sürdürdü. Sonra Kandilli Kız Lisesi'nde okudu. 1930'lu yıllarda Türkiye'de matematiğin gelişmesinde belki de en önemli rolü oynamış olan üç Türk matematikçi ile kesişmiş Selma Soysal'ın yolları. Bu matematikçiler hayatındaki önem sırasına göre Cahit Arf, Ratip Berker ve Kerim Erim'dir. 1941 yılında İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Astronomi Bölümüne girmiş ve dünyaca ünlü matematikçi Cahit Arf'ın öğrencisi olmuştur. Hazırladığı "Sonsuz Boyutlu Hilbert Uzayı" doktora tezi dünya çapında ünlenmiş, Paris, Londra, Boston üniversiteleriyle Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) in uzmanlık programlarına katılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde 47 yıl boyunca çok sayıda bilimci insanı yetiştirmiştir. 9 Ekim 2011 de 87 yaşında vefat etmiştir. İTÜ Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hande Suher (1929-2016), O'nun kaybının ardından "Selma Soysal'ın kaybı ülkemiz ve üniversitemiz için büyük bir kayıp. O, ilerici bir öğretim üyesiydi. Bilimde yapabileceklerinin hepsini yaptı. Onun öğreticiliği istisnai bir durumdu. O her zaman yenilikleri öğrencilerine aktarmaya çalışan biriydi. Katıldığı sayısız uluslararası etkinlikte, sunduğu bildirilerle, çeşitli ülkelerde yaptığı bilimsel çalışmalarla, matematik alanında ülkemizi çağdaş bir bilim kadını olarak başarıyla temsil etti" diye konuştu. Hukukçu ve siyaset adamı "Selma Soysal'ın kardeşi", Prof. Dr. Mümtaz Soysal da; "İTÜ çatısı altında ve böylesi seçkin bir topluluk önünde ablam Selma Soysal hakkında konuşmak benim için gurur verici. Onun hakkında burada anlatılanlardan sonra neyi ne kadar anlatacağımı bilemiyorum. Selma Soysal, kendi işinde bir sanayi devrimi gerçekleştirmiş olan Zonguldak'tan çıkarak İTÜ çatısı altında binlerce öğrenci yetiştirdi. Bir matematik kadını, bir bilim insanı olarak yetişmesinde her zaman gurur duyduğu İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi gibi kurumların büyük payı var. İTÜ'de matematik alanında yapılan çalışmalarda Selma'nın da katkısı var diye düşünüyorum. Selma, bir bilim kadını olarak ve çağdaş bir Türk kadını olarak ülkemizi yurt dışında gururla temsil etmiştir. Ben bir insanın, bir hocanın, bir akademisyenin, bir üniversitenin nasıl olması gerektiğini onu izleyerek öğrendim" dedi.

Selma Soysal'ın matematik tarihimiz konusunda yayınları:

- Sevgili Hocalarım Ratip Berker - Cahit Arf, İTÜ Vakfı Dergisi, 1998/26.
- Tarihte Büyük Kadın Matematikçiler, Bilim ve Ütopya Dergisi Haziran 2000, Sayı 72.
- Her şey en iyisi için (Matematiğin önemi üzerine), İTÜ Vakfı Dergisi.
- Türk Matematiğinin Hanımefendisi Suzan (Kahramaner) Hoca'nın Ardından, Bilim ve Gelecek 28, Haziran 2006, s.92-93.
- Türkiye'nin İlk Kadın Profesörünün Özerk Üniversite Anıları, Bilim ve Gelecek 28, Mart 2006, s 64-70.

GÖKBİLİMCİ VE AKADEMİSYEN HATİCE NÜZHET GÖKDOĞAN

*Aralık 2015'te yayımlanan Mimoza Dergisi 3. sayısından alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bilim kadınlarından, "Türkiye'nin ilk kadın gökbilimcisi ve ilk kadın dekanı" ünvanını taşır. Prof. Dr. Hatice Nüzhet Gökdoğan, 14 Ağustos 1910 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Atatürk'ün silah arkadaşlarından Tümgeneral Mehmet Zihni Toydemir, annesi Nebihe Hanım'dır. Yatılı olarak okuduğu Erenköy Kız Lisesinden 1928 yılında mezun olduktan sonra devlet bursu kazanarak matematik-fizik lisansı yapmak üzere Fransa'ya gönderildi. Lyon Kız Lisesi'nde Fransızca öğrendikten sonra Erkek Lisesi kısmına geçerek matematik ağırlıklı bir öğrenim gördü. 1932'de Lyon Üniversitesi'nde matematik lisansını tamamladı. 1933 yılında Paris Üniversitesi'nde fizik öğrenimi görmeye başladı ve Paris Gözlemevi'nde staj yaptı. Yıl sonu sınavlarının ardından yurda döndü. 1936'da Yüksek Mühendis Mektebi'ne (İstanbul Teknik Üniversitesi) müderris muavini olarak atandı ve bu kurumun ilk kadın çalışanı oldu. 1946 yılına kadar matematik doçenti olarak görevini sürdürdü. 1937'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde doktora tezini tamamladı. Bu tez, fakülte kayıtlarında "bir" numaralı tez olarak kayıtlıdır. 1940 yılında doçent, 1948 yılında profesör ünvanını aldı. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde Astronomi Enstitüsü'ne ilk Türk doçenti olarak atandı. Üniversite bahçesine gözlemevi kurulması çalışmalarına katıldı. Yüksek Mühendislik Mektebi'nde iken tanıştığı Mukbil Gökdoğan (Bayındırlık Bakanlarından, siyasetçi) ile 1938'de evlendi. Bu evlilikten kızı Gönül (1941) (Cumhuriyet tarihinin ilk kadın keman profesörü) ve oğlu Ömer Can (1946) dünyaya geldi. 24 Nisan 2003 tarihinde hayatını kaybetti. Türk Matematik Derneği'nin (1948), Türk Kadınlar Derneği'nin (1949) kurucuları arasında yer aldı. Çeşitli dönemlerde Türk Kadınlar Derneği'nin başkanlığını yürüttü. 1954 yılında birkaç astronom ile birlikte kurduğu Türk Astronomi Derneği'nin başkanlığını 20 yıl boyunca sürdürdü. 23 Haziran 1954'de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi dekanlığına seçildi. Türkiye'nin ilk kadın dekanı olarak 2 yıl bu görevi sürdürdü. 1958 yılından itibaren 22 yıl Astronomi Kürsüsü başkanlığı yaptı. Aralık 1971'de Astronomi kürsüsünde Türk ve Balkan astronomların katıldığı "Kepler Sempozyumu"nu düzenledi. 1978'de ikinci kez dekan seçildi. 1980'de dekanlık ve bölüm başkanlığı görevlerini sürdürmekte iken emekli oldu.

MIMOZA İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ İTÜ

Aralık 2014 Sayı: 1

Türkiye'nin İlk Kadın Mühendisleri

İTÜ BMT - KAUM

Araştırma İTÜ'de ve Türkiye'de Bilim Dânyesinde Kadın...

Etkinlik Ulusal Hareketin Çeşitli Sâhâlerinde Kadınlar...

Toplumsal Projeler Kadınlar günden güne değişiyor...

MIMOZA İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ İTÜ

Aralık 2015 Sayı: 3

TÜRKİYE'NİN ÖNCÜ KADIN TEMEL BİLİMCİLERİ

İTÜ BMT - KAUM

Eğitim İTÜ'de Toplumsal Çeşitlilik Çerçevesinde

Araştırma Çocuk Yaşta Etniklik

Etkinlik Madencilik Çözümleri

MIMOZA İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ İTÜ

Haziran 2016 Sayı: 4

Türkiye'nin İlk Kadın Yer Bilimcileri

İTÜ BMT - KAUM

Meridianite Minerali

Araştırma İTÜ'de Maden Fakültesi ve Kadın

Etkinlik İTÜ'de Maden Fakültesi ve Kadın Araştırmaları Merkezi Konferansı

Proje Çalgın Kar Çocukları ve Eğitim

MIMOZA İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ İTÜ

Aralık 2016 Sayı: 5

Kadın Hareketi Öncüleri

İTÜ BMT - KAUM

Araştırma Türkiye'de Kadın Sorunu ve Sorunun Halkınla Yaşanması

Söyleşi Kadınlar Yine de Sâhâ ve Taciz

Etkinlik Dünya Kadın Hakları Günü Konferansı

MIMOZA İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ İTÜ

Haziran 2017 Sayı: 6

Kadın Denizciler

İTÜ BMT - KAUM

Araştırma Kar Çocukların Eğitimi

Tanıtım İTÜ'de Maden Fakültesi ve Kadın Araştırmaları Merkezi Konferansı

Doğa İçki, Sıcak, Akşam

MIMOZA 07 OCAK 2018

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA Antik Yunanda Bilim Kadını Hypatia ve Aspasia

SÖYLEŞİ Yeni bir ülke, yeni bir hayat, yeni bir kariyer İCOMOS Araştırma'nın çabı beklemiştir. Dünya'ya beyhüla bir sohbet EY Başak Güven

ETKİNLİK 2018 yılında gerçekleştirilen etkinlikler Eyvah CEO doğuyor. Toplumsal Çeşitlilik Eğitimi. 8 Mart Dünya Kadınları Günü Etkinlikleri.

İTÜ BMT KAUM MIMOZA

ARAŞTIRMA

TÜBİTAK 2214-A doktora bursuyla desteklenen araştırma

Melek Erbuğ

Mülhime Yazar

Celile Berk

YÜKSEK MÜHENDİS MEKTEPLİ İLK KADIN MÜHENDİSLER

Gül AYDIN

İTÜ Bilim ve Teknoloji Tarihi Anabilim Dalı doktora öğrencisi

Türkiye’de teknik okulların tarihçesine baktığımızda İstanbul Teknik Üniversitesi’nin sürdürülebilir bir geçmişe sahip olması ona çoğu alanda hususi bir kimlik kazandırıyor. Özellikle bilim, teknoloji ve toplumsal cinsiyet temelli araştırmalar özelinde Türkiye’de mühendislikte kadın tarihini ve temsilini oluşturacak bir zemine ve ekole sahip olması Mühendis Mektebi’ni bu yönüyle de dünya çapında benzersiz kılıyor. Ancak, ülkemizde kadın araştırmaları başka mecralardaki kadınları haritalandırılırken 21. yüzyılın ilk çeyreğine kadar kadın mühendislerle ilgili tarihsel anlamda yapılmış tek bir akademik çalışmanın bile bulunmuyor oluşu büyük bir soru işaretiydi. Bu durum bize, bu alanı araştırmayı önemli bir gereklilik haline getirdi. Dünya çapında mühendislikte kadın tarihi üzerine sayısız tarihsel ve kuramsal çalışmalar yapılıyorken Türkiye’de bu araştırmalar yalnızca belirli “idealize edilmiş” tarihsel figürler üzerinden yürütülmekteydi. Nitekim ilk kadın mühendislerimizden Sabiha Gürayman buna önemli bir örnektir. Sabiha Hanım’ın ülkemiz adına gerçekleştirdiği çalışmalara büyük saygı ve minnet duygularımızın altını çizerek, 21. yüzyılın başından bu yana ilk kız öğrenci/kadın mühendis olarak yalnızca Sabiha Gürayman’ın detaylıca anıldığını özellikle belirtmek isterim. Her sene çeşitli özel günler dolayısıyla tüm sosyal mecralar yalnızca kendisini anmakta ve hikâyesini yeniden yazmaktaydı. Fakat benzer dönemlerde yaşayan, isimlerinden dahi haberdar olmadığımız

Mühendis Mektebi'nin daha nice kız öğrencileri ve kadın mühendisleri tarihsel belirsizliğin tozlarını üzerlerinden atmayı ve hikâyelerini gelecek nesillerle paylaşmayı beklemekteydi. Dolayısıyla tarihi, ikonik figürler üzerinden anlatmak ve aynı hikâyeyi tekrar tekrar izleyicilere sunmak yerine farklı, alternatif hikâyeler yazmaya girişmek için yeterince nedenimiz ve motivasyonumuz vardı. Bu araştırmayı 2020 yılında, İTÜ Bilim ve Teknoloji Tarihi Anabilim Dalı'nda kıymetli danışmanım Prof. Dr. Tuncay Zorlu ile birlikte doktora tezi olarak tasarladık. Daha sonra çalışmamız İTÜ-BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi) tarafından Lisansüstü Tez Projesi olarak desteklendi. 2022'de projemiz Almanya'nın Nürnberg şehrindeki Friedrich Alexander Üniversitesi, Bilim, Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet Kürsüsü Bölüm Başkanı Prof. Dr. Maria Rentetzi'nin de dikkatini çekti. Erken dönem araştırmacıların bu alandaki eğitimlerini oldukça önemseyen Prof. Dr. Rentetzi, araştırmamızın teorik-bağlamsal çeşitlilik ve yeterlilik kazanabilmesi için çalışmalar gerçekleştirmek ve eğitimler almak üzere bir yıl süreliğine bizi kürsüsüne, büyük bir memnuniyet duyarak davet etti. Eylül 2023 itibarıyla de doktora projemiz TÜBİTAK 2214-A Yurtdışı Doktora Sırası Araştırma Bursuna değer görüldü.

İTÜ'nün tarihi olan Yüksek Mühendis Mektebi'nin ve aynı zamanda da Türkiye'nin ilk kadın mühendisleri üzerine girişmiş olduğumuz ve halihazırda devam eden projemizden bazı mühendislerimizi sizlere anlatmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Dünyada kadınların profesyonel anlamda mühendislik mesleğine girişi, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarına tekabül eder. Bu alana dair tarihi ve kuramsal araştırmaların ortaya çıkması da 20. yüzyılın ortalarına denk düşer. Kadınların mühendislik meslek dallarına girebilmeleri, kendilerini bu alanlarda var edebilmelerinin farklı kanallar aracılığıyla gerçekleştiğini görürüz. Aile şirketleri, mühendis eşleri, akademik eğitim, ülkelerin sosyoekonomik koşulları, savaş dönemleri ve bu doğrultudaki ihtiyaçlar kadınların profesyonel kariyerlerinin belirleyicisi olagelmıştır. Mühendislik alanlarına erişimleri ülkelere ve sosyal bağlamlarına göre değişiklik gösterse de kadınlar öncelikli olarak eğitimi mühendislik mesleğine girmenin bir yolu olarak kullanmışlardır. İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye'de kadınların ilk kez yüksek mühendislik eğitimi ve diploması olarak mezun oldukları, kendilerine mühendislik mesleğini icra edebilme fırsatı sunan ilk eğitim kurumudur. 1773'te açılan

ve 1928'den 1944'e kadar Yüksek Mühendis Mektebi olarak faaliyet gösteren İTÜ, 2023 itibarıyla 250. yılını kutlamaktadır. 1927'de Yüksek Mühendis Mektebi'ne kız öğrencilerin de alınması kararı Atatürk'ün Cumhuriyet devrimlerinin sonuçlarından biridir. Bu tarihte Yüksek Mühendis Mektebi'ne ilk defa üç kız öğrencinin kabul edilir. Bunlar kayıt numara sırasıyla Sabahat Hüsnüye Hanım, Ayşe Melek Hanım ve Sabiha Rıfat Hanım'dır. Ayşe Melek ve Sabiha Hanımlar 1933 yılı Nisan ayında Yüksek Mühendis diploması almaya hak kazanarak Yüksek Mühendis Mektebi'nin ve dolayısıyla Türkiye'nin ilk kadın mühendisleri olarak mezun olmuşlardır. Bir sonraki senelerde de bu sayının aynı oranda devam ettiğini gözlemliyoruz.

17 yılda 17 kız öğrenci!

1933-1950 yılları arasında Yüksek Mühendis Mektebi / İTÜ'den mezun olan 1429 öğrenciden yalnızca 17'si kız öğrencidir. 17 yılda 17 kız öğrenci! Bu rakamlar yıllara göre şu şekildedir: 1933'te iki ve 1935'te bir kız öğrenci Yol/İnşaat Mühendisliği bölümünden, 1938'de bir kız öğrenci Su Mühendisliğinden, 1939'da bir kız öğrenci Elektromekanik Mühendisliğinden, 1940'da bir kız öğrenci Elektrik ve Haberleşme Mühendisliğinden, 1942'de bir kız öğrenci

Mühendis-Mimar unvanıyla Mimarlıktan, 1944’de iki kız öğrenciden biri Su Mühendisliği diğeri mimarlıktan, 1945’de üç kız öğrenciden ikisi Mimarlık, biri Elektrik Mühendisliğinden, 1947’de iki kişi Mimarlıktan, 1948’de bir kız öğrenci İnşaat Mühendisliğinden, 1949’de bir kız öğrenci İnşaat Mühendisliğinden ve 1950’de ise yine bir kız öğrenci Elektrik Mühendisliğinden 6 yıllık eğitim süresiyle “yüksek mühendis” ünvanlarıyla mezun olmuşlardır. Tabii, Yüksek Mühendis Mektebi’ne kabul edilen her öğrenci buradan mezun olmadığı gibi farklı kurumlardan da buraya geçiş yapan kız öğrenciler de bulunmaktadır. Zonguldak Maden Mühendis Mektebi’nin 1931 yılında kapanması üzerine Yüksek Mühendis Mektebi’ne kaydını yaptıran Erenköy Kız Lisesi mezunlarından Senia Nafi Hanım bu kız öğrencilerden biridir. 1929’da okula başlayan 31 numaralı Münevver Hanım, 55 numaralı Hayret Hanım ve 56 numaralı Hikmet Hanım da nehari (gündüzcü) olarak Resim ve Topografya şubesine kaydolmuş, ikinci sınıfa kadar terfi etmiş ancak okula devam etmemişlerdir.

“Kadın mühendislerin yaptığı köprülerden erkekler emniyet edip geçer mi?”

İlk kadın mühendislerimizden Yüksek İnşaat/Yol Mühendislerimiz Melek, Sabiha ve Hürriyet Hanımlar hem hayat görüşleriyle hem de ülkemize

kazandırdıkları mesleki çalışmalarla uluslararası sahalarda da tarihsel öneme sahiplerdir. 1938 mezunu ilk kadın Yüksek Su Mühendisimiz Mülhime Yazar, 1939 mezunu ilk kadın Yüksek Elektromekanik Mühendisimiz Nezihe Önyay, 1940 mezunu ilk kadın Yüksek Elektrik ve Haberleşme Mühendisimiz Asiye Senia Menküer ve 1942 mezunu ilk kadın Mühendis-Mimarımız Celile Berk, Cumhuriyet döneminin inşasında birbirinden önemli sorumluluklar ve görevler üstlenmişlerdir. Dönemin koşulları göz önüne alındığında her biri mesleki olarak toplumsal cinsiyet ayrımlarını deneyimlemişlerdi. Ancak onların önemli bir ortak yönü vardı: Mantık ve matematik. Nitekim Melek Hanım’ın bir röportajında kendisine yöneltilen “yapacağınız köprülerden erkekler emniyet edip geçer mi” sorusuna “benimki tamamıyla hesap işidir, ölçü işidir... hesap ve ölçü doğru olunca artık emniyet meselesi kalmaz” cevabını vererek, konunun kendisinin cinsiyetiyle bir ilgisi olmadığını açıkça özetlemektedir. 1930 ve 1940’lı yıllar gibi erken Cumhuriyet dönemlerine baktığımızda; Melek Hanım’ın mesleki fikirleri, Sabiha Hanım’ın Anıtkabir’in inşasındaki başmühendislik serüveni, Hürriyet Hanım’ın ülkemizde ilk kez geliştirdiği çelik köprü hesaplamaları, Mülhime Hanım’ın İstanbul’un su hattı projelerindeki üstün

gayretlerinden dolayı elde ettiği başarılar, Nezihe Hanım’ın ülkedeki elektrik üretiminin yaygınlaşması konusundaki çabaları, TRT’nin kurucularından ve ilk yönetim kurulu üyelerinden olan Senia Hanım’ın ülkemize radyo ve televizyon sahasındaki yenilikleri kazandırmak için yurtiçi ve yurtdışında sarf etmiş olduğu yüksek performansı, Celile Hanım’ın da yine yurtiçi ve yurtdışı hem akademide hem de meslek yaşamındaki katkıları ve çalışmaları, Türkiye’nin ilk kadın mühendislerinin global anlamda nitelikli bir konuma sahip olduklarını göstermektedir. Öte yandan Türkiye’de kadınların mühendislik eğitimine yine pek çok ülkeden önce başladığı da bilinmektedir. Halihazırda devam eden araştırmamız sayesinde kendilerine dair bilgileri örmeye başlıyor ve başka sorulara da tartışmaya açıyoruz.

1944 yılı mezunu Yüksek Su Mühendisi Bilge Atillasoy 1946’da Prof. Dr. Mustafa İnan’ın çağrısı üzerine İTÜ Mekanik-Mukavemet Kürsüsü’ne asistan olarak girmiş ve “Yüksek Yapılara Deprem Etkisi” isimli bir yeterlik çalışması hazırlamıştır. 1945 yılı İTÜ mezunlarından Güner Gören, meslektaşı Yıldız Tolun ile birlikte 1945-1947 yıllarında Emlak Bankası bünyesinde Saraçoğlu mahallesi inşasında Prof. Ponatz ile ve 1947-1952 yılları arasında da Prof. Holzmeister ile birlikte Yeni

Meclis İnşaatı proje bürosunda çalışmıştır. Bayındırlık Bakanlığı bünyesinde birçok önemli projede yer alan Yıldız Tolun da benzer şekilde birçok projede yer almış staj için Amerika ve İsviçre'ye gönderilmiştir.

1947 mezunu Melahat Filibe ve Zehra Alpsoy da ilk kadın Mühendis-Mimarlarımızdandır. Melahat Filibe pek çok inşaat projelerinde yer almış ve kimi çalışmalarında da oldukça önemli dereceler ve ödüller kazanmıştır.

İTÜ 1945 mezunu Mualla Acar ve 1950 mezunu Güzin Kansu da ilk kadın elektrik mühendislerimizdendir. Her bir mühendisimiz mesleki olarak uluslararası tanınırlıklara da sahiplerdir. Güzin Kansu mezun olduktan sonra 1962-63 yıllarında İngiliz Kültür Heyeti Bursu'nu kazanır ve İngiltere'de Manchester Üniversitesi'nde

Nükleer Enerji ile ilgili bir proje hazırlar. Daha sonra New York'a yerleşen Güzin Hanım nükleer mühendislikte doktora çalışmaları için hazırlığa başlar. 1948 yılı inşaat mühendisliği mezunu Mizyal Alpaslan ve 1949 mezunu Şemsibanu Özentürk de alanlarında iyi derecede mezun olmuş, devlet işlerine atanmış ve buralarda uluslararası tecrübeleri olmuş ilk kadın mühendislerimizdendir.

Büyük çoğunluğu Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun olduktan hemen sonra devlet bünyesindeki kurumlara atanmış olan ülkemizin ilk kadın mühendis-mimarları bu kurumların inşasına da büyük katkılar sunmuşlardır. Kadın olmaları başlarda dikkati çekerken, kendileri bu kurumlardan saygı kazanmış ve toplumu ileri çekecek hamlelerde bulunmuşlardır. Halihazırdaki

projemiz sayesinde elde ettiğimiz önemli verilerden biri de kadın mühendislerin neredeyse büyük çoğunluğu mesleki bilgisini arttırmak, teknik cihazlar üzerindeki deneyimlerini geliştirmek ve bunları kendi ülkemizde uygulamak üzere kurum bünyesinde staj, konferans veya eğitim adı altında yurtdışı görevlendirmelerine gönderilmeleridir. Bu da yeni kurulmuş olan ülkemizin bilim ve teknolojiye vermiş olduğu önemin ve aynı zamanda kadınlara teknik alandaki ihtiyacın önemli bir göstergesidir. İlk kız öğrencilere kapı aralayan Yüksek Mühendis Mektebi de her alanda olduğu gibi bu alanda da tarihsel özgünlüğünü korumaktadır.

NOT

Bu yazı; Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet bağlamında İTÜ'nün İlk Kadın Mühendisleri konulu/başlıklı devam sürecindeki doktora tez projemizden; Mühendislik ve Mimarlığın 250. Yılı Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan, Prof. Dr. Tuncay Zorlu ve Gül Aydın'ın ortak yazdığı Türkiye'nin ilk Kadın Mühendisi "Mühendis Hanım" Sabiha Rifat Gürayman adlı yayımlanmak üzere olan tebliğden, İTÜ'nün 250. Yıl Etkinlikleri kapsamında hazırlanan İTÜ Bilim, Mühendislik ve Mimarlık Tarihi Prestij kitabında bölüm olarak yayınlanacak olan Gül Aydın'ın Yüksek Mühendis Mektebi'nden İstanbul Teknik Üniversitesi'ne Türkiye'nin İlk Kadın Mühendis-Mimarları adlı makalesinden alıntıdır.

İlk kadın elektromekanik mühendisimiz Nezihe Önyay, Ereğli Kömür İşletmeleri'nde çalışırken (1952)

İTÜ'LÜ OLMAK

İTÜ'lü Olmak

ömür boyu taşıyacağın bir gururdur

#13

İTÜ'lü Olmak

ömür boyu taşıyacağın bir gururdur

#16

İTÜ'lü Olmak

ömür boyu taşıyacağın bir gururdur

Prof. Dr. Nevin Çiğdem Gürsoy

Tekstil Teknolojileri ve Tasarımı Fakültesi

İTÜ'lü Olmak

ömür boyu taşıyacağın bir gururdur

#26

İTÜ İletişim Ofisi Direktörü Adem DÖNMEZ'in hazırlayıp sunduğu, "İTÜ'lü Olmak Ömür Boyu Taşıyacağın Bir Gururdur" belgesel serisinde Üniversitemizin 250. yılına şahitlik eden ve öğrencilikten itibaren İTÜ'lü olmak sürecini değerlendiren toplamda yirmi altı adet video hazırlanmıştır. Bu videolardan Üniversitemizin yedi kadın mensubunun yayın sırasıyla video görselleri yanda verilmiştir. Bu belgeselerde temel olarak İTÜ mensuplarının İTÜ'ye dair anıları, İTÜ ile yollarının nasıl kesiştiği, İTÜ'deki öğrencilik yılları, İTÜ ile kurdukları kurumsal bağ ve aidiyet, İTÜ için bugün neler yaptıkları, İTÜ'lü olmayı tanımlayan üç anahtar kelime ve İTÜ'yü tercih edecek öğrencilere tavsiyeleri yer almaktadır.

Belgesellerin tamamını QR kodu okutarak izleyebilirsiniz.

İTÜ'lü Olmak Belgeselleri;

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi

İTÜ BMT KAUM

Dünya Kadınlar Günü Paneli (07.03.2023)

İpek İLKKARACAN

Prof. Dr., İTÜ İşletme Fakültesi, Öğretim Üyesi

İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (BMT-KAUM) tarafından Mart 2023'te Dünya Kadınlar Günü kapsamında düzenlenen etkinliğin çerçevesi Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli deprem dikkate alarak oluşturuldu. "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi" konusunu ele alan panel, 7 Mart 2023 tarihinde İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde geniş bir katılımı gerçekleştirildi. Panelde afet öncesi, sırası ve sonrasında toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetimi ve afete dirençlilik stratejilerine odaklanılırken, konunun uzmanları tarafından sahadan güncel deneyimler paylaşıldı ve farkındalık, bilgilendirme ve bilinçlendirme yönünde adımlar tartışıldı.

6 Şubat tarihli depremde hayatını kaybeden yurttaşlarımızın anısına bir dakikalık saygı duruşu ile başlayan programda, İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Hatice Ayataç merkezin tarihi, kuruluş amacı ve öncelikli çalışma konularını içeren bir açılış konuşması yaptı. Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Lütfiye Durak Ata ise, İTÜ yönetimi olarak kadın öncelikli araştırmalara verilen önem ve kurumun afet yönetimi özelinde geliştirdiği bilgi ve tecrübe sürecine dair bir kısa konuşma gerçekleştirdi.

İTÜ BMT-KAUM Kurucu Üyesi ve aynı zamanda Danışma Kurulu Üyesi olan, İTÜ İşletme Fakültesi İşletme Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. İpek İlkkaracan moderatörlüğünde yürütülen

panelde; İTÜ Maden Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve İTÜ Afet Yönetimi UYG-AR Merkezi (AYM) üyesi Prof. Dr. Nilgün Okay, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği İletişim ve Yayın Koordinatörü Tuğçe Canbolat ve BM Kadın Birimi (UN Women) Türkiye Ülke Direktör Yardımcısı Zeliha Ünal'dı katılımcı olarak yer aldılar. Aşağıda panel moderatörü Prof. Dr. İpek İlkaracan'ın yaptığı panelin çerçeve konuşması ve katılımcıların yaptıkları sunumların özetleri yer almaktadır.

Çerçeve Sunumu

Ülke olarak büyük bir acıyı yaşadıkten sonra, yaralarımızı sarmak amacıyla bir araya geldik. Bu yılki Dünya Kadınlar Günü etkinliğimizin konusunu belirlerken, toplumsal cinsiyet farkındalığı çerçevesinde afetler konusunu ele almaya karar verdik. Ancak panel başlığının da ifade ettiği üzere afetlerin yıkıcı etkilerine odaklanmaktan ziyade, yapıcı ve ileri dönük bir vizyonla etkin ve toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetimini tartışmak istedik.

Konuşmacılarımız bu konuyu genel çerçevesinde irdelerken, Kahramanmaraş merkezli deprem bölgelerinde afet sonrası yönetimi ele aldılar elbette. Ancak bilincimizde şu gerçek var: Ülkemizde birçok bölge deprem riski altında. Kahramanmaraş depremi son olmayacak; özellikle İstanbul depremi gibi olası afetlere karşı

hazır olmalıyız. Bu panelde, bir yandan mevcut depremin açtığı yaraları iyileştirirken, aynı zamanda geleceğe yönelik bir bakış açısıyla afetlere hazırlık aşamasının yönetimini de ele aldık.

6 Şubat depreminde olduğu gibi afetler kuşkusuz ki kadın-erkek, yetişkin-çocuk, yaşlı-genç, insan ötesinde diğer canlıları da içeren can kaybından, sağlık sorunlarına, fiziksel ve psikolojik travmalara, yoksulluğa, evsizliğe uzanan çoklu bir yıkıma yol açmakta. Öte yandan deneyimler ve bilimsel araştırmalar, afetlerin etkilerinin toplumsal cinsiyet temelinde farklılaştığını, kadınlar için farklı riskler ve gereksinimlerin bulunmasının yanı sıra, afetlere karşı toplumsal direnci arttırmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemli rol oynadığını ortaya koymakta.

Afetlere karşı hazırlık ve afet sonrası yeniden yapılanmaya yönelik çalışmalara bu farkındalıkla yaklaşmak, gerek toplumsal cinsiyete dayalı mağduriyeti ortadan kaldırmak, gerekse afetlere karşı toplumsal direnci arttırmak açısından önem taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet bakış açısından afet yönetimini değerlendirirken, kadınları salt "kırılgan" grup olarak değerlendiren sığ görüşün ötesine geçmek önem taşımaktadır. Kadınlar aynı zamanda afet öncesi hazırlık ve afet sonrası toparlanmada kilit aktörlerdir. Toplumsal cinsiyet

eşitliğinin sağlandığı bir temelde, kadınların afet esnasında daha kırılgan olmalarını beraberinde getiren koşullar da ortadan kalkacaktır. Örneğin çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi gruplar fiziksel/gelişimsel özelliklerine dayalı kırılganlıkları taşıyabilirler. Yetişkin kadınları yetişkin erkeklere göre daha kırılgan yapan unsurlar ise salt toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dayalıdır. Eşitlikçi politika ve uygulamalar, toplumsal cinsiyete duyarlı bir yönetim anlayışı ile bu kırılganlıklar tersine direnci arttıran unsurlara dönüşebilir.

Afetlerin toplumsal cinsiyete dayalı farklılaşmasının temel eksenlerinden biri "bakım emeği veya bakım ekonomisi" olarak adlandırdığımız alan üzerinden şekillenmektedir. Bakım ekonomisi, özellikle çocuklar, yaşlılar, engelliler, hastalar gibi özel bakıma ihtiyaç duyan grupları kapsayan, aynı zamanda sağlıklı yetişkinlerin günlük yaşamlarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlerin üretimini ve tüketimini içeren geniş bir alt alandır.

Ekonomik açıdan bakıldığında, sağlık ve eğitim sektörlerinde üretilen formel hizmetlerinden ev içi bakım hizmetlerine kadar uzanan geniş bir yelpazeyi içerir. Zaman kullanımı ve işgücü istatistiklerine göre, bakım ekonomisinin önemli bir kısmı ev içinde ücretsiz olarak gerçekleşmektedir. Afet yönetimi açısından bakıldığında, toplumsal cinsiyete duyarlı bir afet yönetimi, bakım ekonomisinin

direncini artırmayı içermelidir. Çünkü afet durumlarında, bakım ihtiyaçları önemli ölçüde artmaktadır. COVID-19 salgını bunun yakın zamanda net bir örneğidir. Salgın ile hastalanan bireylerin sayısının artması, hijyen ihtiyaçlarının artması, okulların çevrim içine dönerek eğitim hizmetlerinin kısmen eve kayması gibi nedenlerle gerek ev içi ücretsiz gerekse ev dışı ücretli emeği içeren gerekse bakım ekonomi faaliyetleri artmış, çalışma saatleri yükselirken koşullar güçleşmiştir.

Salgınların ötesinde diğer afetlerde de bakım ekonomisi benzer bir şekilde etkilenir. Afetler sırasında, bakım ihtiyaçları ciddi bir şekilde artar. Formel hizmetler mümkün olduğunca bu gereksinimi sağlamaya çalışırken, aniden artan talebin/ihtiyacın önemli bir kısmı kadınların ve sahada çalışan gönüllülerin ücretsiz emeği ile karşılanır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet temelli bir yaklaşım sadece kadınların mağdur olması üzerinden değil, aynı zamanda kadınların ekonomik alandaki rolü açısından da afetlere karşı direnci artırmayı hedeflemelidir. Bu, afet sonrası toparlanmada daha etkili bir süreç sağlamak için kritik bir öneme sahiptir.

Bu panele katılmayı kabul eden değerli konuşmacılarımız konuyu çok boyutlu olarak ele almışlardır.

Sırasıyla,

İlk konuşmacımız İTÜ Maden Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve İTÜ AYM Üyesi Prof. Dr. Nilgün Okay; toplumsal cinsiyete dayalı afet yönetimi konusunda değerli çalışmaları olan, Türkiye’de ve dünyada konunun sayılı uzmanlardan birisi. Hem İTÜ BMT-KAUM kurucu üyesi hem de İTÜ Afet Yönetimi Yüksek Lisans Programının kurucuları ve yöneticileri arasında yer almış, programda ders veren bir öğretim üyemiz. 2015’te birlikte çalışarak bu program kapsamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Afet Yönetimi dersini oluşturduk.

İkinci konuşmacımız Tuğçe Canbolat; Türkiye’nin en eski, en uzun soluklu kadın hakları sivil toplum kuruluşlarından biri olan (benim de kurucu üyesi olduğum) Kadının İnsan Hakları Derneği’nin İletişim ve Yayın Koordinatörü. Derneğin Kahramanmaraş depremi sonrası bölgede kadınlara yönelik desteğini yönlendirirken, Afetlere Karşı Feminist Dayanışma Platformu’nun saha gönüllüsü olarak çalıştı. Kendisi bizzat sahadan çok değerli deneyimlerini bizimle paylaştı.

Üçüncü konuşmacımız Zeliha Ünalı ise BM Kadın Birimi (UN Women) Türkiye Ülke Direktör Yardımcısı. UN Women toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin dünyadaki öncü kuruluşu.

Konuşmacıların Sunumlarının Özeti:*

İTÜ Maden Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü ve İTÜ AYM Üyesi Prof. Dr. Nilgün Okay, toplumsal cinsiyete dayalı afet yönetimi için nasıl bir çerçevenin önerilmekte olduğuna dair genel bir arka plan bilgisi aktardı. Prof. Dr. Nilgün Okay konuşmasında iki önemli saptamaya dikkat çekti: “Tehlikeleri doğa yaratır, öte yandan risk ve afetleri insan yapar... Tehlikeleri azaltamayız ancak zarar görülebilirliklerin afete dönüşmesini engelleyebiliriz. Bu nedenle dirençlilik için halkın afetle başa çıkma kapasitesinin geliştirmesine odaklanılmalıdır. Bu süreçte gönüllülük ve toplumun bilinçli hazırlığı ise can kurtaracaktır. Yerel afet gönüllü eğitimleri alınmalı, katılımcı planlamaya dahil olunmalıdır.”

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği İletişim ve Yayın Koordinatörü ve Afetlere Karşı Feminist Dayanışma saha gönüllüsü Tuğçe Canbolat, 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında sahada katıldığı arama-kurtarma ve gönüllü destek çalışmalarından deneyim ve gözlemlerini aktardı ve depremin toplumsal cinsiyete dayalı farkları konusunda gündeme gelen sorunları tartışmaya açtı. Saha deneyimleri temelinde, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın kadın-erkek, yaşlı-genç herkesin direncini azalttığına dikkat çekti.

Canbolat, söz konusu göstergeler ışığında, sorgulayıcı bir feminist perspektifle Türkiye'deki saha deneyimini paylaşırken bir yandan da sonraki süreçlerde nelerin, nasıl yapılması gerektiğine dair bir olgular listesi ve olası çözümler ağına yönelik değerlendirmelerini paylaştı.

BM Kadın Birimi (UN Women) Türkiye Ülke Direktör Yardımcısı Zeliha Ünal, Birleşmiş Milletler'in toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetimi konusundaki yaklaşımını aktardı ve şunları dile getirdi: "Depremden etkilenen 11 ilde yaklaşık 14 milyon nüfusun neredeyse yarısı kadın ve kız çocuklardan oluşuyor. Nüfusun %34'ü ise 18 yaş altında, 60 yaşın üstündeki nüfusun %54'ü kadınlardan oluşuyor. 11 ildeki 3,5 milyon ailenin %8'i, kadının geçimini sağladığı ve en az bir çocuğun yaşadığı hanelerden meydana geliyor. 11 ilde 18 yaş altı evlenen kız çocuklarının oranı %15 ile 21 arasında değişiyor."

Özellikle Kahramanmaraş deprem bölgesinde yürüttükleri çalışmalara değindiği konuşmasında, Birleşmiş Milletler'in Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) 37 sayılı genel tavsiye kararı ve Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'nun 2022 tarihli tavsiye kararlarını değerlendirdi.

Son Değerlendirme

Afetlere hazırlık, zarar görebilirliği azaltmak, afetlere karşı toplumun direncini artırmak için farkındalık ve eğitim, aynı zamanda etkin ve kapsayıcı bir afet yönetimi çok önemli unsurlar. Konuşmacılarımız bu konuları toplumsal cinsiyet ekseninde değişik boyutları ile ele aldılar. Ancak bunların gerçekleşebilmesi için en başta gerekli finansman ve kaynak tahsisi ve buna yönelik milli seferberlik gerekiyor. Ayrıca deprem sonrası yeniden yapılanmaya yönelik plan ve faaliyetlerin kapsayıcılık ve sürdürülebilirlik ilkeleri gözetilerek gerçekleştirilmesi de önem taşıyor.

*Etkinliğin tamamına QR kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi

Prof. Dr. Hatice Ayataç

Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Müdürü
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. İpek İlkkaracan

Moderatör

İTÜ İşletme Fakültesi
İşletme Mühendisliği Bölümü

Prof. Dr. Nilgün Okay

İTÜ Maden Fakültesi

Jeoloji Mühendisliği Bölümü

Tuğçe Canbolat

Kadının İnsan Hakları
Yeni Çözümler Derneği

Zeliha Ünalı

BM Kadın Ülke Direktör Yardımcısı

7 Mart 2023

15:00-16:30

İTÜ- Maslak Kampüsü, Süleyman Demirel Kültür
Merkezi, 2. Kat Senato Odası, Ayazağa, İstanbul

BİLİM MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE
KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

250 YIL
1773-2023

Uluslararası Bilimde Kız ve Kadınlar Günü Etkinliği- 8-11 Şubat 2023- Madrid-İspanya

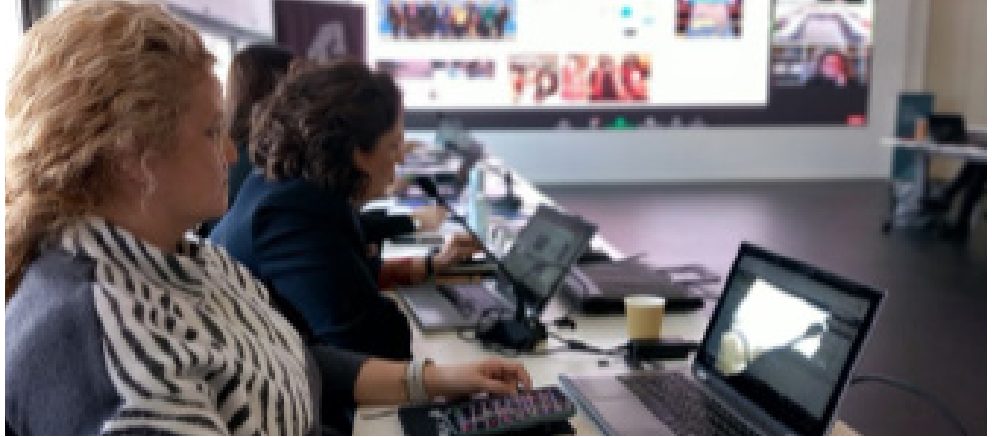
EELISA Activities for the International Day of Women and Girls in Science

https://eelisa.eu/revisit_idwgs_2023/

Daha kapsayıcı ve sorumlu bir dünya için EELISA “Avrupa Mühendislik Öğreniminde Yenilikçilik ve Bilim Birliği” üniversiteleri katılımı ile İspanya'nın Madrid kentinde Universidad Politécnica de Madrid (UPM) koordinasyonunda düzenlenen 2 günlük etkinliğe Merkezimizi temsilen Prof.Dr. Hatice Ayataç ve Doç.Dr. Ayşe Aylin Bayar hocalarımız katılmıştır.

Etkinliğin 1. Gününde (9 Şubat) EELISA Cinsiyet Eşitliği Birimleri, bir buçuk yılı aşkın süredir çevrimiçi olarak birlikte çalıştıktan sonra ilk kez bir araya geldi. UPM İnşaat Mühendisleri Yüksek Teknik Okulu'nun ev sahipliği yaptığı bu toplantıda, her kurumdaki cinsiyet dengesine ilişkin durum (cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler) ve EELISA düzeyinde (EELISA ortalamaları) analiz edildi. Ayrıca cinsiyet eşitliği politikalarını da paylaşıldı.

Etkinliğin 2. Gününde (10 Şubat) 21. Yüzyılda Ebeveynlik ve STEM: Çocuk yetiştirmek, bilimden vazgeçmek mi?” başlıklı ikinci halka açık ve tüm EELISA kurumlarından panelistlerin katılımıyla EELISA Yuvarlak Masa toplantısı yapıldı.

Her Çocuğa Eğitim Vakfı'nın (HERÇEV) Çocuk Festivali Merkezimizin desteği ile İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezinde 10 Haziran 2023 tarihinde yapıldı.

Vakfın İstanbul Kalkınma Ajansı hibe desteği ile yürüttüğü İbn Haldun Üniversitesi ve ÖNDER'in proje ortağı olduğu, Milli Saraylar'ın proje iştirakçisi olarak yer aldığı, İTÜ Bilim Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin (BMT-KAUM) etkinlik partneri olarak destek verdiği festivale eğitim, sanat ve bilim alanında uzmanlar ile sivil toplumun önemli temsilcilerinden yaklaşık 250 kişi katıldı.

<https://kaum.itu.edu.tr>

İTÜ'den Afete Karşı Yaratıcı Çözümler 17.05.2023

İTÜ GİNOVA, İTÜ Afet Yönetimi Merkezi, İTÜ UX Topluluğu ve İTÜ Kadın Araştırmaları Uygulama Merkezi'nin düzenlediği "Afete Karşı Yaratıcı Çözümler Üretmeyi Amaçlayan Atölye Çalışması", İTO Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi'nin ev sahipliğinde gerçekleşti. Atölye ilgili uzmanların rehberliğinde gerçekleştirilen beyin fırtınası, topluluk oylaması ve fikir üretim seansları sonrasında ekipler belirlenen proje fikirlerini detaylandırarak katılımcılara sundular. Atölye çalışmasına dair detaylı bilgiye aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.

<https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/05/17/itu-den-afete-karsi-yaratıcı-cozumler>

Uluslararası Hakemli Dergisi SENECTUS Tanıtım Toplantısı 12.10.2023

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen ve Darülaceze Vakfı desteğiyle yayımlanan Uluslararası Hakemli Dergisi SENECTUS Tanıtım Toplantısı 12 Ekim 2023 tarihinde yapıldı. İTÜ Bilim, Mühendislik, Teknolojide Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezimiz de davet edilmiştir. Davete İTÜ KAUM'u temsilen Yönetim Kurulu üyesi olan Doç. Dr. Göksenin Inalhan katılmıştır.

Darülaceze Vakfı ile İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan "Yaşlılık ve Yaşlanma Çalışmaları İşbirliği Protokolü" çerçevesinde yaşlanma ve yaşlılığı bütünsel bir perspektifle inceleyen Uluslararası Hakemli Akademik "SENECTUS" dergisinin 2.sayısının da yayınlandığı duyurulmuştur. İstanbul Üniversitesi Rektörlük binasında yapılan tanıtım toplantısı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Anabilim Başkanı .Prof.Dr.İsmail Coşkun, Prof. Dr.Murat Şentürk, Vakıf Başkanı Dr.Fatih Recep Saraçoğlu ve İstanbul Vali Yardımcısı Mustafa Kaya'nın konuşmaları ile gerçekleştirilmiştir.

Senectus, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Araştırma Merkezi tarafından Darülaceze Vakfının desteğiyle Mart ve Eylül ayları olmak üzere yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası hakemli dergidir. Derginin amacı çok disiplinli bir perspektifle yaşlanma süreciyle ve yaşlılık dönemiyle ilgili konularda teorik ve uygulamalı akademik çalışmalar yayımlamaktır. Dergi, bu çerçevede yaşlılık/yaşlanma konusundaki çalışmalarda süreklilikleri ve değişimleri takip etmeyi, bunları belirleyen demografik, iktisadi, tarihsel, hukuki, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik unsurları inceleyen çalışmaları öncelikli olarak yayımlamaktadır. Dergi, yaşlanma/yaşlılık konusundaki akademik bilginin üretimine katkı sağlayan farklı disiplinlerden araştırmacıların yanı sıra politika yapıcılara ve alandaki uygulayıcıların tümüne bir diyalog zemini sağlamayı misyon edinmiştir.

Yayımlanacak çalışmaların derginin kapsamı ve hedefleri doğrultusunda disiplinler ve/veya disiplinler arası kapsamda, metodolojik yetkinliğinin yanı sıra yaşlanma/yaşlılık konusundaki tartışmalara yeni ve özgün katkılar sağlayacak nitelikte olmasına önem verilmektedir. Böylelikle Türkiye'de yaşlanma/yaşlılık alanında çalışma yapan kişilerin ve/veya kurumların yararlanacağı bir birikimin oluşmasına ve yaşlanan nüfusların yaşamını iyileştirmeye yönelik önerilerin geliştirilmesine katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Yaşlanma/yaşlılık ile ilişkili alanlarda ve konularda uluslararası

alandanda yaşanan gelişmeleri yerel perspektifle değerlendirecek ya da mukayese edecek, uluslararası değişimleri ve bakış açılarını Türkiye'deki literatüre sunacak, Türkiye'deki aktüel değişimleri ve tarihsel birikimi uluslararası kamuoyu ile paylaşacak çalışmalara yer verilecektir. Dergide; bu çerçevede makale, örnek olay incelemesi, araştırma notu, kitap değerlendirmesi türlerinde yüksek nitelikte uygulanabilir öneriler sunan çalışmalar yayımlanacaktır.

ISSN: 2980-1680

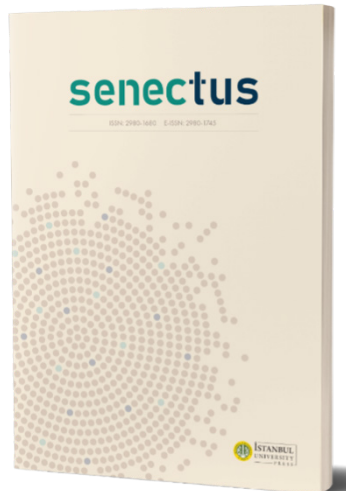
e-ISSN: 2980-1745

Başlangıç: 2023

Periyot: Yılda 2 Sayı

Yayıncı: İstanbul Üniversitesi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/senectus>

1. Pediatrik Tıbbi Rehabilitasyon Kongresi 6-7-8 Haziran 2024

Prof. Dr. Ayşe Resa AYDIN

Pedriatrik Rehabilitasyon Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Pedriatrik Rehabilitasyon Derneği olarak gerçekleştirecek “1. Pediatrik Tıbbi Rehabilitasyon Kongresi” Haziran 2024’de İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezinde yapılacaktır.

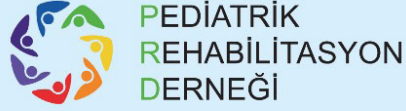
Kongrenin amacı, fiziksel tıp ve rehabilitasyon hekimleri, ilgili branş uzmanları ve ekibimizin diğer sağlık profesyonelleri ile birlikte pediatrik rehabilitasyon alanındaki farklı konularda güncel bilgileri gözden geçirmek, farklı görüş ve yaklaşımları tartışmak, uygulama deneyimlerini paylaşmaktır. Bütüncül ve kapsayıcı bir perspektifle çocukluk çağından ergenliğe ve sonra erişkin yaşama geçişte beden sağlığına ve sosyal yaşama dahil olmaya ilişkin araştırma ve uygulamaların çok disiplinli olarak aktarılması da öncelikli hedefleri arasındadır.

2005 yılında Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Derneği Çalışma Grubu olarak başlayan ve 2020 yılında resmi kuruluşunu tamamlayan bir dernek olarak yapmış olduğumuz tüm seminer, webinar ve toplantılar yoğun ilgi görmektedir. Ek olarak kongrede ana oturumlar, uygulamalı kurslar, atölye çalışmaları, tartışma panelleri, uzmanına danış toplantıları ve çok sayıda farklı formatta oturum düzenlemesi planlanmaktadır.

KONU BAŞLIKLARI

- .Riskli Yeni Doğan
- .Serebral Palsi
- .Spina Bifida
- .Nöromüsküler Hastalıklar – SMA ve Duchenne
- .Dođumsal Brakial Pleksus Felci
- .Pediatrik Omurga-Skolyoz, Pektus Deformiteleri, Bel Ağrısı
- .Pediatrik Romatoloji
- .Pediatrik Nöropatik Ağrı
- .Pediatrik Spinal Kord Yaralanması
- .Pediatrik Travmatik Beyin Hasarı
- .Pediatrik Ampute
- .Pediatrik Onkoloji
- .Çocuk ve Aile Katılımı
- .Kapsayıcı Tasarım

1. PEDIATRİK TIBBİ REHABİLİTASYON KONGRESİ

Istanbul

6-8 HAZİRAN 2024

İstanbul Teknik Üniversitesi, Süleyman Demirel Kültür Merkezi

www.pedrehabkongre.org

İTÜ'lü Bilim Kadınları Bilimin Geleceğine Yön Veriyor

- 2023 yılında İTÜ'den 6 kadın akademisyenimizin projesi TÜBİTAK 1001 projesi almaya hak kazandı. Akademisyenlerimizi tebrik ediyor, başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/03/09/11-projemize-tubitak-destegi>, <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/07/31/tubitak-1001-programi-kapsaminda-itu-den-6-proje-destek-almaya-hak-kazandi>)
- Öğretim üyelerimiz **Doç. Dr. Özgür ÖZDEMİR** ve **Doç. Dr. Ceren ÇIRACI MUĞAN**, “Kanser, Astım ve Alerji gibi Kronik Hastalıklarda Farklı Terapötik Ajanların Eozinofillere In vitro Etkilerinin Fotoakustik ve Moleküler Analizleri” başlıklı projeleriyle TÜSEB desteğine hak kazandı. Öğretim üyemiz **Dr. Kübra ONBAŞLI**'nin yürütücüsü olduğu “Pankreas kanseri tedavisi için hedefli kombine tedavi potansiyeli olan teranostik SPION'ların geliştirilmesi” başlıklı proje TÜSEB B Grubu Ar-Ge projesi programı” çerçevesinde desteğe hak kazandı. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/10/21/akademisyenlerimize-tuseb-den-proje-destegi>, <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/10/12/ogretim-uyemiz-dr-kubra-onbasli-ya-tuseb-den-proje-destegi>)
- İTÜ'lü kadın öğretim üyelerimizin çalışmaları yeni buluş başarılarıyla taçlanmaya devam ediyor. İTÜ Kimya Bölümü'nden **Prof. Dr. Esin HAMURYUDAN**'ın aralarında yer aldığı ekibin “Alcian Blue Boyasına Alternatif Katyonik Ftalosiyanın Bileşikleri ve Bu Bileşiklerin Biyolojik ve Tıbbi Kullanımı” isimli patenti, katyonik ftalosiyanın türevlerinin üretilmesini ve araştırılmasını içeriyor. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/01/26/ogretim-uyelerimizden-yeni-bulus-basarilari>)
- İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi, İşletme Mühendisliği Bölümü öğretim üyemiz **Doç. Dr. Nihan YILDIRIM**, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı tarafından verilen “2219 Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Bursu”nu almaya hak kazandı. Aldığı burs kapsamında Doç. Dr. Yıldırım, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Portland Eyalet Üniversitesi'nde (Portland State University) “Dijital Girişimlerin

Döngüsel Ekonomiye Geçişine Yönelik Bir Yol Haritası Tasarımı ve Yol Haritası Bileşenlerinin Türkiye ve ABD için Karşılaştırmalı Bir İncelemesi” başlıklı araştırmasıyla ilgili çalışmalar yürütecek. Öğretim üyemizi tebrik eder, çalışmalarında başarılar dileriz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/11/07/dijital-girisimler-uzerine-calisan-ogretim-uyemize-tubitak-bursu>)

• İTÜ Maden Fakültesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Nurgül BALCI** ile birlikte yaklaşık 30 kişilik ABD’li bir bilim insanı grubu tarafından yürütülen Salda Gölü’ndeki araştırmalarda gölün, Mars’taki Jezero krateri ile benzerliğinin tespit edilmesinin ardından yeni bir aşamaya geçilerek, Mars’ın jeolojik ve iklimsel geçmişine odaklanıldı. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/12/14/salda-golu-ndeki-mars-arastirmalarinda-yeni-asama>)

• İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Fakültesi, Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği Bölümü öğretim üyemiz **Dr. Gülşah YILDIZ ALTINTAŞ**, hazırladığı projeye “2565 TÜBİTAK-Malta Bilim ve Teknoloji Konseyi (MCST) ile İkili İşbirliği Programı” kapsamında desteğe hak kazandı. “Meme Kanseri Tedavisi için Mikrodalga Hiperterminin Geliştirilmesi” başlıklı proje, meme kanserinde kullanılan termal tedavi yöntemlerinin gelişimine katkı sağlamayı hedefliyor. Öğretim üyelerimizi tebrik ediyor ve başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/10/25/ogretim-uyemize-tubitak-mcst-proje-destegi>)

• İTÜ Bilim ve Teknoloji Tarihi Anabilim Dalı doktora öğrencimiz **Gül AYDIN**, TÜBİTAK 2214-A Doktora sırası araştırma bursuyla Avrupa’nın özel bir alanda çalışan sayılı bölümleri arasındaki Friedrich Alexander Üniversitesi Bilim, Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet Kürsüsü’nde misafir araştırmacı olarak çalışmalar gerçekleştirecek. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/10/13/turkiye-nin-ilk-kadin-muhendislerini-arastiran-doktora-ogrencimize-tubitak-tan-burs>)

• Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği mezunumuz **Gizem TURAN**, Türkiye’nin ilk kadın kurtarma gemisi kaptanı oldu. Kendisini tebrik eder, başarılarının devamını dileriz. Mezunlarla İletişim Ofisimizin Gizem TURAN ile gerçekleştirdiği röportajı aşağıdaki linkten izleyebilirsiniz: <https://www.youtube.com/watch?v=7d3VWYgN05A>

İTÜ'lü Kadın Sporcularımız Sınır Tanımıyor!

İTÜ'lü kadınlarımız, akademik alanda olduğu gibi spor alanında da başarılarıyla adından söz ettirmeye devam ediyor.

- Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu (TUSF) tarafından 18-21 Mayıs 2023 tarihleri arasında Manisa'da düzenlenen Türkiye Tenis Süper Lig müsabakaları tamamlandı. **İTÜ Kadın Tenis Takımımız**, Süper Lig'de üstün bir başarı göstererek finale yükseldi. Süper Lig finalinde de başarılı mücadelesini devam ettiren kadın tenisçilerimiz, Süper Lig'de ikincilik kupasını kazandı. Bu başarının ardından İTÜ Tenis Kadın Takımımız, üniversitemizi Avrupa'da EUSA 2023 Barcelona'da temsil etmeye hak kazandı. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/05/25/itu-kadin-tenis-takimimiz-barcelonada>)

- Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu (TUSF) tarafından düzenlenen Ünilig finalleri, 4-12 Mayıs tarihlerinde Ankara'da gerçekleşti. İstanbul Lig sezonunu ikincilikle tamamlayarak gümüş madalya sahibi olan **İstanbul Teknik Üniversitesi Kadın Voleybol Takımımız**, Ankara'da da başarısını devam ettirerek grup maçlarının ardından çeyrek finale yükseldi. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/05/09/itu-kadin-voleybol-takimimiz-ceyrek-finalde>)

İTÜ'lü Kadınlar 2023'te de Ödüle Doymadı!

- İTÜ Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü öğretim üyemiz **Doç. Dr. Ceren ÇIRACI MUĞAN**, Türk İmmünoloji Derneği tarafından Harvard Tıp Fakültesi'nden Prof. Dr. Talal Chatila öncülüğünde verilen "Işıl Berat Barlan Bilim İnsanı" ödülüne değer görüldü. Öğretim üyemizi kutluyor, başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/12/08/ogretim-uyemize-turk-immunoloji-dernegi-nden-genc-bilim-insan%C4%B1-odulu>)

- Türkiye Bilimler Akademisi bünyesinde düzenlenen “TÜBA 60. Genel Kurulu ve Genel Kurul Konferansı” 2 Aralık 2023 tarihinde Ankara’da gerçekleştirildi. İTÜ Kimya-Metalurji Fakültesi, Gıda Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Esra ÇAPANOĞLU GÜVEN** TÜBA Üyesi seçildi. Akademisyenimizi tebrik ediyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/12/07/akademisyenlerimize-tuba-uyeligi>)
- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), 2023 yılı Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı (GEBİP) ve Bilimsel Telif Eser (TESEP) Ödülleri’nin kazananlarını açıkladı. Kimya Mühendisliği Bölümü öğretim üyemiz **Doç. Dr. Nil ÖZBEK** TÜBA-GEBİP ödülü almaya hak kazandı. Akademisyenimizi tebrik ediyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/11/24/tuba-dan-i-tu-ye-4-odul-birden>)
- Aerodinamik ve aeroelastisite alanlarındaki çalışmalarıyla tanınan, Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi öğretim üyemiz **Prof. Dr. Melike NİKBAY**, “NATO Bilim ve Teknoloji Organizasyonu (STO) Uygulamalı Platform Teknolojileri Paneli (AVT) Mükemmeliyet Ödülü”nü kazandı. Ödül plaketi 23 Mayıs 2024 tarihinde Kanada’da Ottawa şehrinde takdim edilecek. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/10/24/ogretim-uyemize-mukemmeliyet-odulu>)
- İTÜ Bilgisayar Mühendisliği Doktora Programı 2022 mezunumuz **Dr. Tuğçe BİLEN**, “Yapay Zeka Tabanlı ve Dijital İkiz Destekli Geçici Havasal Ağ Yönetimi” başlıklı teziyle 2023 TÜBA-TEKNOFEST Doktora Bilim Ödülleri’nde Fen ve Mühendislik Bilimleri alanında birinciliğe değer görüldü. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/05/03/mezunumuza-tuba-teknofest-doktora-bilim-odullerinde-birincilik>)
- İTÜ Telekomünikasyon Mühendisliği doktora programı 2022 mezunumuz **Dr. Olfa Ben YAHIA**, teziyle 2023 yılı IEEE Türkiye Doktora Tezi Ödülü’ne layık görüldü. Mezunumuzu tebrik ediyor başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/08/28/mezunumuza-2023-ieee-turkiye-doktora-tezi-odulu>)
- İTÜ Gıda Mühendisliği öğretim üyesi **Doç. Dr. Derya KAHVECİ KARINCAOĞLU**, ileri dönüştürülmüş gıdalar üzerine yapılan araştırmaları desteklemek için her yıl dünya genelindeki sekiz araştırmacıya verilen “The Kerry Upcycled Food Foundation Fellowship” bursuna değer görüldü. Öğretim üyemizi tebrik ediyor başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/02/01/itu-gida-muhendisligi-ogretim-uyemize-arastirma-bursu-odulu>)

Teknoloji Lideri İTÜ'lü Kadınlar

- İTÜ mezunları ülkemizde teknolojiye yön veriyor. İTÜ'lü **Handan KARAKUŞ** ve **Şirin AKTAŞ** BMI tarafından bu yıl ilk kez hazırlanan Türkiye "En Etkin 50 Teknoloji Lideri" listesinde yer aldı. Mezunlarımızı tebrik ediyor ve başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/03/03/en-etkin-50-teknoloji-lideri-arasinda-15-itu>)
- İTÜ Mezunları, insan kaynakları alanındaki başarılarıyla da dikkatleri üzerine çekiyor. DataExpert'in ortaklığıyla Business Management Institute (BMI) Business School İstanbul'un C-Summit Series kapsamında bu yıl 6. kez hazırladığı "En Etkin 50 CHRO" araştırmasıyla ülkemizin insan kaynakları (İK) yöneticiliği alanındaki başarılı isimleri listelendi. Alanında elde ettiği başarılarla listeye giren mezunlarımız **Burcu YÜKSEL KOCAGÖZ**, **Dr. Eylem ÖZGÜR**, **Nazire ULUSOY**, **Özden ÖNALDI**, **Şengül ARSLAN** ve **Şennur KURU**'yu tebrik ediyor başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/09/12/turkiye-nin-en-etkin-50-ik-yoneticisinden-7-si-itu-lu>)

Uluslararası Arenada İTÜ Kadını

- Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği bünyesinde hizmet eden ve Paris Antlaşması hedeflerine ulaşabilmek amacıyla küresel enerji dönüşümünün hızlandırılmasına odaklanan Enerji Dönüşümü için Mühendisler Konseyi'ne (CEET) bu yıl dünya genelinde sadece 50 mühendis davet edildi. CEET'e davet edilen 50 mühendisten biri olan ve yirmi yılı aşkın deneyimiyle enerji sektörünün çeşitli alanlarında başarılarla imza atan Kimya Mühendisliği mezunumuz **Selen İNAL**'i tebrik ediyor başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/07/04/mezunumuz-ceet-e-davet-edilen-50-muhendisten-biri-oldu>)
- Yazarları arasında Elektrik-Elektronik Fakültesi öğretim üyemiz **Prof. Dr. Lale TÜKENMEZ ERGENE**'nin yer aldığı "Eddy Currents: Theory, Modeling, and Applications" isimli kitap Wiley tarafından yayımlandı. Manyetik alan değişimlerinde iletkenlerin içerisinde oluşan "Girdap Akımı"na dair, elektrik mühendisliği alanında uzman isimlerin teori ve deneylere dayalı çıkarım ve görüşlerini bir araya getiren kitabın yazarları arasında yer alan öğretim üyemizi tebrik ediyor, başarılarının devamını diliyoruz. (Kaynak: <https://haberler.itu.edu.tr/haberdetay/2023/12/19/ogretim-uyemizden-uluslararasi-kitap>)

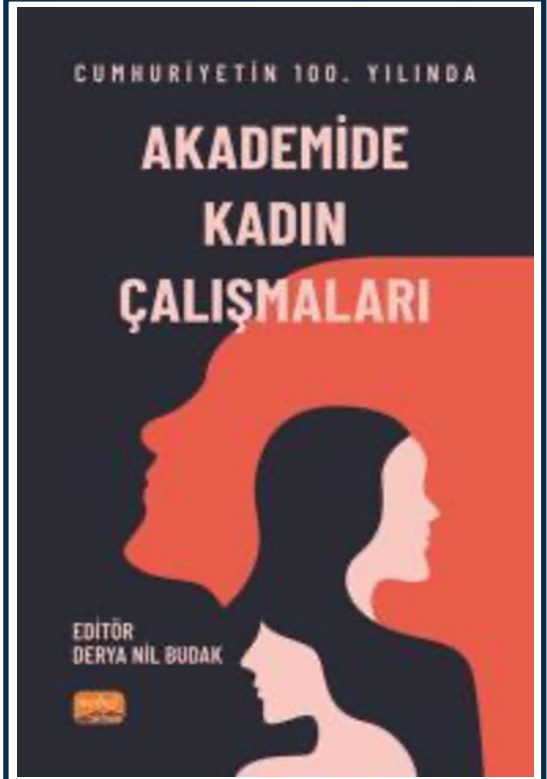

KÜLTÜR & SANAT

Doç. Dr. Göksenin İnalanhan

Cumhuriyet'in 100. Yılı'nda "yaşadıklarımızdan öğrendiğimiz bir şey var": Cumhuriyet özgürlük demek; çoğulculuk demek; din ve vicdan özgürlüğü demek; bilim demek, gelecek demek, Aydınlanma demek. Ama Cumhuriyet en çok da kadın demek. Dört duvar arasından çıkardığı kadınları hayatla buluşturduğu, ülkenin eşit yurttaşları haline getirdiği ve en çok kadınlar tarafından inatla, dirençle savunulduğu için.

Özlem Özdemir'in, Cumhuriyet'in özgürleştirdiği hayat sayesinde eğitim hakkına kavuşan, iyi bir kısmet ve biçki nakışla sınırlanan varoluşlarını laboratuvarlara, akademi kürsülerine, amfilere, sokağa taşıyan bilim kadınlarının hayat öykülerini yazdığı Kadınlar Cumhuriyeti, görkemli bir tarihi gerçek anlamıyla kavramak, Cumhuriyet'in 100. yaşını bütün coşkusuyla kutlamak isteyenlerin başucu kitabı olacak.

Cumhuriyetimizin 100. yılında, Türkiye'de kadın çalışmalarına sosyal bilimler alanında özgün bir katkı sunan bu eser, sosyal bilimlerin birçok farklı disiplininden kadın akademisyenin kolektif çalışmalarından oluşmaktadır. Kitabın odağında Türk kadınının, Cumhuriyet'e ve Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e borçlu olduğu kazanımları ve birikimleri doğrultusunda bireysel ve toplumsal olarak değişen ve dönüşen kimliği ve rolü üzerinden yapılan çalışmaların yanı sıra güncel çalışmalar yer almaktadır. Cumhuriyetimizin 100. yılına ithaf edilen bu eser, laik ve demokratik Cumhuriyetin hak ve kazanımlarıyla var olan ve hayatın her alanına dokunan kadınlara yönelik çalışmalarla gerek akademiye gerek genel okur kitesine hitap eden kadınca bir yaklaşım sunarak Cumhuriyetimizin 100. yılını kutlamaktadır.

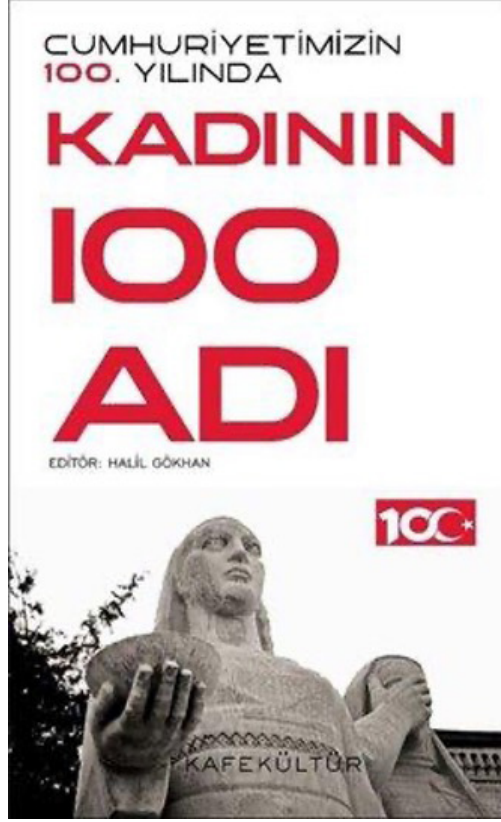
“Sahada” başlığıyla yayımlanan bu kitap, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında bilimsel çalışma yapabilmiş on iki kadının saha çalışmalarına odaklanıyor. Tatlı su balığı çalışmanın nasıl bir iş olduğuna, İstanbul’un en yaşlı kayalarına, Bursa’nın eski evlerine, Anadolu’nun ve Trakya’nın bitkilerine, kuş uçmaz kervan geçmez bir ücradaki Karatepe’de yapılan kazılara, Ereğli, Soma, Taşköprü, Manisa ve Diyarbakır’da yapılan sosyal bilimler araştırmalarına, “taş para” denilen fosillere, kayboluşlarından yüzyıllar sonra ortaya çıkarılan heykellere ve son olarak depremin neden olduğunu anlamak için Türkiye’yi gezen bir kadının bilimsel çalışmalarına odaklanan kitapta anlatılan her ismin yaşamında kurucu bir kuşaktan olmanın izleri var. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda ve iki dünya savaşı arasında bilim için çalışan bu kadınların yaptıkları çalışmalar, bilimsel değerlerinin yanı sıra yeni kurulan ve henüz her köşesine gidilmemiş, kaynakları, zenginliği, olanakları bilinmeyen bir ülkeyi keşfetme ve anlama çabası aynı zamanda.

Aile üyeleri, öğrencileri ve alanların uzmanlarıyla yapılan söyleşilerden oluşan kitapta yer alan isimler: Fahire Battalgazi, Leman Cevat Tomsu, Atife Dizer, Asuman Baytop, Halet Çambel, Saadet Ergene Bayramoğlu, Cazibe Sayar, Behice Boran, Mübeccel Kiray, Fatma Başaran, Jale İnan ve Nuriye Pınar Erdem.

“Bütün öksüz tekneler aynı gün onarıldı. Kat kat mermerşahiden yelkenler dikildi sessizce. Çocuklar yardım etti ipliklerin iğne deliklerinden geçişine. Kumaşın huzur veren mülayim hışırtısı Boğaz’ın poyrazını doldurdu. Pruvalara macun çekildi, karinalara aydınlık kaderler biçildi. Çoktan çürüdü zannedilen tüm gemiler neşeli şarkılar eşliğinde denize indirildi. Herkes kaptandı, birbirine sıkı sıkıya bağlı tayfaydı hepsi. Yeri geldi, dik duran bir inatla, delilik akla ustaca yedirildi. Kimileri hayretle, bazıları cinnetle izlediler olan biteni. Neresinden bakarsan bak, hak edilmiş bir hürriyet fikriydi Kadınlar Şehri.”

Cumhuriyetin 100. yılında kültür dünyamıza katkıda bulunan farklı kesimlerden 100 kadın yazarı bir araya getiren derleme bir kitap oluşturmanın heyecanını yaşıyoruz. Coğrafyamızın fikirsel eksenini ve Türkçe yazın açısından çok değerli bulduğumuz yazarlarımızın Kadınların Yüzü projesine katkıda bulunmuş olması en büyük mutluluğumuzdur. Daima ürettikleriyle, yarattıkları etkiyle, varoluşları ve duruşlarıyla öne çıkan isimlerin bu kitabın parçası olup süreç içinde yer almaları çok önemliydi. Öykü ve deneme türündeki yazılardan derlediğimiz bu kitap, cumhuriyetin 100. yılı sebebiyle oluşsa da yazarlarımız yarattıkları metinlerin içeriklerinde tamamen özgür davrandılar, kendi hikâyelerini anlattılar. Farklı kesimlerden ve değişik dünya görüşlerinden yazarların memleketimizin kadınlık hâllerine dair kaleme aldıkları her satır, edebiyatımız, kültür dünyamız ve gelecek nesiller için son derece değerlidir.

KADININ 100 ADI Türk ve dünya kadınının kuşaktan kuşağa; tutku, karakter ve üstün niteliklerden oluşan mirasının taşınmasının ısrarla ve sabırla sürdürülmesi anlamına geliyor.

Sanatta, siyasette, ulus savunmasında, bilimde, eğitimde, ailede ve yaşamın her alanında yer eden, gerçek kurucu, koruyucu ve

dönüştürücüler olan isimsiz kadınların seslerini ve kimliklerini artık giderek artan bir güçle daha çok vurgulamamız gerekiyor.

Kadınların yaşamımızın her anına kattıkları çok yüksek fedakarlıklardan en önemlisi de bütün bunları karşılıksız yapmaları belki de. Ve bu yüzden gerçekte kadınlar, kadınlarımız övgü ve ödül beklemiyorlar. Kadınca yaşamanın özü çünkü hep paylaşmak hep yaratmak hep yaşatmak. Kadınların bütün adlarından sadece 100 tanesi. Ne ilkleri ne sonları ne de en iyileri vesaire. KADININ 100 ADI, Kadına Sonsuz Övgü'nün adı. İçerdiği kadınlardan daha çok sınırsız ve sonsuz sayıda ve yürekte kadını bize anlatıyor; anıtlştırıyor.

KAFAKÜLTÜR kadın yazarlarının kaleme aldıkları bu 100 Portre, Cumhuriyetimizin 100. yılında, bu eşsiz dönemin daha sağlıklı ve verimli devamı amacıyla kadınlarımızın daha güzel ve aydınlık yarınları adına öznel bir tutumla öne çıkarma çabasıdır.

TMMOB Mimarlar Odası

ANMA PROGRAMI 2022-2024

"Cumhuriyet Yüzylında Öncü Bir Kadın Mimar"

Leman Tomiser

1 Aralık 2023, Cuma

saat **10.00**

Mimarlar Odası
İstanbul Büyükşehir Şubesi

Cumhuriyet Yüzyılında Öncü Bir Kadın Mimar: Leman TOMSU

Sempozyumu 01.12.2023

Hatice Tuğba KARAYAMA

İTÜ Mimarlık Fakültesi, Araştırma Görevlisi

2006 yılından beri Mimarlar Odası, mimarlık kültürüne katkıda bulunan ve şu anda hayatta olmayan mimarların anısını yaşatmak için Anma Programları düzenlemektedir. Ulusal Mimarlık Ödülleri Seçici Kurulu tarafından, önceki yıllarda Mimar Kemalettin Bey, Seyfi Arkan, Zeki Sayar, Haluk Baysal-Melih Birsal, Ernst A. Egli, Maruf Önal, Nezih Eldem ve Vedat Dalokay anma programları için seçilmiştir. Seçici Kurul son olarak Leman Cevat Tomsu'yu hayatını ve çalışmalarını içeren etkinlikler düzenlenmesi için belirlemiştir.

Mimarlar Odası'nın aktardığı üzere Seçici Kurulu gerekçesi şu şekildedir: "Lise arkadaşı Münevver Belen'le birlikte Akademi'nin mimarlık bölümüne kabul edilen ilk iki kadın öğrenciden biri olan Leman Tomsu, yine Belen'le birlikte 1934 yılında Türkiye'nin ilk kadın mimarı olarak tarihe geçmiştir. Kadınların henüz söz sahibi olmadığı erkek egemen bir meslek ortamında zorlu bir mücadelenin içine giren Tomsu, çalışkanlığı ve üretkenliğiyle hem mimari yarışmalarda hem de uygulama alanında kendine yer edinmeyi başarmıştır. 1938-1954 yılları arasında bazıları birincilik olmak üzere toplam 14 ödül kazanan Tomsu, 17 farklı yapının da uygulama projelerini tamamlamıştır. Tomsu, aynı zamanda mimarlık alanında eğitim veren ilk kadın akademisyenlerden biri olarak 40 yıl boyunca İstanbul Teknik Üniversitesi'nde görev almıştır. Ülkemizin modernleşme sürecinde bir rol modeli olarak görülebilecek güçlü kimliğine ve mimarlık alanında üstlendiği öncü rolüne rağmen mimarlık tarihi yazımında yeterince yer bulamayan ve hak ettiği oranda anımsanmayan Leman Tomsu'nun Türkiye mimarlığına olan katkısının, Mimarlar Odası Anma Programı çerçevesinde önümüzdeki iki yıl boyunca çeşitli yayın ve etkinliklerle gündeme getirilmesi, belgelenmeye ve değerlendirilmeye başlanması oybirliği

ile kabul edilmiştir.”

Bu etkinlikler kapsamında, TMMOB Mimarlar Odası tarafından 1 Aralık 2023 tarihinde “Cumhuriyet Yüzyılında Öncü Bir Kadın Mimar: Leman Tomsu” başlıklı bir sempozyum gerçekleştirilmiştir. TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Karaköy Binasında gerçekleşen sempozyuma, özellikle İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ailesi tarafından, yoğun ilgi gösterildiği görülmüştür.

Sempozyum, Anma Komitesi adına Zeynep Eres’in, Tomsu Ailesi adına Çiğdem Kafescioğlu’nun, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Esin Köymen ve Genel Başkanı Eyüp Muhcu’nun konuşmaları ile başlamıştır. Sempozyumun açılış konuşmasını ise “Leman Cevat Tomsu: Türk Mimarlığında Bir Öncü, 1913-1988” kitabının yazarlarından Prof. Dr. Neslihan Türkün Dostoğlu yapmıştır. Lemana Tomsu Hanımın kişiliği ve Türk Mimarisine katkıları bu konuşmaların odak noktası olmuştur.

Açılış konuşmalarının ardından başlayan oturumlarda, bu odak noktaları, farklı konuşmacılar ve akademisyenlerin sunumları ve yorumları ile genişletilmiştir. İTÜ Mimarlık Fakültesi’nde Lemana Tomsu ile çalışma fırsatı bulmuş Prof. Dr. Hasan Şener, Prof. Dr. Nuran Zeren Gülersoy ve Prof. Dr. Zeynep

Ahunbay’ın yürütücülüğünü yaptığı oturumlarda; Prof. Dr. Birsen Doruk, Prof. Dr. Alper Ünlü, Prof. Dr. Zeynep Kuban, Prof. Dr. Neşe Gurallar, Prof. Dr. Figen Kıvılcım Çorakbaş, Doç. Dr. Gül Cephanicigil, Doç. Dr. Özlem Özcan ve Doç. Dr. Hikmet Eldek Güner gibi uzman isimler ve Dr. Öğr. Üyesi Deniz Avcı Hosanlı, Arş. Gör. Dr. Merve Arslan Çinko, Arş. Gör. Dr. Ayşe Deniz Yeşiltepe ve Mimar İrem Küreğibüyük gibi genç araştırmacılar sunumlarını gerçekleştirmiştir.

Prof. Dr. Nuran Zeren Gülersoy’un Lemana Tomsu’nun zarafetine, bağımsızlığına düşkün yapısına, “rabitali” diyebileceğimiz karakterine yaptığı vurgular; Doç. Dr. Hikmet Eldek’in biri Türkiye’nin diğeri Viyana’nın ilk kadın mimarları olan Lemana Tomsu ve Margarete Schütte’nin hayatlarını paralel okuması; Arş. Gör. Dr. Merve Arslan Çinko’nun kendinden sonra gelen birçok çalışmaya yol göstermiş olan bir öncü niteliğindeki Lemana Tomsu’nun Geleneksel Bursa Evleri üzerine yaptığı incelemenin detaylarını öne çıkarması ve Prof. Dr. Neşe Gurallar’ın Lemana Tomsu’nun Halkevleri Projeleri üzerinden onun bir yerel bir tip/tipoloji arayışında olduğu tespiti sunumların önemli çıktılarındandı.

Ancak katılımcıların ve dinleyicilerin hemfikir olduğu iki mühim konunun sempozyumun ana çıktılarını oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu konulardan

ilki hem hakkıyla anmak hem de tarihimize ışık tutmak için, ülkemizin çok daha iyi bir arşiv sistemine sahip olması gerektiği. Lemana Tomsu’nun inşa edilip edilmediği bilinmeyen proje çizimlerinin bulunması ya da çağdaşlarının tüm hayatları yayınlarla belgelenirken Lemana Tomsu hakkında yalnızca birkaç yayın ve bir kitap olması; arşiv kültürümüzün yetersizliği sebebiyle bu öncü mimarı yeterince tanımamızı ve anmamızı engellediğinin örneklediği üzerinde duruldu. İkinci konu ise, erkek egemen bir mesleğin ilk kadın mimarlarından olan Lemana Tomsu’nun anıldığı bu sempozyumda tartışılması kaçınılmaz olan, mimari pratikte kadının yeri ve görünürlüğü idi. Özellikle erkek bir figürün varlığı ya da yokluğunun kadın mimarın ve üretimlerinin görünürlüğünü nasıl etkiliyor olabileceği konusu sempozyumda hararetli tartışmalara yol açtı. ‘Lemana Tomsu’ kitabının yazarlarından biri olan Prof. Dr. Özlem Erdoğan Erkaslan’ın kapanış konuşmalarının da odağında olan bu soruna, Erkaslan ‘mimarlığın kolektif bir üretim olmasına rağmen, mimarlık tarihinin tekil bireyler üzerinden yazılması ve bu tekil bireyin genelde erkek olması’ yorumunu ekledi ve eşitlikçi/kapsayıcı mimarlık yazımı fikrini akıllara getirdi.

Sempozyum; anma komitesinin, Tomsu ailesine sunduğu çiçek ve hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Tek Tuzla

ŞİDDETİN KARŞISINDA

KADINLARIN

YANINDA

KADES KADIN ACIL DESTEK UYGULAMASI

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

YARDIM İSTE

KADES Uygulaması Tüm Hakları Saklıdır © 2018

www.icisleri.gov.tr

www.egm.gov.tr

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

250^{YIL}
1773-2023

ISSN 3023-6258

 İTÜ
YAYINEVİ | 250^{YIL}
www.ituyayinevi.itu.edu.tr